

דין הרגשה

בגמ' נז: דרש שמואל מפסוק "בבשרה", עד שתרגיש בבשרה. והביאו כמה ברייתות כדי לסתור דינו, אבל תירצו עליהם. ומשמע בגמ' דיש ג' דברים שמתחלפים הרגשתם עם הרגשת נדות, והם הרגשת שמש, הרגשת עד בדיקה, והרגשת מי רגלים (ומשמע מתוס' ד"ה אימור דהיינו הרגשת הצורך להטיל מ"ר, ולא הרגשת יציאת מ"ר. וכ"כ באמת בחז"א צ:א ד"ה נז ב'). ובמסקנא אמרו דאף אם אין הרגשה, מ"מ טמאה מדרבנן, וכתב רש"י דהטעם הוא דשמא ארגשה ולא אדעתה, אבל תוס' כתבו דאף אם ברור לה שלא הרגישה, מ"מ טמאה דרבנן הואיל וראתה דם נדות.

במשנה נח: דרש ר"ע "דם יהיה זובה בבשרה", דם ולא כתם, ובכתם תולין בכל מה שאפשר לתלות.

ועיין **תורי"ד**, דאם בדקה קרקע עולם וישבה עליו ומצאה דם טהור, כיון שלא הרגישה, היינו משום דבהרגשה היא יודעת שיצא הדם מבשרה, אבל אם לא הרגישה שיצא מבשרה, אימר לא בדקה יפה בקרקע והיה שם מקודם. ומשמע מתורי"ד דאין הרגשה אלא אמצעי לידיעה שהדם בא ממנה, לכן משמע דאף אם לא הרגישה, אם יודעת שהדם ממנה, טמאה מה"ת.

ובגמ' ג. נחלקו ב"ש וב"ה בטומאה למפרע לענין טהרות, וב"ה אמרו דאשה שהיא ישנה היתה מתעוררת אם היתה לה הרגשה, משום הצער, וכמו שמתעוררת מהרגשת מ"ר (ומשמע מכאן כתוס' הנ"ל, דהרגשת מ"ר היינו שמרגישה את הצורך להטיל מ"ר, ולא יציאת מ"ר ממש). **ותוס'** שם (ד"ה מרגשת) פירשו דהרגשה היינו "כשנעקר דם מן המקור".

ו**כתב הרמב"ם** (איס"ב ה:ז), "האשה שהשתינה מים ויצא דם עם מי רגלים, בין שהשתינה והיא עומדת בין שהשתינה והיא יושבת, הרי זו טהורה, ואפילו הרגיש גופה ונזדעזעה, אינה חוששת, שהרגשת מי רגלים היא זו, שאין מי רגלים מן החדר, ודם זה דם מכה הוא בחלחולת או בכוליא".

ו**כתב עוד** (ט:א), "אין האשה מתטמאה מן התורה בנדה או בזיבה עד שתרגיש **ותראה** דם ויצא בבשרה כמו שביארנו, ותהיה טמאה מעת שתראה ולהבא בלבד. ואם לא הרגישה, ובדקה ומצאה הדם לפני בפרוזדור, ה"ז בחזקת שבא בהרגשה, כמו שביארנו." ומשמע קצת דהרגשה היינו גם סימן וגם סבה לטומאה, מדכתב "תרגיש ותראה". אבל יש לדחות דאין הכוונה אלא דהרגשה בלי לראות דם אח"כ אינו כלום.

ו**כתבו הגה"מ** (איס"ב ד:כ) דכל לבעלה לא בעי בדיקה, ומביא ר' שמחה דאין אשה יכול להחמיר על עצמה לבדוק אחר תשמיש, אבל קודם, יכול אדם להחמיר, דכל היד המרבה וכו'. ומביא שרבו מיחה באשה שהיתה בודקת תמיד אחר תשמיש, דלמה תחמיר לקלקל עצמה בדבר שאסרו חכמים, כיון דמה"ת בעינן הרגשה, אלא דרבנן אסרו בלי הרגשה כמו כתמים.

ובגמ' יב. חקרו אם אשה יכולה לבדוק אחר תשמיש, ואמרו דא"א לבדוק בפנים בכשיעור וסת, והסיקו דאין לה לבדוק, דא"כ לבו נוקפו ופורש.

ו**כתב חכמ"א** (כלל קיג ס"ק ח' בבינת אדם) דאם ודאי בא מגופה אבל ודאי לא היתה הרגשה, ולא ע"י בדיקת עד או תשמיש, כתב מהר"ם לובלין דלרש"י ותוס' טמאה מה"ת, דאין הרגשה אלא סימן, אבל לחכמ"א יש לדחות כל ראיותיו. ונראה לחכמ"א דדרשת ר"ע היא במקרה דיש ספק אם בא מגופה, ודרשת שמואל היא אם ודאי בא מגופה אבל לא הרגישה, דאעפ"כ טהורה.

ו**כתב ערה"ש** (קפג:מז) דהסכימו כל הראשונים דאין טמאה מה"ת כשיצא דם ממנה אא"כ יצא בהרגשה. וכתב דאין דברי הסד"ט נראים בזה (שאמר דרש"י ותוס' חולקים). וכ"כ רע"י (טה"ב א' ס"ק ג')

וסד"ט (קפג:ב) חוקר לדעת אם הרגשת עד או מ"ר או שמש הוי ספק דאורייתא או רק דרבנן, ומביא רשב"א דמשמע דהוא חזקה דבא בהרגשה ולכן הוי דאורייתא. וכן משמע מרמב"ם ריש פרק ט' וגם בתה"ד. (וחוקר לדעת למה אין ספק דאורייתא במוצאת כתם אחר התשמיש, ונשאר בצ"ע.) **ולערה"ש** (קפג:נה) ודאי טמאה, דחזקת דם שבא בהרגשה. וכתב גר"ז דהוי ספק דאורייתא.

רמ"ו העיר דנשים היום אומרות דאין מרגישות, אבל אין זה אומר דאין נדה דאורייתא בזה"ז, ד"ל דסד"ט צודק (דאין הרגשה אלא סבה), או שיש הרגשה אבל לא אדעתייהו, או דזד"ל הויא הרגשה, או י"ל כהערה ברשב"א ד"בבשרה" רק ממעט ראייה שלא כדרך, אבל כל שהוא כדרך, טמאה מה"ת, ואף שלא היתה הרגשה.

הרגשה מהי

בתוס' (ד. ד"ה והא) משמע דס"ל דהרגשה היינו שהמקום הוא סתום, וכשיוצא הדם המקום נפתח, והיא מרגשת בכך. ומובא בערה"ש (קפג:ס).

ובתה"ד (רמ"ו) משמע דהרגשה היינו פתיחת המקור להוציא דם. וכ"כ ערה"ש (קפג:נז) בשם רש"י, והרחיב דר"ל דיודעת שהדם יוצא ממנה. וכ"כ שו"ע קפח + קצ. וערה"ש (קפג:סא) כתב דאף דיש נשים שאומרות שאין מרגישות פתיחת המקור, הבל הוא, שאין יודעות מה זה הרגשה.

וברמב"ם הזכיר זיעזוע אבריה, והקשה ערה"ש (קפג:נח) דא"כ איך שייך להחליף את זה עם הרגשת שמש או בדיקה או מ"ר? ומתרץ דלאו דוקא הוא, דרמב"ם ס"ל כרש"י, אלא ר"ל דאף בהרגשה גדולה כזו, א"צ לחשוש.

ובגמ' כא:- חקרו אם דם בשפופרת טמא או טהור, דאולי דרשינן מבבשרה להוציא הרואה דם בשפופרת. ותוהרא"ש שם מעיר דגם דרשו מזה דין דהרגשה ודין דמטמא בפנים כבחוח, ומפרש דכולהו מפסוק זה דרשינן, דמה' יתירה דרשינן שפופרת, ומב' דרשינן בפנים כבחוח, דב' משמע בתוך הבשר, ומב' דרשינן הרגשה. וברשב"א מביא מורו דמפסוק זה דורשים גם דין דהרגשה וגם דין דשפיר, דשניהם שוין. ומביא די"א דדרשה דשפיר היינו משום דאם הוא בשפיר, אינה מרגשת בדם, ומורו הקשה ע"ז דאי ס"ל דדרכה של אשה לראות בחתיכה מ"מ לא מטהרים משום דלא הרגישה. (ובהערות שם ביארו דב' הדעות הן א) שניהם טהורים משום דבעינן הרגשה, ב) שניהם טהורים משום דבעינן ראייה כדרכה. ובסד"ט (קצ:א) מצדד לומר דיש ב' דרשות כאן, ואין לומר דשניהם משום הרגשה.

שו"ע קפג:א

אשה שיצא דם ממקורה, בין באונס בין ברצון, טמאה, והוא שתרגיש ביציאתו.¹ ומיהו משתרגיש בו שנעקר ממקומו ויצא, טמאה אף על פי שלא יצא לחוח, ואפילו לא ראתה אלא טיפת דם כחדל, יושבת עליו שבעה נקיים. **הגה:** כחשך יתבאר לקמן סימן קל"ו. ואין חילוק בין פנויה לנשואה לענין איסור נדה (ריב"ז ע"ס סימן תכ"ב/תכ"ה) מזבחו ב"י, כי כל הבדל על הנדה חייב כרת.

ולענין זד"ל, כתב **סד"ט** (קצ:א) דפני"י ס"ל דצריך להיות הרגשה ביציאה מן המקור, ולא סגי שמרגשת שדבר יוצא ממנה בחוח, וכ"כ בשב יעקב. וכ"כ חור"ד (קצ:א) דאין זד"ל כלום אא"כ הרגישה בה ביציאתה מן הרחם. אבל נ"ב כתב דחשיב הרגשה אף בפרוזדור. וגם חת"ס חלק עליו. ובאמת אמר רמ"ו דהנשים אומרות דא"א הרגיש זד"ל בפתח המקור.

וש"ך (ב) מעיר דדברי השו"ע הם בטומאה דאורייתא, אבל לכתם טמאה אע"פ שאין הרגשה. ותוה"ש (א) מוסיף דזה רק אם יש בו כגריס ועוד. אבל בגליון מהרש"א מביא כר"פ דאם יודעת שהוא מגופה, אין שיעור של גריס ועוד.

וכתב מהר"ם ש"ק (קסד) דהרגשה באה באמת קצת לפני יציאת הדם (וכן מרומז ד"ם יהיה זובה). ואח"כ כתב דכל הרגשה בגוף היא הרגשה, דבבשרה כולל כל הגוף.

כתמים בזמן הזה

כתב ה"ן (נח: ד"ה לדברי) דהאשכול כתב דלא מצא דיני כתמים בדברי הגאונים, והציע דאולי אין כתמים אלא לענין טהרות, אבל ראב"ד השיב עליו דמשמע מגמ' כאן (נח:): דכתמים מטמאים גם לבעלה, דקאמר "לדברי אין קץ, שאין לך אשה שטהורה לבעלה." וערוך לנר השיב על זה ד"ל דאין טמאה לבעלה אלא בזמן דאיכא טהרות, דמגו דטמאה לטהרות טמאה לבעלה (וכמו בבדיקה מגו דצריכה בדיקה לטהרות צריכה נמי לבעלה), אבל בזמן שאין טהרות, אין טמאה לבעלה.

¹ פ"ת (א) -- מביא ג' סוגי הרגשות.

ומביא בשם כר"פ וסד"ט וחור"ד שאם בדקה או שמשה או הטילה מי רגלים ואחרי דברים אלו ראתה דם, יש ספק דאורייתא אם הרגישה בעת יציאת הדם וסברה הרגשת עד או שמש או מי רגלים.

ופ"ת (קצ:י) מביא חת"ס השיעור הנכון של גריס הוא כמו שמבואר במעיל צדקה, ואף דאין בזה"ז מאכולת ל"כ גדולה, מקילים בשיעור כזה, דעיקר הגזרה היתה משום חומרא דטהרות, ואגב טהרות טמאה לבעלה כדי שלא תהיה חוכא, ואף דאין טהרות בזה"ז, מ"מ דבר שבמנין הוא וצריך מנין להתיירו, אבל עכ"פ אין לטמאה אלא בשיעור שתקנו בזמנם. אבל זה רק בכתם הנמצא. וכ"כ בדה"ש (קצ:נו).

כתמים כגריס ועל בשרה

בגמ' נח., "כשיר מהו, כשורה מהו, טיפין טיפין מהו, לרוחב ירכה מהו? ת"ש: על בשרה, ספק טמא ספק טהור, טמא; על בשרה -- מאי לאו כי האי גוונא? לא, דלמא דעביד כרצועה."

ובתוד"ה כשורה, אומר ר"י דכשורה היינו טיפין טיפין, דאי מחוברת השורה יחד, היינו רצועה דבסמוך. וטיפין טיפין היינו מעורבבין, שאינו לא כשיר ולא כשורה. והא דאמר לקמן טיפין טיפין אין מצטרפין, היינו על הבגד, והכא מיירי על בשרה, דיש יותר לתלות בדם מאכולת על הבגד מעל בשרה.

ורשב"א מביא דעת תוס' הנ"ל דטיפין טיפין לקמן דאין מצטרפין הוא על הבגד, אבל על בשרה מצטרפין, וחולק ואומר דכאן מדובר בטיפין שיש בכל אחד כגריס ועוד, והחידוש הוא דאע"פ דנראה מצורתן דאין מגופה, מ"מ טמאה. ואילו לקמן מיבעיא לן אם מצטרפין, והסיקו דאין מצטרפין. ומביא דכ"כ רמב"ן.

ורא"ש (ח:ב) מביא רשב"ם דכשורה היינו הרבה שורות (|||||), וטיפין טיפין היינו מסודרות בשורה או בשיר. ומסכים עם ר"י דלקמן דבעי גבי טיפין טיפין, היינו על הבגד, דתולין במאכולת, אבל על בשרה אין תולין במאכולת, ולא שאלו גבי כשיר וכשורה וכו' אלא משום דצורתן מראה שאין ממנה. ובגמ' לא אפשיטא, וי"א כתמים להקל וי"א דמחמירים כיון דדחיית הגמ' היא דחייה בעלמא. (ובדברי חמודות אות ט"ו מעיר דמשמע מרא"ש דלעולם על בשרה אין תולין במאכולת, אבל מתוס' משמע רק דתולין יותר במאכולת עד בגדה מעל בשרה. ומכאן הוכיח ב"י דס"ל לרא"ש דעל בשרה טמאה בכלשהו, כמו רמב"ם ורש"י, ודלא כטור דס"ל דגם על בשרה צריך שיעור אבל שמצטרפים. ורשב"א ג"כ מצריך שיעור אף בעל בשרה.)

ורמב"ם (ט:ו) פוסק דכתם על בשרה אין לו שיעור, אבל עד בגדה צריך להיות כגריס ועוד, וטיפין טיפין אין מצטרפות. וראב"ד שם משיגו, דיש שיעור לכתם אף על בשרה. והרה"מ מגן על הרמ"ם ואומר שפירש את הגמ' דלא שאלו לענין צירוף, אלא לענין דאולי טהורה משום דצורתן מוכחת עליהן דאין ממנה. ולדינא הביא הרה"מ את הרשב"א ורמב"ן דאף על בשרה, צריכה כגריס ועוד.

שו"ע קצ:ו

הא דבעינן שיעורא, בין בכתם הנמצא על חלוקה בין בכתם הנמצא על בשרה. וי"א שלא אמרו אלא בכתם הנמצא על חלוקה, אבל כתם הנמצא על בשרה בלבד, במקומות שחוששין להם, אין לו שיעור.

ורמ"ו אמר דלר"פ בזה"ז כתם על בשרה צריך שיעור גריס ועוד.

סעיף ח

אם אין בכתם במקום אחד כגריס ועוד, אע"פ שיש שם טיפין הרבה סמוכין זה לזה עד שאם נצרפם יש בהם יותר מכגריס, טהורה, שאנו תולין כל טיפה וטיפה בכנה עד שיהא בו כגריס ועוד במקום אחד. וי"א דהני מילי כשנמצאו על חלוקה, אבל אם נמצאו על בשרה, מצטרפין לכגריס ועוד.

וכתב ערה"ש (קצ:לד) דאין חילוק בין כתם דק לכתם עב, דלא נתנו חכמים שיעורים כאלה, וכ"כ האחרונים.

וכתב חכמ"א (קיג:כט) דאם יש ספק אם הוא דם או צבע, אף שהוא ספק לנו ולכל העולם כיון דאין אף אחד בקי בזה, מ"מ כיון דצריך בדיקה ואנחנו לא יכולים לבדוק, צריכים להחמיר. אבל אם נאבד לפני שראהו החכם, ויש ספק אם היה בו כגריס ועוד או אם היה אדום, בכתמים שומעין להקל.

וכתב בדה"ש (קצ:נג) דשיעור כגריס ועוד היינו עיגול שקו האמצעי שלו 18 מ"מ (רמ"ו כמו dime). ורמ"ו העיר ד"א 19 מ"מ (כמו penny). וגר"ח נאה אמר 21 מ"מ. וגר"ז אומר כ' מ"מ.

כתם על בגד צבוע

בגמ' סא: מביאים ברייתא שיש בה מחולקת אם כתם על בגד צבוע הוא טמא. ובגמ' נשאו ונתנו בשיטת המתיר, ואמרו דהתירו חכמים בגדי צבעונים אף אחר החורבן, כדי להקל על כתמים. ובהגה"מ (איס"ב ט:ו) מביא דכן פסק ר' שמחה, אבל אין זה אלא לבגד, והאשה טמאה. ומביא דכתב רמב"ן בהלכות נדה דאף בבגד צבוע, אם הכתם ניכר בהם, טמאה.

שו"ע קצ:י

כתם שנמצא על דבר שאינו מקבל טומאה, לא גזרו עליו. כיצד, בדקה קרקע עולם (או בית הכסא שאינו מקבל טומאה), (מרדכי ה"נ פ"ג ס"ג וס"ק) או כל דבר שאינו מקבל טומאה, וישבה עליו ומצאה בו כתם, וכן כתם שנמצא על בגד צבוע,² טהורה. (לפיכך תלכ"ג האשה בגדי צבעונים, כדי להלילה מכתמים) (הרמז"ס ובגמרא פרק האשה).

וחת"ס כתב דאין קולות של צבוע בבגד הסמוך לבשרה, אבל רע"י דחה דבריו.

רש"א מביא ר' משה דם יש הרבה דם, והרב משער דא"א היה לבא בלי הרגשה (ר"ל כגודל דולר של כסף), צריך להחמיר בבגד צבוע (והיינו לשיטה דז"ל הויא הרגשה). ורע"י הקיל אף בדם הרבה.

ומרש"י (יז. ד"ה מילא) משמע דרק אם הוא לבן נחשב לאינו צבוע, דעל שאר צבעים אין ניכר הדם. אבל ק"ק מן המציאות. ור' וזנר החמיר בכל צבוע שאינו שחור. ורע"י כתב דבזמן חז"ל היו מבחינים בין אדום לאדום, וא"א להבחין כן אלא על לבן, אבל בצבוע א"א להבחין, לכן התירו כל צבוע, והוא דבר שבמנין, אף שאנו מחמירים בכל אדום.

כתם על דבר שאינו מקבל טומאה

כתבו **תוס'** (נח. ד"ה כרבי) דלא גזרו טומאת כתם אם הכתם על דבר שאמק"ט משום שהדבר אינו טמא, לכן גם את האשה לא טמאו. ורא"ש (ט:ב) פסק כר' נחמיה דאין טומאת כתם על דבר שאמק"ט, לכן צ"ל דמשתיתא היא כלי שמק"ט, ואפילו אם רק מקבל טומאת נגיעים. וכן פסק הרמב"ם כר' נחמיה.

ורשב"א (נז: ד"ה והא) כתב דלא גזרו על דבר שאמק"ט כיון דאינו מצוי כ"כ שתשב או תשתמש בדבר כזה. ומביא רבו דלא גזרו אלא על דבר שמק"ט, דאגב הדבר טמאו גם את האשה, אבל אם אין הדבר טמא, גם האשה לא טמאו. (ובהערות שם מספר 21 העיר דנפק"מ בין הטעמים היא בדבר שמקבל רק טומאת נגיעים, דחשיב לדבר מצוי, אבל מ"מ אינו מתטמא בעצמו משום הדם, ולכן אין טעם לטמא את האשה.

ור"ן (נז: ד"ה מודה) כתב דטמאו את האשה בדבר המק"ט כדי שלא יטעם לטהר גם את הבגד. ולפ"ז כתב **סד"ט** (קצ:סוף אות צ"ג, ד"ה ומזה) דאם הכתם הוא על דבר שאמק"ט, אבל דבר זה נמצא על דבר שמק"ט, טמאה.

וכתב **בדה"ש** (קצ:צו) דטהורה אף אם יודעת שבא ממנה, דכיון דלא טמאו את הבגד, גם לא טמאו את האשה. ואף בגד שבא מבגד גדול, אבל עכשיו אין בו 7 ס"מ מרובעים, אינו מק"ט (צז) (וכתב רע"י בטה"ב א:תא דבשאר

² בדגמ"ר תמה על המחבר שלא חשש להמחמירים בבגד צבוע, וסיים דקשה להקל. ובפ"ת (כא) מביא דגמ"ר ופוסקים החולקים עליו, אבל לא הקילו לגמרי (בתשובה מאהבה החמיר בחציו על צבוע וחציו על לבן, ובחת"ס כתב שלא שמע הדין בבגד שאצל בשרה).

פ"ת (כ) מביא פוסקים בבגד מנומר, דיש מקילים לומר דאין החלק הצבוע מצטרף לשיעור אבל מ"מ הוא מחבר את ב' החלקים הלבנים שיש עליהם כתם, ויש מחמירים לומר דאף החלק הצבוע מצטרף לשיעור. ורע"י (טה"ב א:שצד) מקיל לומר דאין הצבוע מצטרף, אבל מ"מ הפסים הלבנים מצטרפים.

ורע"י (טה"ב א: שצג) מביא סד"ט וחזו"א וציצ"א דאף אם ברור שהדם בא ממנה והוא על בגד צבוע, טהורה, ואף אם נראה שהוא דם ממש, דמעולם לא גזרו על בגד צבוע.

מינים חוץ מצמר ופשתים, צריך ג' טפחים על ג' טפחים. וגם צריך ג' על ג' אצבעות טפחים דוקא, ולא סגי בה' כפול ב' אצבעות טפחים, הלל"מ). ודבר שמק"ט רק מדרבנן, נראה דיש להחמיר לטמא כתמים שעליו (צח).

ולגבי צמר גפן, כתב רע"י (טה"ב א:תה) דאמק"ט, לכן אם שמה צמר גפן בתחתונים לספוג את ההפרשה שלה וראתה עליו כתם גדול מגריס ועוד, טהור. וכן יש להקל בשמה נייר עב ספוגי נגד אותו מקום. ורמ"ו הזכיר דששה"ל החמיר בtampon, אבל לא ל"כ ברור, דהא י"ל דאין טעות של הרגשה אא"כ יש אצבע שדוחקת ובודקת וכו'.

ובדה"ש (צט) מביא סד"ט הנ"ל דאם יש כתם על דבר שאמק"ט והוא ע"ג דבר שמק"ט, טמא משום משא ולכן הכתם טמא, ומביא דיש חולקים (ובביאורים ד"ה דבר מביא דחת"ס וגר"ז חולקים על סד"ט). ולגבי דברים המקבלים טומאת נגעים, כמו שתי או ערב של צמר או פשתן, כתב (ק) דיש להם דין כתמים, אבל כותל בחו"ל אין בו כתמים כיון דאין בו נגעים (ואף בא"י יש כמה פרטים שצריכים להיות בה כדי שתקבל טומאת נגעים). ולגבי דברים המקבלים טומאת מדרס, כתב בבירורים ד"ה מקבל דרש"י ותור"ד ורשב"א ס"ל דמקבלים כתמים.

ובדה"ש (קד) מעיר דאם בדקה את האסלא והשתינה ומיד אח"כ מצאה כתם, או בדקה חלוקה ושמשה ומיד אח"כ מצאה כתם, יש כאן חשש הרגשה, ושוב אין בו כל הקולות של כתם, לכן אף על דבר שאמק"ט מ"מ טמאה, וכן טמאה בפחות מכרגיס (אם אין שם כנים בגודל כזה). אבל אם הכתם כבר יבש, ודאי אינו מעכשיו, דלא היתה שהות להתייבש, לכן אין בו חומרות אלו. ושיעור הזמן לזה בין השתנה ושימוש למציאת הכתם כדי שיהא בו חשש הרגשה היינו כדי שתושיט ידה לתחת הכר ותבדוק בו, אבל לא ל"כ ברור כמה זה בדיוק. והזכיר עוד בדה"ש (קו) דגם צואה אינו מקבל טומאה. ועוד (קז) דכלים עשויים מפלסטיק אינם מקבלים טומאה (דרק ז' מיני כלים מק"ט, בגד, שק, כלי עור, עצם, מתכת, עץ, וחרס), אבל בגדים מחומרים כאלו כמו ניילון מק"ט (ובביאורים ד"ה כל הביא חזו"א דגומי ג"כ אמק"ט). ורע"י כתב בטה"ב א:תז דבגדים של ניילון אינם מק"ט אא"כ תפורים בפשתן וכיו"ב. והביא דכן הסכים ר' אלישיב ור' משה. ורמ"ו אמר דלרו"פ ניילון (polyester) אינו מק"ט.

ולענין נייר, י"א דכל המינים של נייר מק"ט, בין מעץ וצמח ובין מבלויי בגדים, וי"א דכולם אמק"ט, ויש להקל בזה בכתם הנמצא (אבל לא ברור מה הדין אם אוחזת את הנייר בידה, או בקינחה בו; ובביאורים ד"ה כל מביא דאם עשה בית קיבול בנייר, מק"ט, אבל אם הוא כלי חד-פעמי, נראה דאמק"ט, וצ"ע).

וכתב רע"י (טה"ב ת"ב-ג) דכמה פוסקים הצריכו בדיקה אם מוצאת כתם בציורים שונים שבהם היא טהורה, ורע"י חולק ואומר שאינה חייבת, אבל מ"מ אם מצאה כתם גדול מכגריס ועוד על דבר שאמק"ט, טוב לבדוק.

הרגישה ולא ראתה

רמב"ם איס"ב פרק ה
הלכה ג

משל משלו חכמים באשה הרחם שנוצר בו הולד הוא הנקרא מקור, והוא שדם נדה וזבה יוצא ממנו וקוראין אותו חדר לפי שהוא לפני ולפנים, וצואר הרחם כולו והוא המקום הארוך שמתקבץ ראשו בשעת העיבור כדי שלא יפול הולד ונפתח הרבה בשעת לידה קוראין אותו פרוזדור כלומר שהוא בית שער לרחם.

הלכה ד

ובשעת גמר ביאה האבר נכנס בפרוזדור ואינו מגיע עד ראשו שמבפנים אלא רחוק ממנו מעט לפי האצבעות, ולמעלה מן החדר ומן הפרוזדור בין חדר לפרוזדור הוא המקום שיש בו שתי ביצים של אשה, והשבילים שבהן מתבשלת שכבת זרע שלה מקום זה הוא הנקרא עליה, וכמו נקב פתוח מן העליה לגג הפרוזדור ונקב זה קוראין אותו לול, והאבר נכנס לפנים מן הלול בשעת גמר ביאה.

הלכה ה

דם הבא מן החדר כולו טמא חוץ מדם טהור שהתורה טיהרתו ודם קושי כמו שיתבאר, ודם העליה כולו טהור שהוא כמו דם מכה שבמעיים או בכבד או בכלי וכיוצא בהן, ודם הנמצא בפרוזדור אם נמצא מן הלול ולפנים הרי זה טמא שחזקתו מן החדר, וחייבין עליו על ביאת מקדש ושורפין עליו תרומה וקדשים ואין אומרים שמא מן העליה ירד דרך הנקב, שרוב הדמים הנמצאין כאן מן החדר. נמצא הדם בפרוזדור חוץ לנקב, הרי טומאתו

וט"ז שם (ב) מביא קושיית הכס"מ בכתמים דיש ס"ס, ומתרג' דיש רק ספק מעלמא, אבל אם הוא מגופה אין ספק, דרוב דמים הם מן המקור. ורמ"א, שעשה ס"ס (קפז:ה), היינו באשה שיש לה מכה. אבל דגמ"ר העיר דשם מדובר במכה במקור, ואין הספק שמא מן הצדדים הוא, ואעפ"כ אמר רמ"א דיש ספק שמא מן הצדדים, ומוכח דס"ל לרמ"א דיש ספק צדדים. וכן מעיר בתוה"ש (א). (וערה"ש קצ:ד כתב דבאמת אין בכתם ספק הרגשה, אלא ודאי הרגישה, דרוב דמים בהרגשה, ולא אדעתה, וגם אין ספק שמא מן העליה, דרוב דמים מן המקור, לכן אין אלא ספק אחד, ר"ל ספק ממנה או מעלמא, וספק דאורייתא לחומרא. ומוזר, דמשמע דס"ל לכתמים דאורייתא, ולא הבינותי.)

ותוה"ש (ב) מעיר עוד דנקט המחבר לשון "יש מי שאומר", דאף דלא מצא הב"י מי שחלק על זה, מ"מ גם לא מצא מי שהסכים עמו. אבל נראה דבמסולקת דמים, כמו מעוברת ומניקה, אף אם הרגישה ובדקה ולא מצאה כלום, טהורה.

פ"ת (ד) מביא חכמ"א דאם הרגישה זעזוע הגוף ובדקה ולא מצאה כלום, טהורה, דתלינן זה בשאר מקרי הגוף. ופ"ת (ה) מביא מחלוקת בפוסקים אם יש לה לטהר עצמה ע"י שתבדוק בשיעור וסת, או אולי טימא התה"ד אף בזה. ופ"ת (ו) מביא חת"ס דאף אם נסכים לנו"ב דז"ל הוא הרגשה דאורייתא, מ"מ אין בזה כדי להוציאה מחזקתה, לכן אם הרגישה כן ובדקה ואח"כ אבדה את העד או שהיה עד שאינו בדוק, טהורה. וערה"ש (קצ:ט) מביא סד"ט דאין דין תה"ד אלא בהרגישה פתיחת המקור, אבל בז"ל תולין במצוי, דהיינו מי רגלים, או אם רגילה להרגיש פפה"מ לליחה לבנה, יכולה לתלות בזה וא"צ בדיקה, וכ"ש שתולה זד"ל בזה, וכ"כ חכמ"א דיכולה לתלות זעזוע הגוף במקרים אחרים, וסיים 'מ"מ צריכה לבדוק', ולענ"ד לא ברור על איזה מקרה זה מוסב. אבל ר' משה (ר' איידר, תשובה ח') מחמיר אם הרגישה זד"ל ולא בדקה מיד ואח"כ בדקה ולא מצאה כלום. ולענין שאשה שרגילה להרגיש זד"ל תבדוק ג"פ להחזיק עצמה שאין זה טומאה, כתב ר' משה דצריכה לבדוק ג"פ אלו בזמנים ואופנים שונים (יום, לילה, שעת עבודה, שעת מנוחה), וכל צריכה חזקה נפרדת בימים נקיים, וגם אין חזקה זו מועילה כלל בשעת וסתה.

וחו"ד (קצ:לז) פסק באשה שרגילה לראות דם מחטטין שיש לה, דאם הרגישה ומצאה מראה טהור עם מראה טמא, טמאה בכלשהו, דהא רוב הרגשות הן להוציא טומאה, לכן אין לתלות ההרגשה במראה טהור והדם בחטטין שלה.

ורע"י פסק (טה"ב א:שמו) דבדיקה זו שהאשה צריכה לבדוק אחרי הרגשה, באמת סגי בקינוח מבחון, ואם לא מצאה מראה ע"ז, תבדוק בפנים.

עשתה צרכיה

במשנה נט: -- 'האשה שהיא עושה צרכיה וראתה דם, רבי מאיר אומר: אם עומדת, טמאה, ואם יושבת, טהורה. ר' יוסי אומר: בין כך ובין כך, טהורה. איש ואשה שעשו צרכיהן לתוך הספל, ונמצא דם על המים, רבי יוסי מטהר, ורבי שמעון מטמא, שאין דרך האיש להוציא דם, אלא שחזקת דמים מן האשה.'

ובגמ' שם 'מאי שנא עומדת? דאמרינן מי רגלים הדור למקור ואייתי דם. יושבת נמי, נימא מי רגלים הדור למקור ואייתי דם! אמר שמואל: במזנקת. מזנקת נמי, דלמא בתר דתמו מיא אתא דם? אמר ר' אבא: ביושבת על שפת הספל, ומזנקת בתוך הספל, ונמצא דם בתוך הספל, דאם איתא דבתר דתמו מיא אתא, על שפת הספל איבעי ליה לאשתכוחי. אמר שמואל, ואמרי לה אמר רב יהודה אמר שמואל: הלכה כר' יוסי. וכן אורי ליה רבי אבא לקלא: הלכה כרבי יוסי.'

איש ואשה [וכו']. איבעיא להו: איש ואשה עומדין. מה לי א"ר מאיר -- כי אמר רבי מאיר, בחד ספקא, אבל בספק ספקא לא מטמא, או דלמא לא שנא? אמר ריש לקיש: היא היא. ממאי? מדלא קתני ר' מאיר ורבי יוסי מטהרין. א"ה, השתא רבי מאיר בספק ספקא מטמא, בחד ספקא מיבעיא? להודיען כחו דרבי יוסי, דאפילו בחד ספקא מטהר. ואדמיפלגי בחד ספק להודיען כחו דר' יוסי, ליפלגו בספק ספקא להודיען כחו דר' מאיר! כח דהיתרא עדיף ליה. ור' יוחנן אמר: כי קאמר רבי מאיר, בחד ספקא, אבל בספק ספקא לא אמר. אם כן, ליתני ר"מ ור' יוסי מטהרין! אין הכי נמי, ואידי דסליק מרבי יוסי פתח בדרכי יוסי. ורבי יוסי, בחד ספקא מטהר, בספק ספקא מיבעיא? מהו דתימא: הני מילי דיעבד, אבל לכתחלה לא, קא משמע לן.'

ובתוס' וברא"ש (ט:א) משמע דמפרשים בגמ' דר' מאיר לא מטהר אלא בתרתי לטיבותא (יושבת ומזנקת), אבל לר' יוסי טהורה אף בחדא לטיבותא. ורא"ש הוסיף דאין אוקימתת הגמ' דיושבת על שפת הספל אלא לר"מ, אבל לר' יוסי טהורה גם בלאו הכי.

אבל בהגה"מ (אי"ב ה:ב) מביא תשובת מהר"ם דגם ר' יוסי לא טיהר ביושבת אלא בעל שפת הספל. ופשיטא דאם בדקה אחר ההשתמנה ומצאה דם, דטמאה אא"כ הוא דם מכה.

ורשב"א נט': הסכים עם רא"ש דרק ר"מ מצריך יושבת על שפת הספל כדי לטהר אותה, דכיון דאיהו חייש אפי' בא בשעת צרכיה, ניוחש נמי כל היכא דאיכא למיחש, אבל לר' יוסי כיון דבשעת צרכיה אתא דם, חזקה עם המים בא ואפי' נמצא על שפת הספל.

ובמרדכי (תשל"ה, א; אשר שאלת) מביא תשובת מהר"ם כמו הגה"מ הנ"ל.

ובגמ' יד; 'דתניא, האשה שהיתה עושה צרכיה וראתה דם, ר"מ אומר אם עומדת, טמאה, אם יושבת, טהורה. רבי יוסי אומר, בין כך ובין כך טהורה. א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי: והא א"ר יוסי בר' חנינא, כשטימא ר"מ, לא טימא אלא משום כתם, ואילו רבי, משום נדה קאמר! א"ל, אגון הכי קאמרינן: כי איתמר ההיא, משום נדה איתמר.

ותוס' שם (ד"ה ורבי יוסי) מפרשים דר' יוסי טיהר לגמרי, אבל מביאים ר"ח דבאמת אינה טהורה לגמרי, אלא דטומאתה מספק.

שו"ע קצא:א

האשה שהשתינה מים ויצא דם עם מי רגליה, בין שהשתינה והיא עומדת, בין שהשתינה והיא יושבת, הרי זו טהורה. ואפילו הרגישה גופה ונזדעזעה, אינה חוששת, שהרגשת מי רגליה היא זו, שאין מי רגלים מן החדר, ודם זה דם מכה הוא בחלחולת או בכוליא. **הגה:** וי"א³ לאין להתירה אלל ביושבת והשתינה. אבל בעומדת, אם מקלחת לתוך הספל ונמצא דם, טהורה, אבל אם שותת על שפת הספל ונמצא דם, טמאה, דהואיל (והמקום) נר, חוזרין למקור ומביאים דם (הטור בשם הר"א"ש). וי"א⁴ לאפילו ביושבת אין להתיר אלל במקלחת⁵ ונמצא הדם תוך הספל, אבל על שפת הספל, טמאה. ובעומדת, בכל ענין טמאה (מרדכי ה"נ וב"י בשם הגהות מיימוני ופ"ד וב"י סימן ק"ל וכן משמע מתשובת הר"ן ומהר"ם בתשובות סימן תר"ל ואגודה והגהת פ"ד בשם מהר"ט), והכי נהוג. ודוקא כשנמצא הדם בספל שהיא משתנת דם לחוד, דידוע שהוא ממנה, אבל אם נמצא בספל שאיך ואשה מטילין דם מים, טהורה בכל ענין (טור ופוסקים מהש"ס). וכל זה אם נמצא דם במקרה, אבל אשה שרגילה לראות דם במי רגלים ומרגשת כאב בשעה שמטלת מים, כגון החולי שקורין (האר"י וי"ד), נראה דיש להתיר בכל ענין, דהא איכא ידיים מוכיחות שיש לה מכה המכאיב אותה בהטלת מי רגלים וממנו הדם יוצא. ואפילו אם נמצא דם אחר הטלת מי רגלים כשקנחת עצמה, טהורה, דמאחר דמרגשת כאב ואינה מוצאה דם רק אחר הטלת מי רגלים, ודאי דם מכה הוא (בהגהת פ"ד בשם מהרי"ל והוא בתשובת מהרי"ל סימן קע"ג שכ"כ בשם מהר"ש וב"י בשם אגור בשם מהר"ש). אך יש מחמירין שלא להתיר רק באשה שיש לה וסת להצריכה בדיקה (דעת מהרי"ל ס), דהיינו קודם שתשתין, תבדוק עצמה היטב בחורין ובסדקין ואם לא תמצא דם תכניס מוך נקי על המקור בפנים, ותשתין ותקנח עצמה יפה ממני רגליה ותוציא המוך, אם נקיה היא הוכחה גדולה לאין הדם מן המקור, (שם ובמהרי"ו), והכי נהוג. ואם בדקה עצמה ג' פעמים ככהאי גוונא ומצאה המוך נקי, מותרת אחר כך בלא בדקה שלא בשעת וסתה, דחזקה דדם מכה הוא מאחר שאינה מוצאה אותו רק אחר שהשתינה. וכל זה דוקא שמרגשת כאב עם מי רגליה, אבל אם אינה מרגשת כאב ובדקה עצמה אחר הטלת מים ומוצאה דם, אם לא מוצאה דם במי רגליה ודאי טמאה, (כן משמע שם ובהגהות מיימוני ובמרדכי ס). אבל אם

³ בדה"ש (ז) דעה זו סוברת דרק אם יש תרתי לריעותא הוא דמטמאינן לה.

⁴ בדה"ש (יד) דעה זו סוברת דמחמירין אף בחדא ריעותא (מדרבנן). אבל מ"מ טמאה בפחות מכגריס ועוד, דאין לתלות במאכולת.

⁵ בדה"ש (טו) ר"ל דיושבת על שפת הספל ומקלחת לתוכו. אבל אם נמצא דם על שפת הספל, חוששין שבא בשעת השתיתה בסוף, וטמאה. וכן אם יושבת על אמצע הספל ומקלחת לתוכו, טמאה, דיש לחוש שבא הדם בשעת השתיתה בסוף.

מואלה דס תוך מי רגליה וגם על העד שזדקה עממה זו, יש אומרים דהיא טמאה, דלח התירו רק דס שנמלא תוך מי רגליה (מרדכי ה"ט). וי"א שהיא טהורה, דס שנמלא תולין שעדיין נשאר מתמלית מי רגליה, (צ"י ממשמעות הרא"ש והר"ן); ויש להחמיר, מיהו אינה לריכה לזדוק אחר זה. ואפילו אם היתה רגילה לראות, אם זדקה עממה שלש פעמים ומואלה טהורה, שוב אינה לריכה בזדקה, (סס במרדכי). ואם אינה רגילה לראות רק לפרקים, קובעת לה וסת אם הוא זדך קבע, זין וסת שזה זין וסת דילוגין. ואם אינה מואלה דס אח"כ כשזדקת עממה, רק קרטיין קרטיין כמו חול וחלץ אדום, ונמלא כזה ג"כ במי רגליה ובשעת וסתה, או לפעמים אחרים רואה דס ממש כשאר נשים, ואינה מואלת אותו חול רק אחר מי רגליה, טהורה, דאינו דס רק חול שדרכו להוולד בכליות (צ"י בשם תשובת הר"ן).

ועיין בבדה"ש ס"ק א' להסבר כל הפיסולוגיה כאן לדעת הפוסקים. [ולענ"ד יש להעיר שבאמת א"א למי רגלים לחזור למקור בשום פנים. עוד יש להעיר דבאמת דס נדה יכול לבוא גם בעת ההשתנה, והיינו ע"י עצמו, ולא ע"י מ"ר ולא משום מ"ר, אלא משום ראייה רגילה שאירע במקרה בשאת ההשתנה.]

דס מכה

בגמ' סה: 'הרואה דס מחמת תשמיש, משמשת פעם ראשונה ושניה ושלישית. מכאן ואילך, לא תשמש עד שתתגרש ותנשא לאחר. ניסת לאחר וראתה דס מחמת תשמיש, משמשת פעם ראשונה ושניה ושלישית; מכאן ואילך לא תשמש עד שתתגרש ותנשא לאחר. ניסת לאחר וראתה דס מחמת תשמיש, משמשת פעם ראשונה ושניה ושלישית, מכאן ואילך לא תשמש עד שתבדוק עצמה. כיצד בודקת את עצמה? מביאה שפופרת ובתוכה מכחול, ומוך מונח על ראשו, אם נמצא דס על ראש המוך, בידוע שמן המקור הוא בא; לא נמצא דס על ראשו, בידוע שמן הצדדין הוא בא. ואם יש לה מכה באותו מקום, תולה במכתה, ואם יש לה וסת, תולה בוסתה. ואם היה דס מכתה משונה מדם ראייתה, אינה תולה. ונאמנת אשה לומר מכה יש לי במקור שממנה דס יוצא, דברי רבי, רשב"ג אומר: דס מכה הבא מן המקור, טמא. ורבותינו העידו על דס המכה הבא מן המקור שהוא טהור. מאי בינייהו? אמר עולא: מקור מקומו טמא איכא בינייהו. שפופרת, אפגורי מפגרא לה! אמר שמואל: בשפופרת של אבר, ופיה רצוף לתוכה. אמר ליה ריש לקיש לרבי יוחנן: ותבדוק עצמה בביאה שלישית של בעל הראשון? אמר ליה: לפי שאין כל האצבעות שוות. אמר ליה: ותבדוק עצמה בביאה ראשונה של בעל שלישי? לפי שאין כל הכחות שוות. היא דאתאי לקמיה דרבי, אמר ליה לאבדן: זיל בעתה, אזל בעתה, ונפל ממנה חררת דס. אמר רבי: נתרפאה זאת. היא דאתאי לקמיה דמר שמואל, אמר ליה לרב דימי בר יוסף: זיל בעתה! אזל בעתה, ולא נפל ממנה ולא מידי. אמר שמואל: זו, ממלאה ונופצת היא, וכל הממלאה ונופצת אין לה תקנה.

ורא"ש (י:ג): מביא ראב"ד דבזה"ז אנן לא בקיין בבדיקה זו. ועוד, אפילו אם ידוע שבא מן הצדדין, מ"מ טמאה משום חומרת ר"ז. ורא"ש אומר דאין דבריו נראין, דמה בקיאות שייך כאן. וגם ר"ף סומך על בדיקה זו. וגם מה שאמר שדס מן הצדדין טמא משום ר"ז, אין לזה מקור. ומביא דרמב"ן ג"כ כתב דאין תולין במכה בזה"ז, דאף דס בתולים טמאו אף שהוא דס מכה. ורא"ש דוחה, דלא החמירו אלא בדם בתולים, דהוא לפעם אחת ואינו איסור לאשה לעולם לאוסרה על בעלה, וגם אין צריכים להשוות את הדם, אלא מחזיקים שהם זהים עד שיוודע שאינו כן.

ועיין **הגה"מ (אי"ב יא:ח)** דמביא רמב"ן דאין תולין במכה בזה"ז. ומביא ג"כ **סה"ת** שפסק כמרדכי למטה, דבראייה צריכה לדעת שהמכה מוציאה דס, אבל בכתם מקילים, ובשעת וסתה אין תולין במכה כלל, דא"כ לעולם לא תהא טמאה.

וברשב"א (ד"ה ונאמנת) כתב ג"כ דנאמנת אשה לומר שיש לה מכה במקור, ותולין מן הסתם שהדס שהיא רואה הוא דס מכה, וא"צ השוואה לדס טמא. (ובהערה 69 מביא דמרדכי והגה"מ בשם סמ"ג חולקים ע"ז. ומעיר עוד דנחלקו האחרונים בכוונת הרשב"א, אם ר"ל דתולין בדם מכה אף דאינו ידוע אם מכתה בכלל מוציאה דס).

ועיין **מרדכי (שם א: עמוד א')** דאינו תולה במכה א"כ יודעת שהיא מוציאה דס. אבל בכתמים הקילו, כיון דהם דרבנן, לכן א"צ לדעת בבירור שמכהתה מוציאה דס. ואם הוא שעת וסתה, אינה תולה במכה כלל, דא"כ לעולם לא תהא טמאה.

ועיין מרדכי (תשל"ה, א. עמוד ב'), דהא דאמרו בגמ' דתולה בוסתה, היינו לא רק כדי לטעון שאינה רמ"ת, אלא אף לטהר את עצמה מכל וכל, דיכולה לתלות שלא בשעת וסתה שאינו דם טמא כיון דאינו שעת וסתה.

תה"ד ב:מז מביא מרדכי דאף דידוע שיש לה מכה, צריכה לדעת שהיא מוציאה דם. ואם מצאה לעולם במקום אחד, והוא בצדדין, ויש לה צער בשעת בדיקה כשנוגעת שם, ועוד שיש לה וסת והמרדכי כתב שיש לה לתלות במכה כיון דאין דם טמא בא לה אלא בוסתה, יש לטהרה.

ובגמ' טז, 'דתניא הרואה דם מחמת מכה, אפילו בתוך ימי נדתה, טהורה, דברי רשב"ג. רבי אומר: אם יש לה וסת, חוששת לוסתה. מאי לאו בהא קמיפלגי, דמר סבר וסתות דאורייתא, ומר סבר וסתות דרבנן! אמר רבינא: לא, דכ"ע וסתות דרבנן, והכא במקור מקומו טמא קמיפלגי; רשב"ג סבר: אשה טהורה ודם טמא, דקאתי דרך מקור, ואמר ליה רבי: אי חיישת לוסת, אשה נמי טמאה, ואי לא חיישת לוסת, מקור מקומו טהור הוא.

ובתוס' שם אמרו דמדובר במרגשת שדם בא מן המכה, ורק בהכי למ"ד וסתות דרבנן היא טהורה בשעת וסתה, ולמ"ד וסתות דאורייתא טמאה בשעת וסתה, דחושש שבא גם דם נדה עם דם המכה. אבל אם הוא שעת וסתה ולא הרגישה שדם יוצא מן המכה, לכו"ע טמאה בשעת וסתה, דהלעולם לא תהיה טמאה?

ועיין ב"י קפ"ז, דרמב"ם ורמב"ן ורשב"א וטור כתבו דאם שמשה סמוך לוסתה תולין בוסת, ואינה רמ"ת. אבל רש"י פירש אחרת, דהיינו שיש לה וסת לרמ"ת, לכן מותרת לשמש בזמן שאינה עלולה לראות מ"ת. ולב"י שניהם לדינא הם. ומביא מרדכי דתולה בוסתה היינו שיכולה לתלות דם זה במכה כיון שלא הגיעה וסתה עדיין.

ומביא רשב"א ורא"ש דתולין בדם מכה א"כ נתברר שהוא משונה, שהאשה בחזקת טהרה עומדת עד שתראה ודאי.

ומביא רשב"א דמסתברא דאפילו אינה מרגשת ממש שהדם שותת ויורד מן המכה, תולה בה, דאין עיניה בין מכתה ואי אפשר לה לידע אלא בבדיקת שפופרת, ואין אנו צריכים לדעת בבירור שיש לה מכה, אלא היא עצמה מרגשת במכה ונאמנת לומר מכה יש לי ששם יש דם, תולה במכתה, שאני אומר ממנה הדם שותת ויורד. אבל הגה"מ בשם סה"ת כתב דדוקא כשיודעת שיוצא דם מן המכה תולה בה, אבל אם ספק לה אינה תולה, ובשעת וסתה אפילו יודעת בודאי שהמכה היא מוציאה דם אינה תולה, דאם לא כן לעולם לא תהא טמאה, מיהו כתמים תולה בה. וכל"כ מרדכי. וסמ"ג וסמ"ק הסכימו דאינה תולה בשעת וסתה. אבל רמב"ם ורשב"א כתבו דאף בשעת וסתה, תולה, דוסתות דרבנן.

וכתב ב"ח דבאמת למרדכי רק אם אין לה וסת הוא דצריכה לדעת בבירור שמכתה מוציאה דם, אבל אם יש לה וסת תולה במכתה שלא בשעת וסתה אף שאין ידוע לה שמכתה מוציאה דם. וכן פסק רמ"א. ואף דזה לא כמו שהבין תה"ד בדברי המרדכי.

שו"ע קפ"ז

סעיף ה

אם יש מכה⁶ באותו מקום, תולין בדם מכתה. ⁷ ואם דם מכתה משונה מדם ראייתה, אינה תולה בדם מכתה. ⁸ **הגה:** וכל זה צ"ל שיש לה וסת קבוע, ⁹ ואז יכולים לתלות¹⁰ שלא בצעת וסתה צמכתה, א"ע"פ שאינה יודעת

⁶ בדה"ש (פה) מעיר דיכולה לדעת שיש מכה אף בלי לראות אותה ע"י שמרגשת כן בהילוכה או בישיבתה. וגם יש לסמוך על רופא שומר מצוות, ובגוי או אינו שומר מצוות יש מחלוקת הפוסקים.

⁷ ש"ך (יח) מביא מאביו דאף אם בדקה בשפופרת ומצאה דם על ראשה, יכולה לתלות במכה, וכל"כ ב"ח.

⁸ ט"ז (ה) מביא פרישה דאם שני הדמים הם לפניו, אם נראה דאין דומים, אין להקל. וש"ך (יט) מביא ראשונים דתולין מן הסתם שהן דומין, וא"צ להשוותם או להראותם לחכם, שהאשה בחזקת טהרה. ועיין דגמ"ר שכתב דהיינו כשראתה כשהיתה בחזקת טהרה, אבל אם ראתה בימי ליבונה, שאינה בחזקת טהרה, הדבר צריך תלמוד (ומביא כמה מקורות לעיין שם). אבל פ"ת (כד) מביא חת"ס ומאיר נתיבים וברית אברהם וחוו"ד שחלקו ואמרו דאף בימי ליבונה, היא בחזקת טהרה. והוסיף חת"ס לחלוק על המרדכי דס"ל דצירכה ג' ימים כדי להתחזק בטהרה, ופסק הוא דא"צ אלא ג' בדיקות. אבל עכ"ז, חוו"ד כתב דהא דיכולה להניח דדם מכתה אינה משונה מדם ראייתה, היינו רק כשראתה מ"ת, דיש להניח שהשמש עשה מכה, אבל ע"י ראייה בלא תשמיש אינה תולה בלי להשוות את הדמים.

בדלוי שמכתה הווליא דס.¹¹ (כך משמע בפסקי מהרא"י סימן מ"ז ובהגהות פ"ד) וכן אס אינן לה וסת קבוע, והוא ספק אס הדס זא מן המקור או מן הלדדין, תלינן זמכה מכח ספק ספיקא, ספק מן הלדדין או מן המקור, ואת"ל מן המקור, שמא הוא מן המכה.¹² אבל אס ידוע שזא מן המקור, אע"פ שיש לה מכה זמקור, אינה תולה

⁹ פ"ת (כה) מביא פוסקים לענין אם זקנה יכולה לתלות במכתה אם אינה יודעת שמוציאה דס. ופ"ת (כו) מביא חו"ד דאם יש לה וסת שלא תראה לפני י"ד יום אחר טבילתה, נחשבת לאשה שיש לה וסת קבוע עד י"ד יום. ופ"ת (כו) מביא סד"ט לענין אם יש לה וסת קבוע, אבל לא בדקה ולא הרגישה אז, ואח"כ שימשה וראתה, האם יכולה לתלות במכתה שאינה ידועה שמוציאה דס. וכל זה לא שייך לשיטת ש"ך, דס"ל דלעולם אינה תולה במכה שא"י שמוציאה דס לענין ז"נ. אבל לענין אי להחזיקה רמ"ת, נראה דכיון דמחזיקים שראתה נדות, ומצריכים לה ז"נ, מניחים שראתה בשעת וסתה, ולא עכשו בשעת תשמיש. אבל בידוע שמכתה מוציאה דס, תולה בה אף בלא בדקה בשעת וסתה, ע"ש.

¹⁰ בדה"ש (ביאורים ד"ה לתלות) מביא דאם הרגישה שבשעת בדיקה שרטה את עצמה בצפורן ועי"ז ראתה דס, טהורה, אבל לא ברור אם זה שייך רק ביש לה וסת או גם באין לה וסת.

¹¹ ש"ך (כ) מעיר דמרדכי ומהר"ם פסקו דאם יש לה וסת קבוע, וראתה מ"ת שלא בשעת וסתה, תולה בוסתה, ר"ל שהיא מניחה שיש לה מכה אפילו אם אינה יודעת כלל שיש לה מכה, ואמרינן דמחמת מיעוד תשמיש יצא דס מהצדדים. ותה"ד (מז) הבין כן במרדכי, לכן כתב דק"ו דאם יודעת שיש לה מכה יכולה לתלות בה אף דאינה יודעת אם מוציאה דס, וכתב דבמקרה כזה אולי אף הפוסקים החולקים על המרדכי ומהר"ם יודו, כיון דיודעת שיש לה מכה. ועפ"ז פסק רמ"א כאן. ולפ"ז נראה דאין להתיר אלא לבעלה, ר"ל שלא להחזיקה לרמ"ת, דבהרבה מקומות הקילו כדי שלא להוציא אשה מבעלה, אבל מ"מ צריכה ז"נ וטבילה, ואין לסמוך אהמרדכי בכה"ג, דהא משמע מרש"י ורמב"ם ורשב"א וטור ושאר פוסקים דחולקים עליו, והם מפרשים "אם יש לה וסת תולה בוסתה", היינו דאם שמשה סמוך לוסתה, תולה שהיה דס וסתה ולא רמ"ת, ומשמע דאם שמשה שלא סמוך לוסתה אין תולין שהוא דס טהור. וגם הרמ"א לא התיר אלא לענין שלא להחזיקה רמ"ת, והיינו רק ביש לה מכה אלא שאינה יודעת אי מוציאה דס (ודלא כב"ח שפסק להתיר בכל ענין). [אבל יש להעיר דבמקור הדין בתה"ד, מבואר דמדובר בבדיקה, ולא רק בראתה מ"ת. וצ"ע.] [ולמעשה בכל זה צ"ע.]

ובט"ז (י) תמה על הרמ"א דאין לכוונו עם הראשונים, דרשב"א פסק דיכולה לתלות במכתה אף שאינה יודעת שמוציאה דס, אבל מרדכי והגה"מ כתבו דאין לתלות אלא ביודעת שמוציאה דס, ואז מותר שלא בשעת וסתה. ותה"ד (פסקים מ"ז) התיר באשה שמוצאת דס רק במקום אחד בצדדין, ומובא בשו"ע סעיף ו', והיינו ביש לה וסת קבוע ושלא בשעת וסתה. והגש"ד מביא תבוסת מהר"ל באשה הרואה דס במ"ר ונצטערה בהשתנה, ומובא ברמ"א קצ"א, ושם הקיל מהר"ל דאם הוא שלא בשעת וסתה, אז אע"פ דלא היתה לה מכה מבוררת, אם תעשה בדיקה ע"י מוך וכו', יש להקל. הרי שלא הקיל אלא ע"י בדיקת מוך. אבל זה רק משום דחש למ"ד וסתות דאורייתא, לכן לדידן דוסתות דרבנן, היה נראה להקל בלי בדיקה זו. וכן כתב רמ"א כאן ביש לה וסת קבוע שלא בשעת וסתה, ודלא כמהרא"י שחש למרדכי (דצריכה לדעת שמוציאה דס). וקשה על הרמ"א בכמה (1) החמבר כתב פסק דמהרא"י בסעיף ז', דהיינו שצריכה לדעת בבירור שמכתה מוציאה דס, ולמה לא השיג הרמ"א שם לומר דא"צ לדעת שמכתה מוציאה דס. (2) כיון דראה רמ"א שפסקו מהרא"י וב"י ומהר"י ווייל ומהר"ל דאין להקל אא"כ יודעת שמכתה מוציאה דס, למה הקיל כנגדם ועוד קושיות, ע"ש. [ועיין נקה"כ שהש"ך משיב על הט"ז.] ולמשעה ראוי להחמיר שלא לטהרה אא"כ יודעת שמכתה מוציאה דס, וכגון מש"כ המחבר בסעיף ז'.

ועוד נראה לט"ז דאם מרגישה כאב ומוצאת דס, יכולה לתלות ממכה, וכן אחר שפסק הכאב יש לתלות שבא דס אח"כ מהמכה ועדיין לא יצא לחוץ. ועוד נראה דאם יש לה מכה שנשים אחרות רגילות לראות ממכה כזו דס, יכולה לתלות שבא דס ממנו.

ופ"ת (כז) מביא ש"ך הנ"ל דס"ל דאין תולין במכה שא"י שמוציאה דס אלא לענין רמ"ת, אבל לא לענין ז"נ, ומפרש החו"ד דהיינו כיון דרמ"ת דרבנן הוא, אבל ז"נ מה"ת הוא (וכ"כ רעק"א כאן). ומביא כנסת יחזקאל שלא חילק בין רמ"ת לבין הצרכת ז"נ אם ראתה בשעת תשמיש, והשיגו סד"ט. ונר"ב רצה לטהר לגמרי אף לענין ז"נ, ודלא כש"ך, אבל לא פסק כן למעשה נגד ש"ך.

ופ"ת (שם) מביא דהסכמת האחרונים היא דאם אינה יודעת שיש לה מכה, אבל מרגשת צער, אין זה מספיק לתלות שיש לה מכה שמוציאה דס. אבל כתב סד"ט דאם יודעת שיש לה מכה, אבל אינה יודעת אם מוציאה דס, אז אם כל פעם שיש לה כאב היא מוציאה דס, אז מסתמא הוא מן המכה, וכ"כ בכנסת יחזקאל.

¹² וש"ך (כב) מעיר דדייק הרמ"א מלשון שע"ד דכתב "שמרגשת שדם בא מן הרחם", ומזה דייק רמ"א דאם אינה מרגשת בכך, טהורה אף באינה יודעת אם מכתה מוציאה דס, ואף באין לה וסת. וש"ך חולק, ע"ש, דכתב דאין כוונת השע"ד אלא לאפוקי כתמים דנקט אח"כ. ולדינא אין חילוק לש"ך בין אם יודעת שהוא מן המקור או לא. ועוד, דאין זה ס"ס, דמיד אפשר לומר "שמא דס נדה הוא."

במכה, אם אין לה וסת קבוע, אלא אם כן יודעת בזדא¹³ שמכתה מוליאה דם.¹⁴ (כן משמע במדכא ה"נ ובהג"מ פ"א ד"צ) (ועיין ס"ק כ"ז). ומ"מ בשעת וסתה, או מל' יום לל' יום,¹⁵ אינה תולה במכתה,¹⁶ דאל"כ לא תיטמא לעולם. (ג"ז ס"ק וזכ"י בשם סמ"ג וסמ"ק). וכתמים, תולה בה בכל ענין¹⁷ (במדכא).

סעיף ו

נאמנת אשה¹⁸ לומר: מכה יש לי באותו מקום שהדם יוצא ממנה. (וכן אם אומרת: כרי לי שאין דם זה בא מן המקור, נאמנת וטהורה¹⁹). (מהרי"ו סימן כ"ה).

ופ"ת (כח) מביא נו"ב שפסק כרמ"א וחלק על הש"ך. ע"ש שכ"כ עוד פוסקים. אבל זה רק בשהיא טהורה, אבל בימי ליבונה, תלוי במחלוקת אם ס"ס מתיר ביש חזקת איסור. אבל ע"ש, דלא ברור כוונתו בראתה כן בג' או ד' ימים הראשונים של ז"נ. פ"ת גם מביא חו"ד דפסק כרמ"א אבל רק בלא הרגישה, דאין הראייה אלא דרבנן, אבל אם הרגישה, או אם שמשה או בדקה, שיש ספק הרגשה, בזה לא סמכינן אס"ס. ומ"מ אם לא בדקה, אין לה לבדוק עצמה, דלמה תעשה את עצמה טמאה.

¹³ בדה"ש (צז) פסק דיכולה לדעת שמכתה מוציאה דם (ע"י: 1) רופא, 2) שראתה שיש מוגלא ע"ג המכה, שיש בו דם 3) יש לה מכה שנשים אחרות רואות דם ממנה 4) אם יש לה כאה ואז יוצא דם, יש הוכחה שמכה זו מוציאה דם, ואז תולה בה אף באין לה כאב.

¹⁴ ש"ך (כג) מפרש דכוונת רמ"א כאן דאם יודעת שמכתה מוציאה דם, תולה במכתה לענין שאינה מוחזקת כרמ"ת, ועוד דטהורה וא"צ ז"נ וטבילה, כיון שראתה תוך שלושים (ר"ל שלא בעו"ב). והא דקאמר כאן דצריכה לדעת שמכתה מוציאה דם, אין הכוונה שהרגישה דדם זו שראתה הוא ממכתה, אלא דיודעת שמכתה מוציאה דם. [ומוסיף דג"כ באשה שיש לה וסת קבוע שראתה שלא בשעת וסתה שלא בשעת תשמיש, דמצריכים לה שתדע שמכתה מוציאה דם, היינו כנ"ל דא"צ להרגיש דדם זה גופא ממכתה, אלא דיודעת דמכתה מוציאה דם]. אבל פ"ת (כט) מביא נו"ב דהא דיכולה לתלות במכה שיודעת שמוציאה דם אף דאין לה וסת, היינו רק כשהיא טהורה, אבל אם כבר טמאה, אינה תולה; אבל ביש לה וסת וראתה שלא בסותה, תולה אף דהיא טמאה כבר, דתולין במצוי. וכתב עוד דה"ה במניקה, אבל רק כשפסק דמה כמה זמן, אבל לא מיד אחר לידתה, דכמה נשים ראינו דרואות לכמה שבועות אחר לידתן.

וכתב עוד נו"ב דאינה תולה אלא בשהמכה במקור, אבל אם הוא בצדדים, לא שייך לתלות, דהא מרגשת שהדם ממקורה. אבל אם אינה מרגשת שבא ממקורה, תלינן במכה, אם היא טהורה; ואף דכתב נו"ב ומובא בפ"ת ס"ק כ"ח דאינה תולה במצב כזה, כאן יש לתלות כיון דדרך המכה להוציא דם. וי"ל דאף אם יש לה וסת קבוע וראתה בושתה, תלינן, דאין לומר שא"כ לעולם לא תהא טמאה, דהא כשתרגיש שבא ממקורה תטמא. אבל בס"ק ל"א מביא פ"ת מחו"ד דאף אם לא הרגישה, טמאה.

וש"ך (יז) מביא ב"ח דאם יודעת שהדם בא מן המקור, ויודעת שיש לה מכה באיזה מקום שבאותו מקום אבל לא בטוחה היא אם המכה היא במקור, אינה תולה בה, עד שתדע לה שהמכה היא במקור. ופ"ת מביא חו"ד דאם לא הרגישה שהדם בא ממקורה, א"צ לדעת שיש לה מכה במקור, רק שתדע שמכתה מוציאה דם.

¹⁵ פ"ת (לב) מביא חו"ד דאם לא ראתה ביום ל', מ"מ תהיה טמאה בראייה שרואה אח"כ. ומוסיף דכיון שנטמאת, אינה נטהרת אלא ע"י הפס"ט ויום אחד מז"נ נקי, אבל חת"ס (ע"ש בפ"ת) חולק עליו.

¹⁶ ש"ך (כה) מעיר דאף דאינה יכולה לתלות במכה לענין לטהרה שלא להצריכה ז"נ וטבילה, מ"מ שפיר תולה בושתה לענין רמ"ת שלא להתחזק כרמ"ת. וש"ך (כו) מעיר דאם מרגשת האשה שדם זה שרואה עתה בא ממכתה, ודאי תולה בו, ומביא הרבה ראשונים דס"ל כן (וס"ל דאין חולק אלא הרשב"א).

¹⁷ ש"ך (כז) מעיר דהיינו אפילו בשעת וסתה, ואפילו אינה יודעת שמכתה מוציאה דם, ומציין אל ק"צ סו"ס י"א, קצו"י, ודבריו שם. ופ"ת (לד) מביא נו"ב דאם אינה יודעת שיש לה מכה, אבל יש לה כאב, אף דאינה תולה כתמים בכאב בשעת וסתה, מ"מ שלא בשעת וסתה תולה בכאב, אם אינה בג' ימים הראשונים של ז"נ. והביא עוד פנים מאירות שאם היתה לה מכה ונתרפאה, ושימשה וראתה כתם, תולה במכה, שיכולה היא להתגלע ע"י תשמיש. ובסד"ט פקפק בזה.

¹⁸ ובבאר היטב (סס"ק י"ז) הביא פוסקים לענין אם נאמנים הרופאים לומר שיש לאשה מכה. ופ"ת (ל) מביא רשימה ארוכה של מראה מקומות בענין. והביא חת"ס דאין הרופאים נאמנים להעיד על גוף מסויים שיש לה מכה (אלא לענין לעשותו ספק פיקוח נפש) וכו', אבל נאמנים הם לגבי הטבע לומר דיש טבע זה או זה. ופ"ת (לה) מביא חת"ס באשה ששמשה וראתה, דגם אשה אחרת נאמנת לומר שיש לאשה מכה שמשמשה אותה, והרגישה מכה, דעד אחד נאמן באיסורים, וא"צ לשאול עוד אשה כדי לברר יותר. אבל זה רק כשהיא טהורה, ועוד דיש לה חזקת טהרה, ועוד דרוב נשים אין רמ"ת, וגם רופא אמר שיש לה מכות, ע"ש עוד.

¹⁹ עיין פ"ת (לו) שמביא פוסקים שמפקקים בזה.

סעיף ז

אם כל זמן שהיא בודקת בכל החורים והסדקים אינה מוצאה כתמים, כי אם במקום אחד בצדדיו, יש לתלות שממכה שבאותו צד בא.²⁰ וכל שכן אם מרגשת בשעת בדיקה, כשנוגעת בצד המקום ההוא כואב לה קצת, ובשאר חורין וסדקים אינה מרגשת כאב כלל.

ורע"י פסק (טה"ב א:רל) דאם יש לה מכה, ואינה יודעת אם מוציאה דם, ואין לה וסת, והיא רמ"ת, יכולה לתלות במכה לומר שאינה רמ"ת, אבל מ"מ צריכה ז"נ. אבל אם יודעת שמכתה מוציאה דם, טהורה וא"צ ז"נ.

ופסק עוד (טה"ב א:רמד) דאשה שמוצאת מראות תמיד בצד אחד על עד הבדיקה, יכולה לתלות שיש שם מכה ושהדם ממנה, וכ"ש אם מרגישה כאב בשעת הבדיקה.

וחזו"א (פ"א ד"ה אבל) טיהר באשה שיש לה מכה שידוע שמוציא דם עכשיו, אף שהוא בזמן הוסת, ואין חוששין שדם נדה בא עם דם המכה.

שפופרת

רא"ש (ג:א) פסק כר' יוחנן דא"א לפתה"ק בלא דם.

ורא"ש ג"כ מביא (ג:ב) פירוש ר' שמשון מקוצי בגמ', דאין המחלוקת אם דם בחתיכה הוא דם נדה במציאות, אלא דכו"ע מסכימים דאין אשה טמאה א"כ ראתה ראייה כדרכה, וחולקים הם אם דרכה של אשה לראות דם בחתיכה, דלר' שמעון כן, ולרבנן לא. ולכן בדם בתוך חתיכה כו"ע מטהרים, אבל מסיבות שונות: לרבנן משום דאין זה כדרך, ולר"ש משום דיש חציצה בין הדם והאשה. ולכן עשה הש"ר מקוצי מעשה באשה שנעקר מקורה, וכעין חתיכות בשר נופלות לה בבית החיצון, וטיהר אותה כיון דאין זה דרך ראייה. ולרא"ש, למסקנא הרואה בשפופרת טהורה.

ווד"ח (א) מביא ב"י דשפופרת הנ"ל צריכה להיות דק שבדקין, דאל"כ תפתח את המקור, וא"א לפתה"ק בלא דם.

ומע"ט (ע) פירש במעשה דר' שמשון דהיתה רואה דם כל זמן שהיו החתיכות בביה"ח, ומ"מ טיהר כיון דאין דרל לראות כן, ואילו לרש"י בסוגיין היתה טמאה.

ורשב"א (כא:): מביא דעה שהיא כדעת רש"י ודעה שהיא כדעת הר"ש. ומביא נפק"מ אם האשה מכניסה ידה למקור ומוציאה דם, דאין חציצה, אבל מ"מ טהורה למ"ד דצריכה לראות כדרך ראייה. והערה (38) העיר דמשמע מרשב"א דהא דהאשה גרמה שתצא הדם אינה סבה לטהר אותה.

שו"ע קפח:ג

הכניסה שפופרת והוציאה בה דם, טהורה. וכן אם ראתה דם בחתיכה, אפילו היא מבוקעת והדם בבקעים, בענין שנוגע בבשרה, טהורה, כיון שאין דרך לראות כן. וכן אשה שנעקר מקור שלה, וכמין חתיכות בשר נופלים בבית החיצון, טהורה. **הגה:** אפילו ראתה דם, כל זמן שהחתיכות צבית החילון שלה, טהורה, לתלין הדם בחתיכה זו, הואיל וילעה ולחי שנעקר מקורה, ומחמת מכה היא. (כן משמע בטור ורבינו ירוחם והרא"ש). והוא שהטילה החתיכות במים פושרין, ולא נמוחו. ודוקא חתיכות קטנות דומיא דשפופרת, אבל חתיכה גדולה, טמאה, אפילו לא ראתה כלום, לפי שאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם, אפילו בנפל שלא נגמרה צורתו.

ובדה"ש (לה) מביא ב' טעמים למה זה נחשב שלא כדרך ראייה, (א) מפני שלא נגע בבית החיצון, ולפ"ז א"צ להכניס את השפופרת עד למקור עצמו, רק עד לצואר הרחם, (ב) מפני שגורם יציאת הדם הוא דבר חיצוני, ר"ל השפופרת, לכן צריכה להכניס אותה עד למקור עצמו.

²⁰ פ"ת (לז) מביא נו"ב דמדובר כאן באשה שידעת שיש לה מכה, אבל אינה יודעת אם מוציאה דם. ומעיר דבזה מיושב קושיית ט"ז ס"ק י'. ובדה"ש (ק"ח) מביא דיש מחלוקת בזה, די"א דצריכה לדעת שיש לה מכה, וראיית הדם בצד אחד רק מוכיחה שהיא מוציאה דם, וי"א דראיית דם בצד אחד גם מוכיחה שיש לה מכה וגם שהיא מוציאה דם, ולבדה"ש יש להחמיר.

שו"ע קצד:ב

המפלת בתוך מ' אינה חוששת לולד אבל חוששת משום נדה, אפילו לא ראתה. **הגה:** מפני שצ"ח לפתיחת הקצר בל"א דס, ונפקא מינה דמיד לאחר סכפרה ז' נקיים מותרת ואינה חוששת לולד (ד"ע).

בדה"ש (ל) מעיר דכיון דא"א לפתה"ק בל"ד, יולדת טמאה משעה שעומדת על המשבר, ר"ל המקום שכורעת שם ללדת. ואפילו עדיין לא ירבה, אלא מבקשת את המילדת כיון שאחזה צירים חזקים, טמאה. וכן אם אין לה כח ללכת בעצמה, טמאה משום פתה"ק. אבל אם צריכה היא לעזרתו, מ"מ יכול לעזור לה. אבל מיצא המימם ממנה, הרי היא נדה, ואסור לו לנגוע בה אא"כ היא צריכה הרבה לכך ואין אחר לעשותו. אבל לרמ"ו מותר אף בשעה זו, דלא נמצא חומרא זו בפוסקים כלל.

וע"ש (לא) דלנו"ב א"א לפתה"ק בל"ד היינו גם בפתיחה מבחוץ, ויש חולקים, ולמעשה יש להחמיר, אבל רק בדבר גדול יותר מכמו ט"ט מ"מ. ובביאורים (ד"ה מפני) מביא דיש פוסקים דאם ירבה על המשבר ואז פסקו צריה ולא ילדה לכמה זמן (ובמקרה ההוא היה ד' שבועות), טמאה, אבל לבדה"ש טהורה ע"פ ר"פ.

שו"ע הרב, קפח:ח-י

ח: מביא מרא"ש וטושו"ע דהטעם דרואה בשפופרת טהורה, היינו משום דאין דרכה לראות בהכי, ולא משום חציצה (ולכן צ"ל שמדובר שהשפופרת הולכת עד לתוך המקור עצמו). (ומדובר בשפופרת דקה, אבל בעבה אמרין א"א לפה"ק בל"ד, וטמאה, דדרכה של אשה לראות ע"י פה"ק).

י: מביא שיטת הב"ח המובא בש"ך. ואח"כ מביא שיטת הרמ"א מד"מ וט"ז, ומשמע דמסכים עם הט"ז. ומוכח שהגר"ז הבין במקרה זה דהמקור עצמו נשאר במקומו, רק שיש חתיכות של המקור שנופל לביה"ח. ומציע דבזה אף לרמב"ם ותוס' טהורה, דזה הוי יותר שלא כדרכה מראייה בחציצה. ועפ"ז מתיר באשה שנחלש מקור שלה ונפל חלק ממנו למטה (פיו של המקור נפל) (prolapsed uterus), ("פאר פאל" בלע"ז), שכל זמן שהיא רואה, טהורה, דאין זה כדרכה. אבל אין לטהרה בשעת וסתה.

ועיין בגמ' מא: 'כל הנשים מטמאין בבית החיצון. הי ניהו בית החיצון? אמר ריש לקיש: כל שתניוקת יושבת ונראת. א"ל רבי יוחנן: אותו מקום גלוי הוא אצל שרץ. אלא אמר רבי יוחנן: עד בין השינים. איבעיא להו: בין השינים כלפנים או כלחוץ? ת"ש דתני רבי זכאי: עד בין השינים; בין השינים עצמן כלפנים. במתניתא תנא: מקום דישה. מאי מקום דישה? אמר רב יהודה: מקום שהשמש דש'.

ובגמ' מב: 'לידה יבשתא מאי מטמא בפנים כבחוץ איכא? כגון שהוציא ולד ראשו חוץ לפרוזדור, וכדרב אושעיא, דאמר רב אושעיא: גזרה שמא יוציא הולד ראשו חוץ לפרוזדור. וכי הוא דאתא לקמיה דרבא, אמר ליה: מהו לממהל בשבתא? אמר ליה: שפיר דמי. בתר דנפק, אמר רבא: ס"ד דהוא גברא לא ידע דשרי לממהל בשבתא? אזל בתריה, אמר ליה: אימא לי איזי, גופא דעובדא היכי הוה? אמר ליה: שמעית ולד דצויץ אפניא דמעלי שבתא, ולא אתיליד עד שבתא. אמר ליה: האי, הוציא ראשו חוץ לפרוזדור הוא, והוי מילה שלא בזמנה, וכל מילה שלא בזמנה אין מחללין עליה את השבת. ומזה משמע דחשיב לידה כבר אם הוציא הולד ראשו מן הפרוזדור, ואז היא טמאה לידה.

רמב"ם (איס"ב ה')

הלכה ב

כל הנשים מתטמאות בבית החיצון, ואע"פ שלא יצא הדם לחוץ אלא נעקר מן הרחם ולא שתת הואיל ויצא מבין השינים ה"ז טמאה ואע"פ שעדיין הדם בבשרה שנאמר דם יהיה זובה בבשרה, ועד היכן הוא בין השינים עד מקום שיגיע אליו האבר בשעת גמר ביאה, ובין השינים עצמו כלפנים.

הלכה ג

משל משלו חכמים באשה הרחם שנוצר בו הולד הוא הנקרא מקור, והוא שדם נדה זובה יוצא ממנו וקוראין אותו חדר לפי שהוא לפני ולפנים, וצואר הרחם כולו והוא המקום הארוך שמתקבץ ראשו בשעת העיבור כדי שלא יפול הולד ונפתח הרבה בשעת לידה קוראין אותו פרוזדור כלומר שהוא בית שער לרחם.

הלכה ד

ובשעת גמר ביאה האבר נכנס בפרוזדור ואינו מגיע עד ראשו שמבפנים אלא רחוק ממנו מעט לפי האצבעות, ולמעלה מן החדר ומן הפרוזדור בין חדר לפרוזדור הוא המקום שיש בו שתי ביצים של אשה, והשבילים שבהן

מתבשלת שכבת זרע שלה מקום זה הוא הנקרא עליה, וכמו נקב פתוח מן העליה לגג הפרוזדור ונקב זה קוראין אותו לול, והאבר נכנס לפנים מן הלול בשעת גמר ביאה.

הלכה טז

האשה שהכניסה שפופרת בפרוזדור וראתה הדם בתוך השפופרת טהורה שנאמר דם יהיה זובה בבשרה עד שתראה בבשרה כדרך שהנשים רואות ואין דרך האשה לראות בשפופרת.

מראות דם

במשנה יט. למדנו שיש כמה צבעים טמאים בין מראות הדם שיכולות לצאת מן האשה; המשנה מונה ה' סוגים: אדום, שחור, כקן כרכום, כמימי אדמה, וכמזוג. ולב"ש יש עוד כמה צבעים טמאים, וי"א דגם ירוק טמא.

ירוק:

בגמ' (יט:) אמרו דשחור הוא באמת אדום שלקה; וכן למ"ד דירוק טמא, גם ירוק היה אדום, אבל לקה. וברא"ש (ב:ד) מעיר בשם ר"י דירוק המדובר היינו כחלמון ביצה או כזהב, ולא ככרתי, דכרתי אינו נוטה לאדמימות, וטהור לכו"ע. ולמעשה מסיק דאין אנו בקיאים במראות דמים, לכן כל הנוטה לאדמימות הוא טמא, ואין טהור אלא לבן או ירוק כזהב. אבל בריטב"א (יט. ד"ה הירוק) אף דמסיק דירוק טהור, ואף החולקים חזרו להם במשנה עדויות, מ"מ אין מטהרים בזה"ז אלא לבן וירוק ככרתי. (וכ"כ רע"ב כריטב"א דאין מטהרים אלא ירוק ככרתי. ועיין בהערה 333 + 335 בריטב"א שמביא דעות בזה. וע"ע שם 334 לענין מראה כחרדל, דלתלמידי ר' יונה טמא.) ובפ"ת (קפח:ב) מביא של"ה בשם רש"ל דלא ברור מה הדין בירוק, דמהר"ם מינץ כתב דאין מתירין, לכן למעשה נראה לו דאם הוא כשעוה, וכ"ש כזהב, אין לטהר במהירות, ואם הוא עם הרגשה יש לטמא, ואם בכתם יש לטהר, ואם ע"י קינוח בלי הרגשה, לא ברור. אבל בסד"ט מעיר דהשמיטו הפוסקים דין זה, ומשמע דהכל מותר, אלא בעל נפש יחוש לעצמו. ובבד"ה"ש (קפח:ז) מקיל כיון דרו"פ מקילים, וכן המנהג, אבל יש מחמירים בהפסק טהרה. ובגופי הלכות (שער הציון קפח:ח) כתב דאף בהפס"ט יש להקל, דזה טבעי אצל הרבה נשים, והכל לפי ראות עיני הדיין. וכתב רע"י (טה"ב א:רצט ד"ה כתב) בשם תפארת צבי דאם בא לפנינו ירוק כזהב ויש בו סמיכות דם, הוא אינו מורה על המראה, אלא אומר לאשה לפרוש אותו לילה, ושיתן לה תשובה למחר, ועי"ז הרבה פעמים רואה באותו הלילה, ואין בזה ביטול עונה, דהא באמת לא כ"כ ברור להתיר כמראה זהב. וכ"כ בששה"ל. אבל הכל לפי ראות עיני המורה.

חום:

בפ"ת (קפח:א) מביא בשם שאלת יעבץ וסד"ט דצבע חום כפקה או קליפת ערמונים, טהור, דאינו נוטה כלל לאדמימות. וכ"כ בבד"ה"ש (קפח:ו), בפרט בימינו שהנשים חלשות ואם נחמיר לא תוכל אשה ליטהר. ובגופי הלכות (מ"ס קפח:א) מאריך להסביר דאין בזה איסור משום דיהא דדיהא דשחור (דהוי עוד דיהא מזה), אבל מסיק דלא ברור להקל ע"י בדיקה, או הפס"ט, וכו'. ובהל' נדה לרש"א (הערה מט) הביא די"ל דחום קל הוי בכלל אדום וחום עז הוי בכלל שחור וחום בינוני הוא בכלל ירוק, ולמעשה הביא דר' משה הקיל בכל חום חוץ מחום עז שנוטה לאדמימות. ויש עוד להעיר דמשמע דרשב"א ס"ל דשחור אינו אלא דרבנן, אף דלשאר פוסקים משמע דהוי מה"ת.

צבעים אחרים:

כתב בגופי הלכות (מ"ס קנח:ב בסופו) בשם פוסקים דזאפערע (?), קאסטענין (chestnut), וגם מאראנצין (orange) הם צבעים מותרים. ובהל' נדה לרש"א (הערה נב) הביא בשם ר' משה דpink טהור, ולרמ"ו צ"ע כיון דנראה דהוי דיהא מאדום.

חכם ששינה את דעתו:

ובגמ' כ: יש סיפור של רבי שטימא בלילה וטיהר בבוקר ושוב טימא בלילה, ולא כ"כ ברור אם עשה כהוגן או לא. ובפ"ת (קפח:א) מביא גבעת שאול דאם ראה דם בלילה וחשבה לטמא, וראה שוב ביום וחשבה לטהור, יש לטהר. ולבושי שרד הוסיף דאם נשתנה שוב אח"כ לטמא, טמא. וסד"ט מעיר דרק אם היה מסופק בלילה הוא דיכול לטהר אח"כ ביום, אבל אם היה לו ודאי טמא בלילה, אין לטהר אח"כ. אבל לרע"י (טה"ב א:שטו) אף אם היה ודאי טמא לו בלילה, אם ביום נראה טהור, מטהרים.

אם צריך להמתין לפני שיוורה:

ש"ך (ג) מביא ב"ח דאין מטהרים בירוק אלא בנשאר ירוק אחר שנתייבש, אבל אם נעשה אדום קצת כשנתייבש, טמא, לכן צריך החכם להמתין עד שיתייבש, אבל ש"ך חולק ואומר דאחזוקי ריעותא לא מחזקינן, לכן א"צ להמתין כלל להורות. ופ"ת (ג) מביא שאחרים ג"כ חלקו על הב"ח, ומביא דחכ"צ הורה דהכל הולך אחר שעת יציאה מן הגוף, ואף אם ישתנה אח"כ, טהור, ומביא חולקים ומסכימים עם זה. ובבדה"ש (קפח:יא) פסק דאין המורה צריך להמתין כלל, ואף תוכל האשה לכבס את הבגד אחרי שהורה החכם אף שעדיין לא נתייבש, אבל מ"מ אם היה מראה טהור ואח"כ נשתנה לטמא וראהו החכם, ר"פ מטמאים. אבל אף בזה יש להקל לעת הצורך בכתם שלא בא בהרגשה.

באיזה אור צריכים לבדוק:

ובגמ' שם עוד נשאו ונתנו באיזה אור צריכים לבדוק את המראות, י"א לאור הנר, י"א בצל עמודים, י"א בצל ידו, וכו'. אבל בתוה"ש קפח:א מעיר דא"צ לכל זה כלל בזה"ז, דהא אין אנו מבחינים בין מראות, דאין מטהרים אלא לבן וירוק, ולזה א"צ עיון ל"כ, וכן משמע מרמב"ם וראב"ד. ובגופי הלכות (קפח פתיחה ס"ג) נוטה להתיר בfluorescent, ולמשעה מקיל בכתם, וגם בדם מקיל אם יש אפילו קצת שעת הדחק, אף ע"י incandescent. וכתב רע"י (טה"ב א: שיד) דבאור חשמלי שהוא בהיר יותר מנרות ישנים שהיו להם, רשאי לבדוק כשיש צורך קצת, ומביא ששה"ל דע"י fluorescent המראה נראה יותר לבן מן האמת, אבל ע"י incandescent נראה אדום יותר מן האמת, לכן צריך לשקול את הדברים עפ"ז.

שו"ע קפח:א

כל מראה אדום, בין אם היא כהה הרבה, או עמוק, טמאים. וכן כל מראה שחור. ואין טהור אלא מראה לבן, וכן מראה ירוק, אפילו כמראה השעוה או הזהב, וכ"ש הירוק ככרתי או כעשבים. (מכ"כ). (וכן מראה שקורין כל"א כל"א כל"א כללל ירוק הו"א). ואפילו יש בו סמיכות דם והוא עב הרבה, ואפילו הרגישה שנפתח מקורה, ובדקה מיד²¹ ומצאה מראות הללו, טהורה (ד"ע דל"א כת"ה סימן רמ"ו דמגמגס בזה). ה"ה: וכן עיקר. (ב"י וטור), דל"א כיש מחמירין לטמאה אם יש בו סמיכות והוא עב. (ת"ה סימן רמ"ו). (ואם הרגישה שנפתח מקורה, וזדקה מיד ול"א מראה כלום, ע"ל סימן ק"ז).

עד שאינו בדוק

בגמ' יד.-: נחלקו אם האשה שבדקב בעד שאינו בדוק לה, טמאה טומאה ודאית או מספק או טהורה לגמרי. ותוס' מעירים דודאי מדובר בעד שבדקה לפני כמה ימים והניחתה במקום מוצנע, רק שלא בדקה עכשיו ולכן נקרא "אינו בדוק", אבל אין לפרש דלעולם לא בדקה, דהא א"כ לה היה אף אחד מטמא טומאה ודאית.

וכתב הרשב"א (יד: ד"ה והתימה) דבאמת קי"ל דבעד שאינו בדוק, טהורה, בין פחות מכגריס בין יותר מכגריס. ובביאור מה נחשב לאינו בדוק, הביא בשם תוס' הנ"ל, וכתב דאינו מחוור, ומביא ראיות, ומסיק דאם בדקתו, נשאר בחזקתו כ"ז שלא נודע לו שבא איזה דבר עליו.

שו"ע ק"צ:

סעיף לו

בדקה עצמה בעד שאינו בדוק לה, אפילו הניחתו שמור בתיבתה ומצאה עליו דם, (אינה) טמאה (אל"א) אם יש בו כגריס ועוד (טור ב"ס הרא"ש וע"פ). ה"ה: ודוקא בעד צינוני, דהיינו שאין חזקתו דדוק ול"א מלוכלך (ד"ע), אצל אם בדקה עצמה בעד שחזקתו מלוכלך, כגון שלקחה עד ממקום שדמים מצויין פ"ס, שחזקתו שכבר היו בו כתמים, ובדקה עצמה בו ונמצא עליו כתם, טהורה אפילו יותר מכגריס, (כן משמע מהריטב"א שהביא הב"י).

סעיף לח

איזהו עד הבדוק, כל שבדקתו, בין היא בין חברתה, ולא נודע שנכנס בו כתם, ולא העבירתו בשוק של טבחים, ולא בצד המתעסקים בכתמים, הרי זה בחזקת בדוק.

²¹ פ"ת (ד): חור"ד פירש דהיינו בתוך שיעור וסת.

ובפ"ת (קצ:מ) מביא בשם חת"ס דכיון דבזמנינו אין מאכולות כ"כ גדולות כמו בזמן חז"ל, לכן אף דמקילים בכשיעור גריס ועוד בכתם הנמצא, מ"מ אם בדקה בעד שאינו בדוק ומצאה כגריס ועוד, מחמירים, וכ"ש כשהרגישה זד"ל, דאע"ג דבאמת חשיב ככתם, מידי ספיקא לא נפקא, ואין מטהרים אלא כשיעור מאכולת של ימינו. אבל רע"י (טה"ב א:תנ) מביא כמה פוסקים שחולקים, ומסיק להקל כשיעור גריס של חז"ל.

[ועוד מביא בשם זית רענן דאם בדקה בעד הבדוק לה ואח"כ מצאה עליו כמה טיפי דמים מאד קטנים, שלא עיינה בעד כ"כ טוב מקודם לראות טיפות כאלו, הוי לה כעד שאינו בדוק, וטהורה, וכ"כ עוד אחרונים, וכן מסיק רע"י. ורמ"ו העיר דיש גם שחור שאינו דם, אלא עפר, ומקובל מר' דוד ליפשיץ דיש להבחין בזה ע"י הכאה באצבע.]

ובבדה"ש (קצ:שכח) כתב הסבר למה מקילים בפחות מכגריס ועוד, היינו משום דיש לתלות שמאכולת נתקנחה עליו, ועוד דגר"ז אומר דהמחבר פסק כרא"ש דאינו אלא מדרבנן, לכן מקילים במשוך. ובבדה"ש (קצ:שלג) עוד כתב דאם בדקה בעד שאינו בדוק שאינו מק"ט ומצאה עליו כגריס ועוד, טמאה, דחמור משאר כתם כיון דמסתמא היתה הרגשה.

מפלת

עיינן במשנה כד: לענין צורות שונות שיכולה להפיל. וברא"ש (ג:ד) כתב דאין בקיאין בזה"ז בצורת שליא ובגוונים שלו, לכן נותנים עליה חומרי זכר ונקבה ונדה, וגם נשי דידן ספק זהות הן ולכן צריכות ז"נ.

שו"ע קצד:ג

המפלת כמין בהמה חיה ועוף או כמין דגים וחגבים ושקצים ורמשים, וכל צורת ולד או שפיר או שליא או חתיכה שקרעוה ויש בה עצם עכשיו שאין אנו בקיאין בצורות, חוששת לולד; ואם כלו ז' נקיים בתוך י"ד יום, אם טבלה קודם ליל ט"ו לא עלתה לה טבילה.

דם בתולים

בגמ' (סה:): הסיקו בשם רב ושמואל ורבותינו דבועל בע"מ ופורש, ומ"מ מותר לו לגמור ביאתו, דאל"כ לבו נוקפו ופורש. וברא"ש (י:א) דייק דמשמע מגמ' דאין חילוק בזה כלל, אלא לכל אשה הדין כן, דהא אמרו דלא הסיקו שום דבר מכל הפרק אלא "בועל בע"מ ופורש". ופירש הרא"ש דטעם החומרא הוא משום א' דביאת מצוה לכל מסורה, ואין הכל בקיאין בחילוקים שיש בין נשים שונות, ב' חתן יצרו תוקפו, לכן נתנו לכולן דין בוגרת שראתה. והתירו לו לגמור ביאתו, וא"צ לפרוש באבר מת כמש"כ הראב"ד וכמו שצריך לעשות במשמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי. ואף דלא נמצא דם, טמאה כנדה אחר בעילה זו, כיון דרוב נשים יש להן דם לכן שמא נאבד או חפהו שכ"ז. (וע"ש בדברי חמודות אות א' שהביא חבל של ראשונים דס"ל כרא"ש דטמאה אף אם לא מצאה דם.)

שו"ע קצג:א

הכונס את הבתולה, בועל בעילת מצוה וגומר ביאתו ופורש מיד, אפילו היא קטנה שלא הגיע זמנה לראות ולא ראתה, ואפילו בדקה ולא מצאה דם, טמאה, שמא ראתה טיפת דם כחרדל וחיפהו שכבת זרע. **הגה:** ויש מקילין אם לא ראתה דם, (הגהות מיימוני זקס איכא מ"ד). ונהגו להקל אם לא גמר ביאה, רק הערה זה ולא ראתה דם, אבל אם בא עליה ביאה ממך, כריך לפרוש ממנה אע"פ שלא ראתה דם (טור וב"י זקס רוב הפוסקים). ובעל נפש יחוש לעצמו שלא לשחוק בתינוקות. וצריכה שתפסוק בטהרה ותבדוק כל שבעה, ולא תתחיל למנות עד יום ה' לשימושה.²² ונוהג עמה ככל דיני נדה לענין הרחקה; אלא שנדה גמורה אסור לו לישן על מטתה אפילו כשאינה במטה, וזו מותר לו לישן באותה מטה לאחר שעמדה מאצלו, ואפילו בסדין שהדם עליו.

²² ט"ז (ד) מביא מהר"ל מפראג דבכלה המונה ז"נ אחר ביאה ראשונה, א"צ להמתין עד יום ו' כדי למנות, אלא מתחלת למנות מיום ה'. וע"ש קצו:יא וט"ז שם ס"ק ה'.

הוציא רופא את הבתולים:

אם הוציא רופא בתוליה לאיזה סבה, כתב בדה"ש (קצב:ב) דצריכה ז"נ על זה, וכשנבעלת אח"כ, מביא (קצב:ג) מחלוקת אם צריכה ז"נ על זה אם לא מצאה דם. אבל רע"י כתב (טה"ב א:תק"ט, סעיף ט') דכשהוציא רופא את הבתולים א"צ ז"נ לזה, דאינה טמאה אלא ע"י ביאה, דטעם הטומאה הוא משום דע"י ביאה בא דם חימוד, לכן אם הוציאו את הבתולים שלא ע"י ביאה, אין חימוד ואין טומאה, וכ"כ הרבה פוסקים, וביניהם ר' משה פיינשטיין וגרש"ז (אף שיש ג"כ הרבה מחמירים).

מה נחשב גמר ביאה:

ומה נחשב ביאה לענין זה, כתב (קצב:יט) דכל שלא הכניס כל האבר לא נחשב לביאה, אלא להעראה, ואם מסופק לו כמה נכנס, אם לא הרגישה צער, מדינא נראה דא"צ לפרוש אחר ביאה זו, אבל החמירו כמה פוסקים בזה, ולכן יש להחמיר אא"כ לא הערה בא ולא היה לה צער. וא"כ, אם הערה בה ופירש ממנו אח"כ משום חומרא זו, מ"מ בפעם הבא כשיבעול ביאה גמורה צריך לפרוש אח"כ מדינא, דהא הוי כביאה ראשונה אא"כ ראתה דם אחרי ההעראה הקודמת, דאז אמרינן דכבר יצאו כל דם בתוליה. ולענין "לא ישחוק בתינוקות" שכתב הרמ"א, פירש (קצב:כג) דר"ל דלא יתכוון החתן להערות בלבד כדי שלא תאסרה עליו, דע"ז מונע פו"ר, דא"א להתעבר עד שישירו הבתולים (והביא עוד בשם ש"ך ופוסקים דלא ישהה החתן מלבעול כמו שנהגו כמה אנשים, והוא מנהג רע ושטות).

"אם לא מצאה דם":

בביאורים (ד"ה ולא) חקר מה פירוש "לא מצאה דם" שנקט הרמ"א באם הערה בלבד, האם צריכה בדיקה בגופה או רק בדיקת סדינים, ע"ש דנשאר בצ"ע אם צריכה בדיקה בגופה לעיכובא. וכתב רע"י (טה"ב א:תקו) דמשמע מט"ז דסגי אף לכתחלה לראות את הסדינים, אבל מסיק רע"י דלכתחלה צריכה לבדוק את עצמה, אבל אם לא עשתה כן, סגי להסתכל על הסדינים.

ראתה דם אחר ביאה שנייה:

כתב רע"י (טה"ב א:תק"י סעיף ה' וס"ק ה') דאם אחר ביאה שנייה לא מצאה דם, אם נמצא דם פחות מכגרס ועוד על הסדין, טהורה אע"פ שהרגישה צער בשעת ביאה, שיש לתלות במאכולת, וכן מקילים בבגד צבוע אף ביותר מכגרס ועוד. אבל אם נמצא על הסדין שתחתיה מיד לאחר הביאה, טמאה. וכל זה ע"פ הצ"צ (וערה"ש), דלא אסור חז"ל בדם בתולים אלא בודאי דם בתולים. ואם לא בדקה כלל אחר ביאה שנייה, והסדין אינו לפנינו או נתכבס, טהורה.

שו"ע קצב:ד

עבר וכנסה תוך זמן זה, וכן חתן שפירסה כלתו נדה קודם שבא עליה, לא יתייחד עמה, אלא הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים. **הגה:** יש אומרים אס היתה טהורה כשנשאת ול"א בא עליה, ופירסה נדה אחר כך, א"ל שימור עוד, (ת"ה סימן רנ"ג והגהות אלפסי), והמחמיר תע"ב (ת"ה סס). ואין לחלק בזה בין בחור לאלמון או בתולה לאלמנה, (רבינו ירוחם נתיב כ"ו). וי"א שאסורה ליחד עמו זיוס כמו זלילה, וא"ל להיות שתי שמיכות, רק הוא בין האנשים או היא בין הנשים (טור ז"ס הרא"ש). ואם אינם יושנים בחדר א' אינן צריכים שימור כלל (צ"י ז"ס הרא"ש). וי"א דזלילה צריך שתי שמיכות, וזיוס מותר להתייחד (הרא"ש ד). והמנהג ליקח קטן אצל החתן והקטנה אצל הכלה, ואין מתייחדין זיוס בלא קטן או קטנה.

טיב איסור יחוד בחתן וכלה:

העיר רמ"ו דלרמב"ם יש איסור יחוד רגיל כמו בכל איש ואשה האסורים, אבל לראב"ד יש איסור דרבנן מיוחד משום יצרו תוקפון, לכן מקילים ביום וצריך ב' שמירות בלילה. ואולי ס"ל לראב"ד דאין נדה נחבשת כערוה, או דאין איסור יחוד כלל בין איש לאשתו. (ושמע רמ"ו דגר"ד הקיל פעם אחת כראב"ד, וגם אמר דלילה פירושו שעת שינה, לכן אף בערב עדיין נחשב יום.)

בדה"ש (קצב:מב) מעיר בשם חז"א דאיסור יחוד הנ"ל אינו אלא דרבנן.

לענין ב' חדרים:

כתב בדה"ש (קצב:ג) דמש"כ רמ"א דא"צ שמירה בב' חדרים היינו כשיש רשות הרבים בין חדרו לחדרה, אבל אם הם בבית אחד אסור אא"כ יש אשה עם הכלה שיש לה המפתח וא"א לפתוח בלי להקיצה. ושמע רמ"ו דגרש"ז הקיל להתיר לחתן וכלה לישן באותו חדר אם הדלת פתוחה ויש שומרים מחוץ לדלת.

טיב השומרים:

ולענין השומרים, שכתב הרמ"א דהמנהג לקחת קטן וקטנה, כתב בדה"ש (קצב:נה) דבאמת סגי גם בגדולים, ואין חשש שימסרו עצמם לביאה, דהא החתן והכלה משמרים זא"ז שלא יזנו אתם, וכתב חזו"א דלא נהגו בקטנים אלא משום צניעות. וכתב עוד בדה"ש (קצב:נו) דלא סגי שתשמור אמה של הכלה בלבד, דחיישין שתרדם או היא או בתה, ויבא החתן ויטיח עמה האחרת.

ייחוד ביום:

וכתב עוד בדה"ש (קצב:נח) דמותר להם להתייחד ביום בבית שפתחו פתוח לרה"ר.

כמות של ביאה שמספיק להתירם בייחוד:

כתב רע"י (טה"ב א:תצב) דמספיק בהעראה, דעי"ז נח יצריה, ודומה למש"כ תה"ד דאם לא בעל החתן לכמה לילות, חזינן דאין יצריה תקיף כ"כ וא"צ שימור אם פירסה נדה אח"כ לפני שנבעלה. ועוד, דכל האיסור אינו אלא מדרבנן, לכן יש להקל. ורע"י מביא עוד מכמה פוסקים דס"ל דאף אם לא בעל החתן מאיזו סבה, כמו שהכלה סירבה בלילה הראשונה ואז בלילה השניה היה החתן עיף מדי לכן לא בעלו אבל ישנו בקירוב בשר, ג"כ חזינן דאין יצרו תוקפו כ"כ, וא"צ יחוד, ומסיק דאם הם יראי שמים ויש טירחא בסידור השמירה, יש לסמוך עליהם. ואמר רמ"ו דקשה להקל כ"כ.

דם חימוד

בגמ' (סו.) אמרו דתבעוה להנשא צריכה שתשב ז"נ משום חימוד, ואף קטנה צריכה ז"נ דהא גם היא חומדת. **ורא"ש (י:ד)** מביא די"א דא"צ הפס"ט וגם לא בדיקה כלל כל ז"נ, דאינו אלא חשש ראייה, ולא הוחזקה מעיינה פתוח להצריך הפס"ט. והביאו ראייה מעובדה דרבינא, דאבי הכלה לא ידע כלל דצריך ז"נ לקטנה. אבל לרא"ש אין ראייה מזה, דאם באמת לא ידע דצריכה ז"נ, אין כאן ז"נ כלל. ולכן לרא"ש עדיף גירסת ספרי אשכנז, דאבי החתן הגיד לאבי הכלה דצריכה ז"נ אף שהיא קטנה. ורא"ש עוד מביא י"א דא"צ הפס"ט, אבל צריכה בדיקה כל שבעה. ורא"ש מסכים לזה, דהא בכל יום ויום שהחתונה מתקרבת, יש יותר חשש של חימוד, שלבה הומה ומשתאה לחופה. (ובמעיו"ט אות ק' כתב דעכ"פ צריכה בדיקה בתחלה ובסוף של ז"נ. אבל בד"ח אות כ"ב משמע דבדיעבד סגי אף בבדיקה אחת תוך ז', דחשש דם חימוד יותר קל הוא מז"נ רגילים.) ולמעשה העיר ערה"ש (קצב:יא) דכיום הבתולות כולן נדות הן, ולכן צריכות הפס"ט וז"נ מדינא ככל ספק זבה.

אם דם חימוד באמת מטמא:

בגמ' (כ:) סיפרו כמה סיפורים על אמוראים שהריחו דם וידעו עי"ז שהיה דם חימוד. וקצת משמע בגמ' שדם חימוד טהור הוא, דאל"כ למאי נפק"מ שהוא דם חימוד. ובחשק שלמה מביא רשב"א ור"ן דבאמת דם חימוד טמא הוא, ולא אמר כאן דדם חימוד הוא אלא להראות חכמתו. אבל באמת קשה, דלא משמע כאן בסיפור הראשון בגמ' שם, אלא משמע דטיהרו את האשה מפני שהיה רק דם חימוד. ור"ן תירץ עוד דבאמת דם חימוד טהור, ולא הצריכו ז"נ לכלה אלא משום החשש שיש גם קצת דם נדה מעורב בה, ובמעשה בגמ' כ: לא טמאה מפני שע"י ההרחקה ידעו שלא היה בה שום דם נדה. [אבל לחשק שלמה עדיין קשה, מה הטעם לומר דדם חימוד טהור, הא יש לו מראה טמא ובא מן המקור, ודומה לדם ע"י אונס, דטמא. ומציע דאולי אינו בא מן המקור, אלא מן העליה, וצ"ע. וע"ע בזה בבדה"ש קפג:א ביאורים ד"ה בין, שמביא דמשמע מרמב"ם דדם חימוד טמא מה"ת, וכן משמע מנו"ב, אבל באו"ז נסתפק אם הוא מה"ת או מדרבנן].

שו"ע קצב:א

תבעוה לינשא ונתפייסה, צריכה לישוב שבעה נקיים, בין גדולה בין קטנה. ואפילו בדקה עצמה בשעת תביעה ומצאה טהורה, שמא מחמת חימוד ראתה טיפת דם כחודל ולא הרגישה בו. ומונה ז' ממחרת יום התביעה. ואינה צריכה הפסק טהרה,²³ שאף על פי שלא בדקה ביום התביעה להפסיק בטהרה, מונה מיום המחרת ז'

²³ ש"ך (א) מביא רש"ל ופרישה וב"ח דהאידינא נהגו להצריך הפסק טהרה. וב"ח כתב דבדיעבד אם לא בדקה אלא פעם א' בתוך ז', סגי, ופשוט הוא. ותוה"ש (ג) מעיר דבזה"ז, דהפנויות אינן טובלות לראיותיהן, מסתמא הכלה נשארה נדה דאורייתא מראיתה האחרונה, לכן מדינא צריכה הפס"ט ובדיקות ז"נ כרגיל.

נקיים. ומיהו צריכה בדיקה תוך ז' (כל יום לכתחלה (ב"י צ"ס הרא"ש וז"ח סג"כ לעת רמב"ן), מיהו זדיעבד אס לא צדקה ענמה רק פעם אחת תוך ז' סג"י²⁴) (ב"י והאחרונים).

ממתי יש סמיכות דעת:

בבד"ש (קצב:יח) מביא די"א דאין סמיכות דעת עד שחתמו על התנאים וכו', ויש חולקים דכל שגמרו בהחלט להינשא יש סמיכות דעת, ולמהרש"ם לכתחלה יכולה לספור מעת שהוציא משפחת החתן הוצאות על הנישואין.

לאיזה נשים שייך דין זה?

בבד"ש (קצב:ה) כתב דאף זקנה ומעוברת ומניקה צריכות ז"נ, י"א משום לא פלוג וי"א משום דגם בנשים אלו יש חשש דם חימוד. ואמר רמ"ו דאולי זה מחלוקת ר"ן ורשב"א. ובביאורים (שצב:א ד"ה צריכה) פסק דגם מברכת על טבילה זו אף זקנה וקטנה.

תכיפות טבילה לבעילת מצוה:

עיינן למעלה ברא"ש שיש חשש חימוד יותר ויותר כשמתקרבת יום החופה. ובמרדכי (תש"מ) מביא רשב"ם דצריכה הבעילה להיות תיכף אחר ז"נ, ואל"כ צריכה לבדוק בכל יום עד שתיבעל. ואומר דעכשיו המנהג הוא לטבול ביום ד', אע"פ שהוא ג' ימים קודם בעילת מצוה. (וכתב פרד"ר דמקור המנהג הוא בזה שפטרו את החתן מק"ש ד' לילות).

שו"ע קצב:ב

שבעת ימים הללו מונים אותם משעה שהיא סומכת בדעתה ומכינה עצמה לחופה, אף על פי שלא נתקדשה עדיין. הגה: ויש לסמוך הטבילה סמוך לבעילת מלואה בכל מה דאפשר, (כך משמע במרדכי צ"ס רמ"מ ור"מ ורוקח צ"ס אביו ורבותיו ובהגהת מיימוני פי"א דהלכות א"צ), והמנהג לטבול הכלה ליל ד' אף על פי שלא תבעל קודם מולאי שבת (מרדכי ס), אצל ח"ן להרחיק הטבילה מן הבעילה יותר מזה. ואס לא תבעל מולאי שבת, יש לה לבדוק ענמה בכל יום עד בעילת מלואה,²⁵ (ס"ס ובהגה וכתוספות פ"ק דיומא דף י"ח), ודוקא לכתחלה, אצל זדיעבד ח"ן להחמיר אס צדקה רק פעם אחת תוך ז' (ב"י). וכל חתן ישאל לכלה קודם שיגיע בה, אס שמרה ז' נקיים (הג"ה ס"ז).

וכתב בד"ש (קצב:כג) דהצורך להתכיף בעילה לטבילה הוא ע"פ שיטת הרא"ש דיש חשש יותר ויותר בהתקרבות הנישואין, ולא כ"כ טוב שתטבול הרבה ימים לפני החופה ורק תבדוק בכל יום עד החופה, דמאז שטובלת, היא חושבת ששלמה לה טהרתה ואינה מדקדקת כ"כ. ובהסבר המנהג שהיו טובלות אור ליום ד' (זכר לזמן התלמוד, שהיו נושאים ביום רביעי) אף שלא נשאו עד יום ו' ולא בעלו תחילה בשבת ולכן לא בעלו עד מוצ"ש, כתב בד"ש (קצב:כה) דאין בעיית תכיפות בזה כיון דכל הזמן היא טרודה בהכנות לנישואין ואינה מחמדה. והעיר גם רמ"ו דבד' ימים אלו משמע מרמ"א דא"צ לבדוק, אבל סד"ט הצריך לבדוק, ולמעשה לרמ"ו א"צ. ומביא בד"ש (קצב:כט) דאם נשאת ולא נבעלה מיד באותו לילה, לחור"ד שוב א"צ לבדוק, דעיקר החימוד הוא להיות נשואה, אבל ללח"ש עיקר החימוד היא לביאה, לכן חייבת לבדוק כל יום עד שתיבעל, ולבד"ש נראה להחמיר בזה. ובד"ש כתב עוד (קצב:ל) דאף דצריכה לבדוק בכל יום מטבילה עד שתיבעל, מ"מ בדיעבד אס לא בדקה בכל יום, אלא פעם אחת בתוך ז', סגי, אבל אס לא בדקה כלל צריכה לספור ז"נ ולטבול.

²⁴ ש"ך (ב) מעיר דאף דקיי"ל (קצו:ד) דבאשה רגילה לא סגי לה אלא בבדקה בא' וז', כאן הקלו יותר, וסגי בבדיקה אחת.

ובגליון מהרש"א כתב דהבדיקה צריכה להיות או ביום א' או ביום ז' [וצל"ע למעשה בזה, דאולי בחשש חימוד מקילים אף בבדקה באחד מהאמצעיים].

²⁵ ט"ז (ג) מביא רשב"א דס"ל דאינה יושבת ז"נ עד שמכינים לחופה, דאז עיקר החימוד, אבל אחר ז"נ אלו א"צ לבדוק עוד, אפילו אס יש זמן רב יותר מז' יום עד החופה. אבל שאר פוסקים החמירו לכתחלה כמש"כ הרמ"א. ומביא דרישה שדייק מרשב"א (ר"ל שאינה חומדת כיון דיש כ"כ הרבה זמן) דאם תבעוה לינשא בעוד י"ב חודש, והתחילה למנות ז"נ, ואחרי ג' או ד' ימים החליט החתן לכונסה מיד, צריכה עוד ז"נ מחדש כיון דאז יש חימוד. אבל אס מנתה משעה דרמו שערי באסינתא, ובתוך ז"נ נמלך לכונסה מיד אחר ז"נ, א"צ עוד ז"נ. והט"ז משיג עליו, ע"ש לא הבנתי את טענתו.

וחור"ד (א) כתב דאין החימוד על הביאה, אלא על היות נשואה, דטב למיתב וכו', לכן אחר הנישואין א"צ לבדוק עד הביאה.

אם דחו את הנשואין:

במרדכי (תש"מ) מביא מהר"ם דאם ההורים של החתן והכלה קבעו תאריך ואח"כ לא יכלו להתפשר בענייני ממון וכדומה, כששוב מתפשרים, צריכה עוד ז"נ, דאין לה סמיכות דעת על הימים הראשונים. [ובהגות מרדכי שם קאמר דאף אם בודקת כל הימים, צריכה לחזור ולמנות משעה שמתפשרים שנית, דכל זמן שלא התפשרו, אינה נותנת דעתה היטב אם הרגישה או לא].

שו"ע קצב:ג

אם דחו הנשואין מחמת איזה סבה אף על פי שישבה ז' נקיים צריכה לחזור ולישב ז' נקיים (ולטבול) כשיתפשרו לעשות הנשואין²⁶ (אף על פי שצדקה עכמה תמיד בימים שזינתיים, לא מהני), (מרדכי ה"נ ובמהרי"ק שורף קנ"ט).²⁷

ובבדה"ש (לד) מעיר דיש ב' טעמים למה צריכה עוד ז"נ אם נדחו הנשואין ואז נתפשרו: (א) לא סמכה דעתה כ"כ, לכן לא שמה לב כ"כ ואולי הרגישה ולא אדעתה. (ב) יש חימוד חדש כשקובעים תאריך חדש לנשואין. (ובביאורים ד"ה אם דחו ביאר דנפק"מ אם דחו ונתפשרו באותו היום). ומעיר עוד (לה) דאם דחו הנשואין אבל מיד קבעו תאריך חדש, א"צ ז"נ אם הוא תאריך כ"כ קרוב שלא יצטרכו להכין צרכי החופה מחדש.

ורמ"ו העיר שיש מנהג בארה"ב לא לראות את הכלה ז' יום לפני החופה, ור' אריה קפלן כתב שהוא מנהג חב"ד. ואולי סבת המנהג משום חימוד. ורמ"ו מתיר צילום לפני החופה, או משום טירדא או משום שאין למנהג שום מקור.

גדרי נידה וזבה מדאוריתא:ויקרא פרק טו

נדָה: (יט) ואשה כי תהיה זבה, דם יהיה זבה בבשרה, שבעת ימים תהיה בנדתה, וכל הנגע בה יטמא עד הערב.

זבה: (כה) ואשה כי יזוב זוב דמה ימים רבים בלא עת נדתה, או כי תזוב על נדתה, כל ימי זוב טמאתה כימי נדתה תהיה, טמאה הוא . . . (כח) ואם טהרה מזובה, וספרה לה שבעת ימים, ואחר תטהר.

ספרא, מצורע, פרשת זבים, פרשיות ד + ה ע"ש יסודות הדינים.

²⁶ ט"ז (ו) אין להצריך ז"נ מחדש אלא בדחו הנשואין מכל וכל והחליטו שניהם לא לינשא, ואח"כ נתפשרו. אבל אם דחו הנשואין מחמת קטטה וכו' ועדיין רוצים להנשא אלא שאין יכולים עדיין להסכים על ענייני ממון וכו', או אם צד אחד עדיין רודף אחר השני לפתותו לחופה, הכלה סומכת דעתה ובודקת יפה, לכן א"צ ז"נ מחדש כשיתפשרו. ודלא כלבוש שהחמיר כשדחו הנשואין ולא קבעו מיד יום אחר להנשא. וש"ך (ו) מביא ב"ח דאם דחו הנשואין מיום זה ומיד קבעו יום חדש, א"צ ז"נ עוד, ורק אם לא קבעו מיד יום חדש הוא דצריכה עוד ז"נ (ולע"ד זה יותר מחמיר מהט"ז). ופ"ת (ו) מביא שו"ת ב"ח ומהריט"ץ וסד"ט שפסקו דכל שקבעו יום חדש לנשואין תוך אותו יום שדחו אותה, דהיינו בין בדיקת שחרית לערבית, א"צ עוד ז"נ, דהא כל בדיקה היתה בדיקה שסמכה דעתה עליה ברצינות. ומביא חו"ד דאין דין הב"ח אלא בקבעו תאריך קרוב לנשואין, דאם ההכנות לנשואין מתבטלים וצריכים לעשות שכר וכדומה מחדש, מחמדה מחדש.

וט"ז ומביא משאת בנימין שאם לא הופיע החתן לחופה ואחר כמה ימים קבלה ממנו מכתב שהיה לו אונס, א"צ עוד ז"נ, דתמיד מצפה שיופיע. וט"ז החמיר, דיש סכנת דרכים, וחוששת שמא מת. וש"ך (ז) מקיל כמ"ב, וכותב דאין להחמיר בדינים אלו כיון ד"א דא"צ ז"נ, ובדיעבד סגי בבדיקה א', ועוד שהוא מדרבנן.

וט"ז מביא לבוש דאם החליט החתן לא לינשא, ונתרצית מיד לאיש אחר, צריכה עוד ז"נ. וכן מביא הש"ך (ו) בשם ב"ח ולבוש ומעדני מלך. וכן בחת"ס מובא בפ"ת (ו). וט"ז מוסיף דאף אם אח"כ נתרצה האיש הראשון לנשואה, צריכה עוד ז"נ.

²⁷ יבמה שנשתדכה עם אדם לפני חליצתה, וספרה ז"נ ואח"כ נחלצה, מביא פ"ת (א) בשם שער אפרים דצריכה עוד ז"נ, דלא סמכה דעתה. ומביא חמודי דניאל דאין סמיכות דעת אם עדיין לא עשו את התנאים. ובאשה שוטה שספרה ז"נ ע"י אחרים, ואז נעשה חלומה ורוצה לינשא, הקיל חת"ס. וחת"ס גם פסק דאלמנה שהסכימה להנשא לאיש שלא ראתה אותו מעולם, וספרה ז"נ, והשואל מסתפק אם צריכה עוד ז"נ משעה שרואה את החתן, דאולי יש חימוד מחדש. ודעת הרב השואל להחמיר, אבל חת"ס הקל ואמר על הרב השואל תע"ב.

רמב"ן ויקרא טו:יא

זיבה היא מחלה, לכן כשנתרפאת מזיבתה, חייבת בקרבן להודות לה' על רפואתה וגם לכפר על העוון שגרם את המחלה. [וכן כתב התשב"ץ (א:קב)].

שיטת הרמב"ם בימי נידה וימי זיבה:

הלל"מ שיש י"א ימים בין נדה לנדה. אבל בפירוש דבר זה נחלקו הראשונים. כמעט כולם סוברים שאשה שראתה דם, הרי היא נדה ז' ימים, בין שפסקה לראות אחרי חמש דקות ובין ששפעה כל ז' הימים; ואחרי ז' ימים אלו מתחילים י"א הימים הנזכרים, והם נקראים "ימי זיבה", ואם תראה דם בהם, היא זבה (זבה קטנה או גדולה, ואכמ"ל). אחרי זה מתחילים ימי נידה עוד הפעם (כלומר, ימים שבהם אם תראה תיחשב לנדה), וכשתראה דם, בין ביום הראשון של ימי הנדה, בין ביום האלף, תהיה נדה ז' ימים. ואחרי ז' ימים אלו מתחילים שוב י"א ימי הזיבה.

אבל לפי הרמב"ם (איס"ב פרק ו') בראייה הראשונה שלה היא נדה, ואח"כ יש י"א ימי זיבה, ואח"כ תיכף ז' ימי נדה, ואח"כ י"א ימי זיבה, אפילו לא ראתה דם בימי נדה. שיטה זו של הרמב"ם בעייתית מאד מכח כמה גמרות.²⁸

והאחרונים עסקו הרבה ביישוב שיטתו. ואני לא מצאתי בדבריהם הסברים מספיקים לענ"ד. וכתב חת"ס (יו"ד קמ"ג), "אבל מה אעשה וא"א לעשות להרמב"ם אפי' סניף בעלמא בהא מלתא, כי שיטתו דחוי', ולא מצאנו ידינו ורגלינו ברוב הסוגיו'. . . והוא דעת יחיד, ואין עושין אותו סניף אפי' לעשרה קולות אחרות עד נמצא מקום ליישב שיטת הש"ס לדבריו."

תקנת רבי וחומרא דרבי זירא: ספירת הימים מדרבנן

נדה סו. -- אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר רב, התקין רבי בשדות, ראתה יום אחד, תשב ששה והוא; שנים, תשב ששה והן; שלשה, תשב שבעה נקיים. אמר ר' זירא, בנות ישראל החמירו על עצמן שאפילו רואות טפת דם כחרדל יושבות עליה שבעה נקיים. אדבריה רבא לרב שמואל ודרש, קשתה שני ימים ולשלישי הפילה, תשב שבעה נקיים. קסבר אין קשוי לנפלים, ואי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם. א"ל רב פפא לרבא, מאי אריא קשתה שני ימים, אפילו משהו בעלמא, דהא א"ר זירא, בנות ישראל החמירו על עצמן שאפילו רואות טפת דם כחרדל יושבות עליה שבעה נקיים! א"ל, אמינא לך איסורא, ואת אמרת מנהגא? היכא דאחמור אחמור, היכא דלא אחמור לא אחמור.

טעם תקנת רבי:

(א) לא היו בקיאים לדעת מתי ימי נדה ומתי ימי זיבה, לכן בראייה א' היא ספק שומרת יום, ספק נדה (= צריכה ששה והוא); בב' ראיית, היא ספק נדה, ספק שומרת יום, ספק רואה ביום האחרון של ימי זיבה ויום ראשון של ימי נדה (ר"פ, רשב"א, ריטב"א, מאירי, וכו'), לכן יושבת ששה והן; בג' ראיית, היא ספק נדה, ספק זבה גדולה, לכן יושבת ז' נקיים.

(ב) חז"ל שכחו איך להבחין בין דם אדום טהור לדם אדום טמא, ואולי תראה אשה ב' ימים ותחשוב שניהם לדם טמא, ותחשוב שאינה צריכה אלא עוד ה' ימים כדי לטבול מנדתה, ובאמת רק הדם של היום האחרון היה טמא, וצריכה עוד ו' ימים כדי לטבול. לכן הצריכו ו' והם. [ויש גורסים "חמשה והן" גבי הרואה ב' ראיית, אבל כל הראשונים דחו גירסא זו.]

-- הראשונים מעירים שהרואה יום א', שיושבת ששה והוא לפי תקנה זו, או הרואה ב' ימים, שיושבת עוד ו' ימים, ימים אלו צריכים להיות נקיים, כמובן, וזה פשוט.

²⁸ משנה בערכין, ועיין הרה"מ שכתב דהרמב"ם מודה במקרה דשם, דמדובר בטועה. גם קשה על הרמב"ם מגמ' נד. דמשמשת רביע ימיה, ויש מיישבים (עיין ר"ח מובא ברשב"א, שאין הימים חוזרים חלילה שם, ע"ש, וכן עיין העמק שאלה על שאילתה פ"ו ס"ק ד', "והנני להרחיב והשתא בדין").

חומרא דבנות ישראל (ר' זירא)

טעם הגזירה:

(א) ר"ף (שבועות ג:ד) ורמב"ם (יא:א-ד) וראב"ד (עמ' סח) ורא"ש מסבירים שבאמת ע"י תקנת רבי, נסתלקו כל החששות, אבל מ"מ בנות ישראל החמירו על עצמן עוד יותר. וכתב ראב"ד (עמ' ס"ח) שגזרו יום א' אטו ג' ימים.

(ב) רש"י (מגילה כח:) ורא"ש (תוהרא"ש נדה) ור"ן (בר"ף שם) כתבו דחוששים שמא באמת ראתה גם תמול גם שלשום, ולא אדעתא.

(ג) כתבו רש"י (שם) ותוס' (מגילה שם) ורמב"ן (א:יח) ור"ן (שם) דכיון שיש מקרה שבו ראייה א' גורמת עוד ז"נ -- דהיינו, הרואה תוך ז"נ, שסותרת וצריכה עוד ז"נ -- השוו מדותיהם להצריך תמיד ז"נ לראייה א'.

אופי החומרא ואפשרות להקל בו:

ר"ף וריטב"א ומאירי כתבו דחומרא זו נהגו בה בנות ישראל, ואח"כ נעשה הלכה פסוקה ע"י חז"ל. והריטב"א אומר דאין להקל בה כלל. ומרמב"ן (הל' נדה א:יט) משמע דהוי דין. אבל מרמב"ם (יא:ד + יא) משמע דאינו אלא חומרא.²⁹ והר"ה פסק דכיון דאין ז"נ בזה"ז מה"ת (ר"ל, שעשו כל הנשים כספק זבות), סגי אם לא בדקה אלא או ביום א' או ביום ז' של ז"נ, וגם פסק דכיון דאין ז"נ בזה"ז מה"ת, מותר לה לטבול ביום ח' ביום, ומשמע לרמ"ו דס"ל דאין תקנת רבי וחומרת ר"ז אלא מנהגים, ולא דינים גמורים.

ועיין שו"ע קצו:י וט"ז שם ס"ק ג', דמשמע לרש"ז דס"ל לט"ז דהוי דין גמור.

ובשו"ת גליא מסכת כתב שיש להקל בזה במקום צורך, "ובקל נפטרין ממנה", (אם יסכימו לזה גדולים). ואמר הרמ"ן דכוונתו להקל גם לגבי תקנת רבי. וצ"ל דס"ל דלא תיקן רבי בתור תקנה אלא שם בשדות, ולשאר בני אדם אינו אלא מנהג, ולכן אפשר להקל בו.

וכתב ר' שלמה זלמן אורבך (נועם חלק ז', וגם בסוף ספר אמרי אברהם) דאין להקל אפילו במקום פו"ר וגירושין, דזהו דין ולא מנהג בעלמא. ור' משה (יר"ד א:צ"ג) כתב שיש לו טעמים להקל, אבל אינו רוצה לכתוב אותם. ואני שאלתי לחתנו ר' משה טנדלר בדבר זה, והוא אמר שלא התכוון ר' משה אלא לומר שיש לו טעמים להתירה ביום ז' של ז"נ.

ואמר הרמ"ו דמשמע מרא"ש ור"ף וטור דחומרא דר"ז אינו אלא מנהג, דהא הביאו את כל ההשתלשלות עד לימיו, ואם איתא דהוי דין פשוט לא היה להם להביא אלא דינו. ועוד משמע מזה דיש אפשרות להקל בו כשיש צורך, וכ"כ בקונטרסי שיעורים (מס' קדושין, שיעור כד, סימן טז), דמקיל להלכה ולא למעשה בחומרת ר' זירא במקום פו"ר וחוטרא לְיָדָה וּמְרָא לקבורה ושלוש בית, דחומרא זו לא תקנו חז"ל בוועד, רק שהנשים נהגו כן מעצמן, וקילא מנהג כזה ממנהג שהנהיגו חכמים בוועד או תקנה שתקנו, דבמקרה כזה שיש מניעת פו"ר ושלוש בית וכו' לא נהגו כחומרת ר' זירא, ולכן א"צ לנהוג כן (ומביא הגליא מסכת), ולכן יש לצרף סברא זאת כסניף להקל.³⁰

ואמר הרמ"ן ששמע ממי ששמע מר' משה פיינשטיין שאם חילוני רוצה לשמור הל' נדה מה"ת אבל לא חומרת ר' זירא וכו', חייבים להודיע לו מהו דינא דאורייתא, ואל"כ הוי לפני עוור.

ובכלל אמר רמ"ו דבזה"ז אין כ"כ צורך להקל בחומרת ר"ז משום פו"ר, דהא יש כיום הזרעה מלאכותית.³¹

ואמר רמ"ו דיש להתייחס דרך כלל לחומרת ר' זירא כדין דרבנן, לא כמנהג ולא כאיסור כרת. [והזכיר דרז"ה באמת מקיל גבי בדיקות³² וגבי טבילה ביום, דבזה"ז אין ז"נ אלא מחומרת ר"ז]. והזכיר עוד שיש קצת ראייה דיש להקל יותר בז"נ שהם רק מדין חומרת ר"ז, מהא דהזכירו הר"ף ורא"ש וטור לא רק דיני ספק זבה דהאידינא, אלא גם דיני זבה דאורייתא.

²⁹ ואולי משמע יא:ג דהוי דין, ע"ש.

³⁰ ומדמה ענין זה למנהגן של ישראל לאסור שמנו של גיד, דמתירים במקום מצוה.

³¹ ויש פוסקים לטבול לפני הזרעה מלאכותית כדי להמלט מפגם בן נדה, אבל רמ"ו אומר דטוב לא לטבול, דיצא מזה דברים רעים.

³² ר"ל שמקיל כמו רב, סופן אע"פ שאן תחילתן, ותחילתן אע"פ שאין סופן.

שיעור טיפה כחרדל:

כתבו רשב"א וריטב"א ומאירי ותרי"י (ברכות) דבאמת אין חומרא בזה שאמרו "טיפת דם כחרדל", דמין הדין טמאה בכלשהו (ותרי"י באו בזה להוציא מידי מ"ד שזה היה החידוש). ותרי"י עוד אמרו שאין חידוש בזה שאסרו כצבע של חרדל, שזה אסור מן הדין, והביאו ב"י.³³

והר"ן (על הרי"ף, ד.ו) ותרי"י (כב.) כתבו דקמ"ל דמחמירים אפילו בשיעור קטן כזה לומר דחוששין שראתה ג' ימים ונשאר הדם בפרוזדור, אע"פ שיש כמות כ"כ קטנה. וכעין זה כתב המרדכי (שבועות תשל"ז).

אבל ע' ב"ח (קפ"ג ד"ה ומה שלא אמר) שכתב שהחמירו בנות ישראל לטמא מראה כחרדל אע"פ דלא שכיח שתצא כמות כ"כ קטנה מן המקור, והיה לנו לתלות בצדדין. ועיין סד"ט (קפג:ד) ופרי דעה (קפג:ג) שכתבו בענין האפשרות להקל כשיש שיעור דם פחות מחרדל, בצירוף סניפים אחרים.

ולמעשה, אמר הרמ"ו דאם אין רגלים לומר שבא הדם מן הצדדים, אין תולים שכן.

חומרת ר' זירא כשראתה כתם:

כתב הרמב"ם (יא:יא) דבכתם א"צ להחמיר להצריך ז"נ.

אבל האשכול (מ"ו) ורמב"ן ורשב"א (מובאים בהה"מ שם) ור' ירוחם (כו:ב, עמ' רכ"ג) החמירו, וכך פסק השו"ע (קצ:א). אולם אינה טמאה בכתם כשיעור חרדל, אלא בכגריס ועוד (ב"י בשם כל הפוסקים, שו"ע קצ:ה).

דין הפסק טהרה³⁴באיזה יום של ראיתה יש להפסיק?

שנינו בנדה ס"ח במתני', "נדה שבדקה עצמה יום שביעי שחרית ומצאה טהורה, ובין השמשות לא הפרישה, ולאחר ימים בדקה ומצאה טמאה, הרי היא בחזקת טהורה ור' יהודה אומר, כל שלא הפרישה בטהרה מן המנחה ולמעלה, הרי זו בחזקת טמאה. וחכמים אומרים, אפילו בשנים לנדתה, בדקה ומצאה טהורה, ובין השמשות לא הפרישה, ולאחר זמן בדקה ומצאה טמאה, הרי זו בחזקת טהורה."

ובגמ' שם, "תניא, אמרו לו לר' יהודה, אלמלי ידיה מונחות בעיניה כל בין השמשות, יפה אתה אומר, עכשיו, אימר עם סלוק ידיה ראתה, מה לי הפרישה בטהרה בז' מן המנחה ולמעלה, מה לי הפרישה בטהרה בראשון? בראשון, מי איכא למאן דאמר? אין, והתניא, אמר רבי, שאלתי את רבי יוסי ור' שמעון כשהיו מהלכים בדרך, נדה שבדקה עצמה יום ז' שחרית ומצאה טהורה, ובין השמשות לא הפרישה, ולאחר הימים בדקה ומצאה טמאה, מהו? אמרו לו, הרי זו בחזקת טהרה. ששי, חמישי, רביעי, שלישי, שני, מאי? א"ל, לא שנא. בראשון לא שאלתי, וטעיתי שלא שאלתי. אטו כולהו לאו בחזקת טמאה קיימי? וכיון דפסק, פסק, ראשון נמי, כיון דפסק, פסק. ומעיקרא מאי סבר? הואיל והוחזק מעין פתוח."

למדנו מהנ"ל דכדי לשנות את חזקתה מטמאה לטהרה, אשה צריכה לבדוק את עצמה ולמצוא טהרה. ובדיקה זו נקראת הפסק טהרה. וכתב תוהרא"ש (ד"ה נדה) שאם לא הפסיקה בטהרה, לעולם היא בחזקת טמאה, וכ"כ ב"י (קצו). וקיי"ל ג"כ דיום שפוסקת בו הזבה, אינה סופרתו למנין שבעה, לכן בזה"ז שכל הנשים ספק זבות הן, מתחילות לספור נקיים ממחרת יום ההפסקה. אבל נחלקו התנאים באיזה יום היא יכולה להפסיק בטהרה. ועוד נחלקו המפרשים בהבנת שיטות התנאים, כדלהלן.

בגמ' חקרו אם יש להפסיק בטהרה ביום ראשון של ראיתה, דהא אף החכמים לא נקטו אלא יום ב' במשנה. אבל אין מסקנא ברורה בגמ', אף דמשמע דרבי נטה להתיר להפסיק בטהרה בראשון. [והטעם לומר דלא תוכל להפסיק בטהרה בראשון הוא מפני שמעינה פתוח, לכן עלולה לראות שוב אחר ההפס"ט ולכן אינו מועיל]. וכתב תוהרא"ש (ד"ה וחכ"א) דרבי וחכמים ות"ק כולם מסכימים דיש להפסיק בטהרה בראשון, אבל לר' יהודה לא מהני אף שחרית יום ז'. ורשב"א (תוה"א תחילת שער ה', כג: - כד, ומובא בטור קצו) פסק דיכולה להפסיק

³³ וצל"ע, דלכאורה היינו ירוק, דקיי"ל דטהור הוא.

³⁴ לענין אם הפס"ט דאורייתא או דרבנן, כתב אר"ז (שלח) בשם רשב"ם דהוי רק חשש דרבנן. וכן נוטה דעת הרא"ש בתוהרא"ש סט. ד"ה ואי. וכ"כ מהרש"א שם. אבל בבדה"ש (ביאורים ד"ה בודקת) מביא דרמב"ם ומאירי ס"ל דהוי מה"ת. וע"ע אריכות בענין זה בטה"ב ב:רכט ולהלן, שמביא זכרון יוסף דס"ל דהוי דרבנן.

בטהרה אף בא' אף בשחרית, וכ"ש עתה, שהורגלו במוך דחוק.

אבל הרמב"ם (פיהמ"ש) כתב דלחכמים אין להפסיק בטהרה בראשון. וכן פסק למעשה (איס"ב ו:כ). וכ"כ הרמב"ן (הל' נדה ב:א), והוסיף דאם ידיה בין עיניה כל ביה"ש שאחר א' (ר"ל מוך דחוק כל ביה"ש), סגי בזה (ודייק ב"י קצו דכן ס"ל לרמב"ם). ובבדק הבית (שם) פוסל בדיקת שחרית ביום ראשון, דהא רבי עצמו בגמ' לא היה בטוח בדין זה, וסתם במתני' כחכמים דמכשרי ביום ב' אבל לא ביום א'.

והמחבר פסק (קצו:ב) דאין להפסיק בטהרה ביום ראשון אלא ע"י מ"ד כל ביה"ש. אבל הרמ"א פסק דבדיעבד סגי להפסיק בטהרה סמוך לביה"ש (וכמובן בלי מ"ד כל ביה"ש), אבל אם פסקה בטהרה בשחרית, אינו כלום, דמעיינה פתוח. והאחרונים התקיפו את הרמ"א מאד.³⁵ וש"ך (ו) הביא מעדני מלך שהעיר דכיון דנשי דידן אין מונות ז"נ עד יום ו' לראיתן, לעולם אין מפסיקות בטהרה בראשון. אבל מ"מ נפק"מ לדידן אם ראתה רק יום אחד בתוך ז"נ, דבז"נ סופרות מיד.³⁶ ואמר רמ"ו דבאמת לעולם אין לדידן הפסק טהרה ביום ראשון של ראיתנה, דראייה בתוך ז"נ אינו נחשב ליום ראשון לה.³⁷

באיזה שעה יש להפסיק בטהרה לכתחלה?

לענין לכתחלה, פסק בשו"ע (קצו:א) לבדוק לכתחלה סמוך לביה"ש. ובב"י (קצו) העיר דודאי דכל פוסק שמזכיר שתבדוק בביה"ש, אין כוונתו שתפסיק בביה"ש ממש, דהא הוא ספק יום ספק לילה, וא"כ אם באמת פסקה כשהיה כבר לילה, יוצא דיום שפוסקת בו סופרתו למנין שבעה; אלא כוונתם לשעה הכי מאוחרת ביום. אבל נראה דממנחה קטנה ולמעלה (2.5 שעות לפני לילה) סגי לכתחלה, דהא אף ר' יהודה במשנה לא הצריך אלא מן המנחה ולמעלה.³⁸ ועיין למטה לענין כמה זמן צריכה להמשיך בבדיקתה לכתחלה.

ולענין דייעבד, פסק רמ"א קצו:א דסגי בדיעבד אם פסקה בטהרה בשחרית (חוץ מביום ראשון של ראיתה).³⁹

³⁵ גר"א וסד"ט (ט) ועוד, פסקו דאף בדיעבד לא מהני בלא מוך דחוק כל ביה"ש בראשון, וסד"ט הביא ראייה מן הגמ'. אבל יש להעיר דהרשב"א פסק דאף בדיקת שחרית מהני בראשון, ולכן ק"ו דבדיקת מנחה תועיל לה. והסד"ט עצמו כתב בד"ה "ואין להקשות" דכן ס"ל לרא"ש כמו הרשב"א, וא"כ אולי י"ל דהרמ"א סמך עליהם בדיעבד. [אבל א"כ צ"ע למה הרמ"א לא הקיל בדיעבד גם בבדיקה שחרית בראשון, כדעת הרשב"א והרא"ש]. ובלח"ו"ש (שמלה אות ד') משיג על הסד"ט, דבנשי דידן, דשוויניהו ספק זבות, יש להקל יותר ממה שפסקו בגמ' ובראשונים גבי זבה דאורייתא, דהא למה נחוש אם היא באמת נדה, והיום יום ראשון לראיתה, אף אם נאמר דאין הפסק טהרה מועיל לה היום, מ"מ היא יושבת ז"נ אח"כ ובודקת בכל יום מהם, וא"כ תעלה לה אחת מהבדיקות הללו להפסק טהרה, דהא לקושטא דמילתא היא נדה וא"צ נקיים. ואם היא זבה קטנה, ג"כ א"צ ז"נ. ואם היא זבה גדולה (דראתה תמול ושלשום ולא אדעתה), הרי דהיום באמת אינו יום ראשון שלה, וממילא תעלה לה בדיקה של היום. ואח"כ מביא הלח"ו"ש חבל של ראשונים שמשמע מדבריהם דבדיקת יום ראשון סגי בזה"ז, ומטעמים הנ"ל, ועפ"ז פוסק דעכ"פ יש לסמוך על הרמ"א להכשיר בדיקת מנחה ביום ראשון בדיעבד.

³⁶ וש"ך מוסיף דבכתם, בין בימי ספירה בין בימי טהרתה, יכולה להפסיק בשחרית. וכך פסק בבדה"ש (מג). ודגמ"ר מעיר דהא גם בכתם אנו נוהגים להמתין עד יום ו' לראיתן, לכן מפרש דמדובר בלא שמשה, דס"ל לש"ך (כא) דאז א"צ להמתין לפני הספירה. [והוסיף עוד דגמ"ר דנפק"מ בכלה (שכיון שהיתה טמאה עד אז, אינה ממתנת לפני ספירתה)]. ואמר רמ"ו דבכתם, אין אנו מקילים כש"ך בלא שמשה לא להצריך המתנת ה' ימים.

³⁷ ולכן נראה דאף דאמר רמ"ו דבזה"ז אין לנו מוך דחוק באמת, דתחיבת עד בדיקה בעומק לכמה זמן אינו מוך דחוק של הגמרא [ובאמת מפני זה הצריך החור"ד קצ"א ס"ק ח' לתחוב הרבה מוכים לפנים, עד שיתמלא כל בית הרחם, ועיין טה"ב ב:רסא ולהלן שמשגי עליו]. וע"ע בדה"ש קצ"ו בביאורים ד"ה צריכה, שנשאר בצ"ע למה אין נוהגות או כמש"כ חור"ד או כמש"כ רעק"א לתחבו בפנים ממקום דישה, ע"ש], מ"מ אין זה בעיה לאשה שראתה בז"נ יום אחד ורוצה לספור ממחרת, דהא לפי האמת אינו יום ראשון לרמ"ו (אבל צל"ע, לא שאלתי לרמ"ו בזה). אבל צ"ע בכלה שראתה רק יום אחד ורוצה לספור ממחרת, אם תחיבת עד תחשב לה כמ"ד לרמ"ו. ועוד צל"ע בכלה אם יכולה לסמוך ארמ"א דבדיעבד יכולה להפסיק סמוך לערב.

³⁸ ואם משום מה לא הפסיקה בטהרה לפני ביה"ש, מביא רמ"ו דכתב ר' משה (תשובה כ' בס"ס הל' נדה לרש"א) דיכולה להפסיק עד ט' דקות אחרי שקיעה, ורע"י הקיל עד ט"ו דקות.

³⁹ ועיין חזו"א צ"ב:לח-מה, משמע דאף בדיקת לילה דאחר יום ראשון מהני [ר"ל דא"צ להמתין לבדוק עד שחרית דיום ב'], אע"ג שאינה סופרת לדידן עד יום ו'.

התפללו ערבית: בתה"ד (רמח) פסק שאם הקהל התחילו להתפלל ערבית, אינה יכולה להפסיק באותה שעה ולספור יום המחרת לז"נ, דהא כבר עשוהו לילה (אע"פ דעדיין יום הוא, ואף דהיא עדיין לא התפללה ערבית). אבל באגור (אלף שעז) כתב שמהר"ל (שו"ת מהר"ל החדשות סי' צה) התיר לה להפסיק אז, ואפילו בע"ש, "כי היא תוספת לא שייכא לענין נדה".⁴⁰ ורמ"א מביא ב' הדעות, ופוסק דלכתחלה יזהר אבל בדיעבד אין לחוש.⁴¹

בדיקה כל ביה"ש?

ולענין אם צריכה בדיקה כל ביה"ש, משמע מאו"ז (שם) דא"צ כל ביה"ש. וכן משמע מרא"ש (קיצור הל' נדה, ומובא בטור קצו). אבל בב"י (קצו) הביא מרשב"א דלכתחלה יש ללמד בתוך ביתו שתהא מפסיקה בטהרה במוך דחוק כל ביה"ש, וכ"כ בשו"ע קצו:א. ובבדה"ש (יח) מביא ערה"ש שדייק מלשון המחבר דאין לומר לאשתו דזה עיקר הדין, דאולי לא תוכל לעשות כן, אלא יש להגיד לה דזה חומרא, ודמדינא א"צ מ"ד. ובבדה"ש (כא) פסק דאם כואב לה להשהות שם העד לכל ביה"ש או אפילו לזמן קצר, או שחוששת שע"י כך יצא דם מכה מן הצדדים, א"צ לעשות כן. [וצל"ע, לרמ"ו דאין לנו מ"ד כיום, האם בכל זאת יש לה לתחוב עד בדיקה כל ביה"ש?]

הפס"ט ביום שראתה בו, אחרי יום הראשון:

ולענין הפס"ט ביום שראתה בו (דאולי נאמר דמעיינה פתוח כל היום), כתב או"ז (שלח) דיכולה להפסיק בטהרה. וכן משמע מרא"ש (קיצור הל' נדה). ומ"מ בחור"ד קצ"ו (ביאורים ס"ק א') דייק מתוס' ורש"י (נג. ד"ה לא תהא) דבכל יום שראתה בו לא מהני בדיקת שחרית, וצריכה בדיקה מן המנחה ולמעלה. ועוד, דאין לא בקיאין בימי נדה וזיבה, וכן לא בקיאין בדם טמא וטהור, לכן יש לספק אולי כל יום שראתה בו הוא יום ראשון לראיית טומאה, וביום ראשון ודאי לא מהני בדיקת שחרית. ובס"ק ב' מוסיף לומר דבכל יום שראתה בו צריכה מוך דחוק כל ביה"ש מן הדין, ולא כחומרא, דאולי גם בדיקת מנחה ולמעלה לא סגי ביום ראשון. וכן בסד"ט (ט) משמע שרוצה להחמיר לעיכובא להצריך בדיקה מן המנחה ולמעלה בכל יום שראתה בו, כדעת תוס' בסוגין ורש"י נ"ג, וטור בשם רא"ש.

אבל בלחם ושמלה (שמלה אות ג) משיג על החור"ד ומביא רמב"ם, ראב"ד, רמב"ן, רשב"א, ר' ירוחם, סמ"ג, ותירוץ ראשון בתוס' (נ"ג), דס"ל דאף ביום שראתה בו סגי בבדיקת שחרית, וא"צ בדיקת מנחה לעיכובא, וא"כ שפיר סמכינן עליהם בדיעבד. ועל הנקודה השניה בחור"ד, שיש לספק בכל יום שראתה בו שמא באמת יום זה הוא ראשון לטומאתה ואתמול ושלשום היו דם טוהר, משיב הלחור"ש (אות ד) דכיון דמעיינה היתה פתוחה תמול שלשום (אף דהיה דם טוהר), שוב לא נחשב יום זה ליום ראשון. [ולענ"ד כן יש להשיב על הסד"ט]. ורמ"ו אמר להלכה דביום שראתה בו, לכתחלה תבדוק מן המנחה ולמעלה, ובדיעבד אינו מעכב.⁴² וכ"כ בדה"ש (יז).

לבישת לבנים אחר הפס"ט:

בב"י (קצו) מביא מרדכי בשם רוקח דאחר הפס"ט תלבש חלוק לבן כדי שאם תראה יהיה ניכר בחלוקה, וגם תציע סדינים לבנים במטתה "או נקיים מכתמים". ובשו"ע (קצו:ג) פסק כן, אבל לא הזכיר "לבן", אלא בדוק מכתמים" [אבל נלע"ד דכוונתו ללבן, דאל"כ הא כל כתמיה טהורים משום בגד צבוע⁴³].

ובב"י שם עוד מביא ממרדכי ד"מנהג כשר הוא כשהאשה מפסקת בטהרה לרחוץ וללבוש לבנים, אמנם אם

⁴⁰ ש"ך (ד) מעיר דכן הוא לענין ספירת העומר ואכילת מצה בפסח. ומוסיף דמשמע דלאגור אף אם התפללה היא, יכולה להפסיק בטהרה כל שעודו יום, אבל מביא בשם אביו דאם התפללה היא, אסור.

⁴¹ ש"ך (ה) בדיעבד היינו לדוגמה אם ראתה אחר ברכו, דיכולה להפסיק אז, ו"לכתחלה" היינו היכא דהיה אפשר להפסיק מקודם. וש"ך (י"ט) מביא רש"ל, דמשמע דס"ל להחמיר אפילו בדיעבד אם התפללה היא, אבל ש"ך מקיל אף בזה. וכן פסק דגמ"ר דבהתפללה היא, בדיעבד יכולה להפסיק בטהרה.

ורמ"א (קצו:א) מביא עוד מקרה של בדיעבד: "ומקצת נשים נוהגות שאם פסקה קודם ברכו וחזרה לראות כתם או דם תוך ימי ספירתה, אז מפסיקין אפילו לאחר ברכו אם נתקלקלה סמוך לערב, וחושבים דבר זה לדיעבד; ואין למחות בידם, כי כן קבלו מאיזה חכם שהורה להן, והוא מנהג ותיקין."

⁴² ובחזו"א צ"ב:לח-מה פסק דמעיקר הדין אם פסקה מיום ב' ואילך, אפילו ראתה באותן ימים מן המנחה ולמעלה, בודקת קודם שקיעה וסופרת על סמך זה, בין שסופרת למחר, בין שסופרת ביום ו'. אבל נוהגין לכתחלה במוך דחוק כל ביה"ש.

⁴³ ועיין טה"ב (עמ' רצג) שהעיר דלא נקט בשו"ע אלא "נקי", וכן ברא"ש בתשובה ובקיצור הל' נדה, וכן בערה"ש, ודייק דמשמע דהיו מקומות שלא הצריכו דוקא לבנים, וסגי בבגדים נקיים.

אינה רוחצת אלא פניה שלמטה דיה בכך, 'על ל. וכן פסק רמ"א (קצו:ג), והביא שכן המנהג. ובשעה"ד, כגון שהולכת בדרך ואין לה בגדים נקיים, ב"י מביא אגור דדי אם החלוק נקי רק מדם, וכן פסק רמ"א שם.

מצאה טומאה בבדיקה, ומיד אח"כ הפסיקה בטהרה

בבדה"ש (קצ"ו ביאורים ד"ה שתפסוק) מביא חזו"א ריש סימן פ"א דאשה שבדקה ומצאה טומאה, ורחצה בפנים ואז בדקה שוב ומצאה טהורה, אין זה הפסק טהרה, דהא דרכה של אשה שאינה רואה כל הזמן ממש, אלא רואה מעט ומפסקת, ואז רואה שוב, וא"כ זה שלא מצאה לאחרונה היינו רק משום הרחיצה, ואין בזה שום הוכחה שמעיינה נסתמה. אבל לבדה"ש נראה להקל מסתימת שאר פוסקים, דצירור זה הוא מצוי מאד, ואם היתה דעתם להחמיר, הוי להו לפרושי. ורע"י (ב:רסב) כתב דנראה דלא היתה כוונת החזו"א להחמיר אלא באשה משונה שהזכיר, שהיו לה אבעבועות בעורקים שמזנקים את הדם לתוך מקורה. ורש"א פסק דיש לאשה להמתין ט"ו דקות אחרי הרחיצה כדי לבדוק שוב, אבל אין מנהג הנשים כן.

יש לה מכה ורוצה להפסיק בטהרה:

כתב בבדה"ש (קצ"ו ביאורים ד"ה כדי) דנחלקו האחרונים אם אשה שיודעת שיש לה מכה שמוציאה דם יכולה להפסיק בטהרה, דדעת החו"ד וחת"ס ואבני מלואים ועוד היא דאין לה תקנה, אבל דעת כמה אחרונים להקל אם אינה מוצאת דם אלא בצד אחד של עד הבדיקה. ובדה"ש מסיק בצ"ע.

ואמר רמ"ו דבכלה א"א לעשות חו"ס, לכן מקילים להצריכה מה שאפשר, ובאמת אם לא עשתה כן אלא קניוח, ר' אהרן סולובייצ'יק ור' דוד ליפשיץ הקילו.

חובת הבדיקה בז' נקיים

במשנה נדה סח: נחלקו התנאים במקרה של זבה שלא בדקה אלא בא' וז' של ז"נ, האם עלו לה כל הימים לנקיים, או רק מקצתם? לר' אליעזר עלו לה כולן, לר' יהושע עלו לה רק א' וז', ולר"ע לא עלה לה אלא יום ז' בלבד. ובגמ' שם הביאו ברייתא דהלכה כרבי אליעזר. ועל זה אמרו תוס' (ד"ה אבל) דאף דאין ללמוד הלכה מהכרעת המשניות והברייתות, מ"מ בגמ' ז': פסקו כר"א.

עוד חקרו בגמ', מה הדין אם בדקה יום א' וח' וחלקו בזה רב ור' חנינא, דלרב סגי בתחילתן אע"פ שאין סופן, אבל לר' חנינא בעינן תחילתן וסופן. ועוד אמרו בגמ' דלרב סגי ג"כ בסופן אע"פ שאין תחילתן.

ואח"כ הקשו בגמ' לשיטת רב, דס"ל דלא בעינן "ספורין בפנינו", מכח מקרים דמשמע מהם דבאמת בעינן ספורין בפנינו. והסיקו דבאמת אין זה אלא לר"ע, אבל לרבנן לא בעינן ספורין בפנינו. [ואח"ז יש דחייה למסקנא זו.]

באיזה ימים צריכה לבדוק⁴⁴ לכתחלה?

פסק הראב"ד (עמ' סח) דלכתחלה צריכה לבדוק בכל ז' של ז"נ. וכן פסק הרא"ש (י:ה), וסמ"ג (ל"ת קיא), וסמ"ק (עמ' שכא), וסה"ת (סימן פז), ומרדכי (תשלז), וספר האשכול (סימן מד), ורמב"ן (הל' נדה ב:ג), ורשב"א (תוה"ב כד.), והגה"מ (פ"ו אות ד) בשם תוס' (ז:ד"ה ר"א), וטור (קצו). אבל רז"ה (השגות לראב"ד אות לה) פסק דלכתחלה א"צ לבדוק אלא בא' וז', וס"ל דאין לדייק מלשון המשנה דנקטה לשון דיעבד. והמחבר פסק (קצו:ד) כרוב הראשונים דלכתחלה צריכה לבדוק כל יום של ז"נ.

באיזה ימים צריכה לבדוק בדיעבד?

נפסק במפורש בגמ' כר"א דסגי בא' וז'. אבל עדיין צ"ע אי קיי"ל כרב דס"ל דלר"א סגי בתחילתן או בסופן, כר' חנינא דלא סגי אלא בא' וז'. וכתב הראב"ד (עמ' סח) דקיי"ל כרב. ול"כ בספר חפץ (מובא בסמ"ג), ורא"ש⁴⁵, ורמב"ם (ו:כא-כב), ורמב"ן, ורשב"א (והסביר דמשמע דקיי"ל כרב מדשקלו וטרו בשיטתו), ורא"ה (בדה"ב שם), ור"ן (חידושי נדה ס:ט), ור' ירוחם (נתיב כו, דף רכא ע"ד), ואו"ז⁴⁶ (שמ"א), צדה לדרך (מאמר ג כלל ה' פ"ז), חי

⁴⁴ יש להעיר דכתב רעק"א בשם הראשונים דצריכה לבדוק גם חלוקה, ולא רק את עצמה. וכן הסכים בסד"ט, ותמה שהפוסקים לא הביאו דין זה שהוא מלשון הרא"ש.

⁴⁵ והעיר דלא בעי ספורין לפנינו אלא לר"ע, אבל לא לרבנן. וגם העיר דאף דדחו את זה בסוף הסוגיא, באמת אינה אלא דחייה בעלמא.

⁴⁶ וכתב דאף אם תאמר דקיי"ל כר' חנינא, מ"מ בזה"ז בספק זבות אין להחמיר, כמש"כ הרז"ה למטה.

הרשב"ץ (נדה סט), יראים (סי' קצב), ומאירי (עמ' שמו), וטור, וכן הביא בשו"ע (קצו:ד) בסתם (אבל עיין דברינו בהמשך).⁴⁷

אבל כמה ראשונים חלקו ופסקו כר' חנינא, דלר"א בעינן תחילתן וסופן, ה"ה הרז"ה (השגות לראב"ד אות לו, וטעמו משום דר' חנינא היה רבו של רב)⁴⁸, וסה"ת,⁴⁹ וסמ"ג⁵⁰ (כיון דלא נתברר הלכה כדברי מי), וסמ"ק,⁵¹ והגה"מ בשם ראב"ן⁵² ור' שמחה (פ"ו אות ה'), וספר האשכול, ורוקח (סימן שיז, עמוד ר), וכן הביא באגור בשם תוס' ז: וכן הביא בשו"ע (קצו:ד) כ"א, והוסיף לזה "ואין להקל".⁵³

⁴⁷ ויש להעיר דאף לראשונים דס"ל דסגי בא' לחוד או ז' לחוד, משמע דלא סגי בבדקה בא' א"כ גם בדקה בשמיני (או לכל הפחות בזמן טבילה), וכן לא סגי בבקדה בז' א"כ גם הפסיקה בטהרה. (עתה ראיתי שכן העיר בבדה"ש בביאורים ד"ה בדקה).

כן משמע מרמב"ם ו: כב, דלא כתב דסגי בא' גרידא, אלא כתב דסגי בא' וח', וכן לא דסגי בז' גרידא, אלא כתב דסגי בהפסיקה בטהרה ואז בדקה בז', ובאמת לא היה לו להזכיר כאן שהפסיקה בטהרה, דהא מדובר כאן לענין ז"נ ולא לענין הפס"ט (ועוד, שלא הזכיר הפס"ט בציוור הראשון, ר"ל כשבדקה בראשון של ז"נ), אלא משמע דאף דס"ל לרמב"ם כרב, היינו רק אם יש בדיקה בתחילה ובסוף אע"פ דרק או בדיקת תחילה או בדיקת סוף היא תוך הז"נ. ולהסבר הדבר כתב לחו"ש (אות ז) דס"ל לרמב"ם דר' חנינא ס"ל דאין להרחיק בדיקה מבדיקה יותר מה' ימים, ורב חולק רק בזה דס"ל דיש להרחיקם עד ו' ימים, אבל יותר מזה אין להרחיקם. או לענ"ד אולי י"ל דלרמב"ם לא איכפת כמה ימים יש בין הבדיקות, רק צריך שיהא בדיקה בתחילה ובסוף, בתחילה כדי ליצור חזקת טהרה ובסוף "לחזק" את החזקה, ואין קפידא אלא שאחת מהן תהיה בתוך ז"נ. וכן משמע להדיא מרמב"ן (הל' נדה ב:ג), שהזכיר ג"כ הפס"ט אצל מקרה דבדקה בז' בלבד, והזכיר בדיקה בשעת טבילה במקרה דבדקה בא' בלבד. (וע"ע בדה"ש ע', דלמ"ד דקיי"ל כרב, מ"מ אם בדקה פעם אחת והיתה הבדיקה בימים א' עד ו', צריכה לבדוק עכ"פ בשעת טבילה.) ובדה"ש מעיר דכן משמע להדיא מאו"ז וחיונוך דצריך בדיקה בשמיני.

ובאמת כן משמע בגמ', שהציוור שעליו דנו בגמ' היה בבדקה א' וח' (וכן העיר בבדה"ש). ואם לעולם רב מצריך בדיקה בתחילה וסוף, רק שלא הצריך ששתיהם תהיו תוך ז"נ, שיטתו מסתברת יותר, שהרחיב ממקרה של המשנה (בדקה א' וז'), ולא זרק את העיקרון שצריך בדיקה בתחילה ובסוף. (ובאמת הרמב"ן הכשיר ג"כ בבדקה באמצע, וא"כ צ"ל דס"ל דלרב צריך ב' בדיקות, אבל לא שתהיו דוקא תחילה וסוף.)

⁴⁸ אבל בסופו כתב דבזה"ז יש לסמוך על רבא בנדה כיון דא"צ ז"נ אלא ממנהג בנות ישראל. אבל אין לסמוך על זה בזבה. וצ"ע מה כוונתו בחילוק זה בין נדה לזבה, האם "נדה" היינו אשה שלא ראתה אלא יום או יומיים (אבל לא ג' ימים, דכבר היא ספק זבה גדולה), או אשה שיודעת פתח נדותה ויודעת שהיא עכשיו נדה.

⁴⁹ וביביע אומר יו"ד ה:טז העיר דכתב סה"ת בשם ר"י דאין הצורך לא' וז' אלא מדרבנן, וכ"כ תוהורא"ש דלר' חנינא אין הצרכת א' וז' אלא מדרבנן. אבל בבדה"ש (עה) כתב דנחלקו בזה האחרונים, ע"ש. וע"ע בביאורים ד"ה אבל.

⁵⁰ וכתב סמ"ג, וכן כתב הגה"מ בשמו ובשם סה"ת ור' שמחה, דטעמו דר' חנינא הוא כדי שלא יהא יותר מה' ימים בין בדיקה לבדיקה מלבד הפס"ט. ופ"ת (ו) מביא דגמ"ר דלסמ"ג באמת אין קפידא לא' וז' דוקא, רק שלא יהיו יותר מה' ימים בין בדיקה לבדיקה, ולכן גם סגי בא' מהאמצעיים ובז'. אבל פ"ת מביא דבשו"ת שלו (נו"ב ב:יו"ד:קכח) פוסק דצריך דוקא א' וז'. וע"ש שבאמת אמר כן אבל גם פסק דאם בדקה בא' וג' וח', עלו לה ז"נ, דיש לה ששה ימים מג' עד ח', ויום א' ג"כ עולה לה אף דבלי יום ג' לא היה יום א' מצורף ליום ח'.⁵¹ בב"י כתב דסמ"ק גמגם קצת בדבר.

⁵² באמת לפנינו בהגה"מ כתב רמב"ן, אבל ברמב"ן שלנו אינו כן, וסד"ט ס"ק י"ח גרס ראב"ן במקום רמב"ן. וכן הביא ביב"ע ה:טז דהגיהו הפוסקים. וכן משמע מחת"ס.

⁵³ ובשו"ת יביע אומר יו"ד ה:טז כתב דמשמע מלשון המחבר דס"ל כר' חנינא לעיכובא, והביא שכן משמע בש"ך (קצב סק"ב). אבל רמ"ו אמר דבמקום שלום בית יש להקל כרב להצריך או סופן או תחילתן. וכן בשו"ת אמרי יושר (יו"ד סימן לד) מביא חכמ"א דמתיר סופן אע"פ שאין תחילתן במקום עיגון. וכן ביביע אומר מביא שו"ת בית דוד (סי' ב) שפסק דבשעה"ד נוכל לסמוך בשופי ע"ד המקילים, ושכן הסכימו כל האחרונים בתשובותיהם, וכ"כ שו"ת שב יעקב הובא בסד"ט, ועוד אחרונים שמקילים בשעה"ד, ומביא ערה"ש (קצו:כה-כו) גבי שעה"ד, דבזמנינו שיש הרבה נשים שיש להם חבורות ופצעים בתוך חדרי בטנם, והבדיקות קשות להן מאד, יש להורות להן כעיקר הדין, שתהיה לה בדיקה אחת בכל שבעת הימים, מלבד הפסק בטהרה, וכן מורין הלכה למעשה, וכ"כ גדולי האחרון בתשו'. וכ"מ מהסד"ט (ס"ק יח). וגם פ"ת (ז) מביא חת"ס (קעח) דאם כבר לנתה אצל בעלה, מקילין בבדקה או בא' או בז' [דהא רוב ראשונים פסקו כרב], אבל לא בבדקה רק באחד מהאמצעיים [דבזה אסרו גם רז"ה ורא"ה ורשב"א, ומצרפים אותם לסמ"ג וסמ"ק וראב"ן וסה"ת וכו' דפסקו כר' חנינא]. ולר' עובדיה יש להקל אף באחד מהאמצעיים אם כבר לנתה אצל בעלה; ואם לא ראתה בהרגשה, ורק מצאה כתם, ואז לא בדקה אלא פעם אחת בז"נ, מותר לה לטבול, ע"י צירוף הרבה סניפים. וכן בבדה"ש (ביאורים ד"ה ו"א) מדייק דמשמע מחו"ד ובית אפרים דאשה שיש לה מכה, או עכ"פ יש לה רגלים לדבר שיש לה מכה (כגון שיש לה כאב ותמיד מוצאת הדם באותו המקום על העד) סגי לה בבדיקה אחת תוך ז"נ, ואף שהוא אחד

ואמר רמ"ו דאף כשמקילים לאשה לבדוק רק בא' וז' משום איזה סבה, עדיף להצריך גם לבדוק ביום ד' וכדומה כדי שאם תשכח בז' תוכל לבדוק אח"כ ויעלו לה הימים.⁵⁴

בדיקה באחד מהאמצעים:

אף לראשונים שהתירו בבדיקה רק בא' או בז', יש לחקור אי סגי בבדיקה רק באחד מהימים האמצעיים. הראב"ד כתב דמסתברא דסגי בבדיקה באחד מהאמצעיים, כמו דבנדה דאורייתא סגי בהפסיקה בטהרה בשני לראייתה.⁵⁵ ורא"ש פסק כראב"ד, דאם הכשרנו בדיקה בסוף, ק"ו דבדיקה באמצע מועילה, דהא בבדיקה באמצע עכ"פ הימים שאח"כ הם מוחזקים בטהרה. וכן משמע ברמב"ן, שכתב, "בדיקה ביום הראשון או בשני או בשלישי ושוב לא בדיקה", שעלו לה ז"נ. וכן פסק בטור. וכן מובא בשו"ע (קצו:ד), אבל לדעה המחמירה אף בבדיקה בא' או בז', ברור דלא עלתה לה אם בדיקה באחד מהאמצעיים.

ואלו הן הראשונים דס"ל דסגי בא' או ז' לחוד, אבל לא סגי באחד מהאמצעיים: רז"ה חלק על הראב"ד בזה, וכ"כ רשב"א, דאף שנטה לדעת רז"ה, מ"מ פסק לחומרא כיון דאינו ברור. וכן כתב רא"ה שם, "דאנן ז"נ ספורים בעינן; בשלמא כי איכא תחילתן או סופן, איכא למימר דסליק לז' ספורים, דכי איכא בתחילתן, ז' ספורים גירי בתריה, אבל בדיקה דבאמצע, זיל הכא ליכא ז' ספורים וזיל הכא ליכא ז' ספורים"⁵⁶ וגם המאירי כתב דראוי להחמיר.

לא בדיקה עד יום "שמיני" של ז"נ:

משמע בגמ' דאם לה בדיקה כלל בז"נ, לא עלו לה, ואם בדיקה בח', אין לה אלא ח' בלבד. וכן משמע מכל הראשונים, שלא הכשירו אלא או בא' או בז', או עכ"פ בא' או בז', אבל בלא כלום לא. וכתב רא"ש הטעם, "אם לא בדיקה עד יום שמיני, לא מיקרו ספורין, דבדיקה בתוך ז' בעינן". וכן כתב בספר האשכול, דאם רק בדיקה ביום ח', כיון דלא בדיקה כלל בז"נ, "לא ספרתן ולא חשבתן כלל לימי ספירת נקיים, והתורה אמרה וספרה לה שבעת ימים", אבל אם בדיקה בראשון או בז', "גלי דעתה דבעיא לממני והוי כל שבעה כספורין." וכן פסק רמב"ן (ב:ד). וכ"כ רשב"א (תוה"א עמ' כ"ד), דאם בדיקה רק ביום ח', אין לה אלא ח', דאין הז' נחשבים לספורים כלל. וכן פסק בשו"ע קצו:ד.

וסד"ט (קצ"ו ס"ק יח) כתב דאם לא בדיקה כלל בז"נ, רק ביום ח', הטעם שאין מחשיבים יום ח' ליום ז' של ז"נ שהתחילו ביום ב' אחר שהפסיקה בטהרה, הוא משום דהיא חשבה בדעתה לספור ימים מהיום שלאחר הפסקתה, לכן מסתיימים הז"נ בלי שום בדיקה.⁵⁷ אבל אם היתה דעתה לספור מיום ב' אחר הפסקתה, ודאי שיכולה לעשות כן, וא"כ למ"ד בדיקה אחת סגי לה, היה מספיק לבדוק רק ביום ח' שלאחר הפסקתה. ווסד"ט מביא הרבה ראשונים ואחרונים (תוס', רא"ש, רשב"א, חינוך [וגם בדק הבית], לבוש) דס"ל דאם לא בדיקה כלל תוך ז"נ, הטעם שאינו כלום הוא משום דאינם נחשבים לספורים, דמצוות ספירה היא ע"י בדיקה.⁵⁸ וגם אומר

מהאמצעיים [ועיין למטה כתבתי דעת חת"ס דבמקרה כזה א"צ שום בדיקה, רק נתינת דעת, ע"ש].

⁵⁴ ובאמת דלהפוסקים כר' חנינא, לא סגי בב' בדיקות בעלמא תוך ז"נ, דהא סמ"ג וסה"ת וסמ"ק ור' שמחה (מובא בהג"מ) כולם נקטו א' וז' דוקא, ומשמע מלשונם דהיינו לעיכובא. ואמרת כן לרמ"ו, והשיב דכמדומה לו דבלשון המרדכי אינו כ"כ ברור דמצריך א' וז' דוקא. ועיינתי שם, והמרדכי מביא לשון סמ"ג וסה"ת כמו שהן לפנינו. ודיברתי עם ידידי ר' אסף בדנרש, ואמר דמשמע מלשונם של הראשונים הנ"ל דאין קפידא לר' חנינא אלא דלא יהיו יותר מה' ימים בין הבדיקות, אבל אין קפידא שתהיו הבדיקות דוקא בקצוות של ז"נ (היינו א' וז'). ועדיין צ"ע, דלכאורה זוהי סברת הדגמ"ר הנ"ל, שנדחה באחרונים, ואף הנ"ב עצמו אפשר דחזר מזה.⁵⁵ ולפענ"ד נראה דכוונת ראב"ד בדמיון זה בין נדה לזבה היא דכמו דבנדה מאחר שבדיקה בשני, לא חיישין שראתה אח"כ, כמו כן בזבה.

⁵⁶ וחת"ס (ב:קעח) מסביר שיטת הסוברים דלא עלה לה אם בדיקה רק באחד מהאמצעיים, דבאמת ע"י הפס"ט יש לה חזקת טהרה, ושוב אין שום ספק שתראה דם, רק שיש גזה"כ שתספור ז"נ, ולזה צריכה כוונה והכנה, אבל כיון דדברים שלבל אינם דברים, צריכה לעשות מעשה להורות שמתחילה ז"נ (=בדיקה ביום ראשון) או שמסיימת ז"נ (=בדיקה ביום שביעי).

⁵⁷ וע"ע אג"מ יו"ד ב:ע, שהסביר בדעת הסד"ט דהטעם דצריך בדיקה תוך ז', ולא סגי לסמוך על החזקה, דענין ספירה היינו לדעת בבירור בידיעה עצמית שיש כאן טהרה, וזה רק ע"י בדיקה; ואילו חזקה, אין בכוחה ליצור שם ספירה, רק שאין כאן ספק ראייה. וכיון שחלה שם ספירה על חלק מהז"נ, בזה סגי על כולם (לרב וכו').

⁵⁸ ולענ"ד אין הכרח כלל לומר דזה כוונת הראשונים והאחרונים, דאטו כל מי שמזכיר ענין ספירה ר"ל מצוה פורמלית של ספירה? ודאי אין כוונתם אלא לנקוט לישנא דקרא. וכדברים אלו כתב בלח"ש. גם מה שהביא

דצריכה לחשב בדעתה מספר הימים שסופרת, אע"פ שלא הצריכו ספירה בפה.

אבל בלחור"ש (קצ"ו אות ז') מאריך לסתור דברי סד"ט דז"נ היינו שחייבת לעשות "מצוות ספירה", היינו שמתכוונת לספור ימים אלו לנקיים וגם בודקת עכ"פ פעם אחת בתוכם כדי להחשיבם לנקיים. ואומר לחור"ש דאינו כן, ואין הספירה אלא שתדע האשה מתי לטבול, ויכולה לעשות כן גם אם כל השבעה לא נתכוונה כלל לנקיים, רק שביום ז' סופרת כמה ימים עברו מפסיקת טהרתה, וגם בודקת אז. והבדיקה תוך ז"נ אינה אלא להחזיקה בטהרה, כדי לספור למפרע ימים נקיים מפסיקת טהרתה. ולכן אם לא בדקה עד ח', הטעם דלא מהני לה אלא ליום אחד, ואינה יכולה להחשיב יום ח' ליום ז', הוא מפני שאין להרחיק כ"כ את ההפס"ט מהבדיקה הבאה, דבהכי יש לחשוש שראתה בינתיים. וכן כוונת הרמב"ם.

וכן בחזו"א צ"ב משמע שחולק על הסד"ט דהטעם הוא משום דהיא חשבה בדעתה להתחיל ז"נ ביום שלאחר הפס"ט, אלא לחזו"א משמע דאף בלי שכיוונה כן להתחיל מיום שלאחר הפס"ט, ואפילו כיוונה להתחיל ביום ב' אחר ההפס"ט, אם לא בדקה עד ח' אין לה אלא ח' משום דאין יום ח' יכול להחזיק כספורים למפרע אלא ז' ימים למפרע, וצריך שהיום שבסוף יצטרף עם היום שבראש להחזיק את כל הימים שבינתיים כנקיים, ואין יכול להיות בשביל צירוף זה יותר מה' ימים בין בדיקת הראש לבדיקת הסוף, כמש"כ לחור"ש.

כמה בדיקות צריכה לבדוק בכל יום, לכתחלה ובדיעבד?

כתבו סמ"ג וסמ"ק וסה"ת ומרדכי בשם רוקח דלכתחלה צריכה לבדוק פעמיים בכל יום מז"נ. ואפילו בדיעבד לא סגי אא"כ בדקה פעמיים בא' ופעמיים בז'. וב"י מעיר דנראה דדייקו כן מגמ' יא., "פְּעַמַּיִם צריכה להיות בודקת, שחרית ובין השמשות".⁵⁹

אבל ברמב"ן (ב:ג) כתב להדיא דתבדוק פעם אחת לכל יום. ול"כ טור, אבל הביא דעת סמ"ג. וב"י דייק מדברי רשב"א ורא"ש והגה"מ בשם תוס' דמדלא אמרו דצריכה לבדוק פעמיים, ס"ל דסגי בבדיקה פעם אחת ליום.

והמחבר כתב (קצו:ד) דלכתחלה תבדוק פעמיים בכל יום. אבל בדיעבד לא הצריך אלא בדיקה אחת ביום אחד של ז"נ, וזה כעין פשרה בין השיטות (ר"ל, להצריך פעמיים לכתחלה אבל לא בדיעבד, דהא המצריכים פעמיים הצריכו כן אף בדיעבד).⁶⁰ אבל אמר רמ"ו דאפילו לכתחלה עדיף לאשה לבדוק רק פעם אחת בכל יום מז"נ, ותהיה בבוקר, דבצהריים הרבה פעמים היא מחוץ לביתה ואין לה מקום צנוע לבדוק בנחת ובישוב הדעת, וגם אין לה מספיק זמן אז כדי שתוכל לבדוק בטוב ובנחת, והרבה פעמים באות משום כך לידי בעיות ע"י שבדקות יותר מדי בחוזק מחמת דוחק הזמן ומחמת טירדת המקום, ונשרטה הפרוזדור ויוצאת הבדיקה בדם מכה. עוד יש בעיות הרבה פעמים בבדיקת צהרים ע"י שהאשה עוסקת במשך היום בדברים שיש להם צבע אדום, כמו crayons, makeup, ink וכו', והרבה פעמים הצבע נמצא אח"כ על עד הבדיקה וגורם לספקות וחומרות. והזכיר דרעק"א בסימן קצ"ו כתב דאין בדיקת מנחה אלא לטהרות.

האם צריכה ספירה בפה?

בספר האשכול ובספר החינוך כתבו להדיא דא"צ ספירה בפה. אבל פ"ת (קצו אות ד) מביא של"ה דס"ל דצריכה ספירה בפה, אבל הביא דהרבה אחרונים אינם מצריכים כן, ולענ"ד בלא ספק אין המנהג כלל לספור בפה.

האם יש תחליף לבדיקות?

פ"ת (ה) מביא בשם חו"ד דאם לא בדקה כלל, טמאה מה"ת אף שלא הרגישה. ומשמע דאין תחליף לבדיקות רגילות. אבל חת"ס (קעז) חולק ואומר דאפשר דסגי בלי בדיקה כלל, רק שבשחרית אחת בתוך ז"נ תשגיח על עצמה היטב שלא הרגישה, וחשיב ספורין. אבל לענין הפסק טהרה הסכים חת"ס לחו"ד דצריך בדיקה, ולא סגי שתדע דלא נפתח מקורה, דהא פתוח ועומד הוא וצריכה לדעת שנסתם, וזה א"א אלא ע"י הבדיקה.

דרשב"א ס"ל כן, לענ"ד לשון תוה"א הטעהו, אבל במשמה"ב ברור דלא ס"ל כן, ע"ש.

⁵⁹ ובטור החדש בהגהות והערות אות י"א מעיר דרעק"א (שו"ת מהד"ק סימן ס ד"ה הן אמת) הקשה על זה דבאמת שם מדובר לענין טהרות.

⁶⁰ סד"ט (טז) מביא תפארת למה שהקשה דכיון דפסק המחבר כסמ"ג ודעימיה דצריך לבדוק פעמיים ביום, למה כתב בדעה א' דסגי בדיעבד בבדיקה א' ביום א', הול"ל ב' בדיקות ביום א', וכן בדעה ב' דלא סגי אלא בבדיקת א' וז', הול"ל דצריך ב' בדיקות בא' וב' בדיקות בז', כמו שהצריך סמ"ג בדיעבד. וסד"ט מתרץ דלא החמיר המחבר כסמ"ג אלא לענין דצריך בדיקת א' וז', דאל"כ לא הוו ספורין לפנינו, אבל ס"ל למחבר דלבדוק פעמיים ביום אינו אלא חומרא מדרבנן [דלא כסמ"ג שפסק שגם זה לעיכובא].

[וצ"ע אם סומכין על זה למעשה. וצריך לעיין בפנים בחת"ס.] ובדה"ש (קצ"ו ביאורים ד"ה כדי) מביא מחלוקתם, ומסיק בדה"ש בצ"ע.

עוד כתב חו"ד דאשה שיש לה מכה שמוציאה דם, בין אם ראתה נדה תחילה ואז נולדה המכה, בין אם נולדה המכה תחילה ואז בא יום וסתה, אינה נטהרת אלא בהפסק טהרה וביום אחד מהז"נ נקי לגמרי גם מדם מכה. וחת"ס (שם) הסכים לזה במקרה דהיתה טמאה כבר לפני המכה, דהא אינה יכולה להפסיק בטהרה אלא ע"י בדיקה ושתהיה נקיה, אבל במקרה דהיתה לה מכה, ובא יום וסתה ואנו חוששים לשיטת התוס' (טז. ד"ה ומר) ומטמאים אותה, בזה סגי שתמתין מספר הימים שרגילה להמשיך ראייתה ומסתמא כבר נסתמה מקורה, ואח"כ תוכל לפסוק בטהרה ע"י שתעמוד כל ביה"ש בהיסח הדעת מכל הרהורים ומחשבות, ואם לא תרגיש אז פתיחת המקור, חשיב הפסק טהרה, ע"ש. [גם בזה צ"ע למעשה, עיין בפנים בחת"ס.]⁶¹

בדיקה לאור היום:

כתב בספר האשכול דתבדוק לאור היום ולא לאור הנר. וכן פסק רמ"א קצו:ד בשם ר' ירוחם ורשב"א, אבל בדיעבד מהני לאור הנר. ובשו"ת בית שלמה (מ"א) מאריך להוכיח דספירת לילה אינה ספירה כלל, ואם בדקה בלילה אינה כלום, ואפילו סניף להקל ליתא,⁶² לכן הוא מפרש דדברי רמ"א גבי לבדוק לאור היום לא קאי אשעת הבדיקה, דהבדיקה ודאי צריכה להיות ביום, אלא ר"ל דלבדוק את העד לכתחלה לאור היום, ולא לאור הנר.

וכתב ביביע אומר (יו"ד ה:טז) דאם לא בדקה אלא במו"ד להפס"ט ואז ביום ז', עולה לה ההפס"ט שהמשיכה עד לילה של יום א' לבדיקת יום א'. וכ"כ לחו"ש (אות ה) דספירת לילה עולה לה (אף דמשמע מתוס' סט. ד"ה שבעה דספירת לילה אינה ספירה). אבל אמר רמ"ו דבזה"ז המוך שלנו אינו ממלא חו"ס ולכן אינה בדיקה מעליא לבדיקת יום ראשון דז"נ. אבל אם באמת בדקה היטב אבל היה בלילה, אפשר להקל כיון דפסק החזו"א דלא בעינן ספורין לפנינו (זה צ"ע, דאם לא בעינן ספורין לפנינו, למה צריך בדיקה כלל?). ועיין חזו"א (צב:יב) דכתב דנראה דמדלא כתבו הפוסקים בפירוש דהבדיקה צריכה להיות דוקא ביום, משמע דס"ל דסגי בבדיקה בלילה, ומסיק דצ"ע. ובדה"ש (עט) מביא דבדיקת לילה אינה כלום דהא הבדיקה היא הספירה וספירת לילה אינה כלום, אבל בבדיקה מעלות השחר סגי בדיעבד.

הסיחה דעתה מלספור שבעה נקיים:

כתב בשו"ת אמרי יושר (יו"ד סימן לד) דאשה שהסיחה דעתה מלספור ז"נ מחמת טירדא, אין זה פגם בז"נ שלה, ושפיר עולין לה.

וכתב עוד באמרי יושר באשה שספרה כמה ימים ואז החליטה לא לספור ז"נ, ועברו כמה ימים, ואז שוב החליטה לספור ז"נ, אף דאין עולין לה הימים שבהם היתה מחשבתה לא לספור ז"נ, מ"מ אינם סותרים, ויכולה לצרף את הימים הראשונים. וסוף היום סגי לה, ר"ל דאם החליטה לא למנות ביום זה ובסוף היום שינתה דעתה והחליטה לספור, סגי לה, כל שהחליטה כן בעודו יום. [אבל צ"ע, דאם קי"ל כלחו"ש וחזו"א שכתבתי לעיל גבי למה לא סגי בבדיקה רק בח', היה נראה לומר דגם הימים שהחליטה לא לספור יעלו לה לז"נ.] אבל בטהרת ישראל (סימן קצו אות כ) חלק על האמרי יושר וס"ל דאם באמצע ז"נ החליטה לא לספור, ואז אח"כ כעבור ימים שינתה דעתה לספור, אינה יכולה לצרף את הימים שעברו. אבל כשלא החליטה בודאות לא לספור, יכולה לצרף את הימים שעברו.

ופ"ת (ג) מביא מעיל צדקה (סג) באשה שהתחילה ז"נ וראתה כתם, ולערב הפסיקה בטהרה ולבשה שוב לבנים, ואז אמרה לה חברתה דגם לכתם בז"נ צריך להמתין ה' ימים, וחזרה היא לחלוקה המלוכלך בכתמים של ימי נדתה, ואחרי ב' ימים אמרו לה דא"צ ה' ימים. ושאלה אם יכולה שוב לספור אותן ב' ימים, כיון שהיה לה סינר נקי מתחת החלוקה המלוכלך, וגם מכרת בטביעות עין את הכתמים שעל החלוקה. והשיב שאינה יכולה לספור

⁶¹ סד"ט (טו) מביא שו"ת שב יעקב (לו) באשה שהרבה פעמים מוצאת קרטין קטנים בבדיקותיה, ופסק דעדיף לה להקל לא לבדוק בכל יום של ז"נ מלהקל אח"כ בראייתו. וסד"ט חולק עליו ואומר שאין לעשות כן אלא בדיש לה מכה שמוציא דם, דאז א"א לבדוק כלל, לכן יש להקל בזה בבדיקות של ז"נ שהם מדרבנן לא לבדוק, אבל בבדיקת א' ז', שהם "ספק כרת", דאולי מה"ת לא מהני בלא"ה, אין להקל אף בזה. [גם בזה צ"ע למעשה, דאולי נוכל לסמוך על החת"ס הנ"ל, או קולות אחרות.]

⁶² ובזה פליג הר' עובדיה יוסף, עיין למטה. וגם רמ"ו אמר דיש לסמוך אבדיקת לילה אם עשתה בדיקה הגונה בחו"ס, אבל לעשות מוך דחוק לא מספיק, דהא מוך דחוק דידן אינו אלא עד בדיקה תחוב למעלה, ובאמת אינו מוך, וגם אין בזה בדיקת חו"ס.

אותם הימים, כיון שהחזיקה עצמה לטמאה. אבל אם לא היתה מחזיקה עצמה כטמאה, היתה יכולה לספור אותם משום הסינר ומשום הטביעות עין על הכתמים (אבל בלי הסינר והטב"ע לא היינו תולים את הכתמים בימי טומאתה כיון דהוא בג' ימים הראשונים). ובבדה"ש (סט) כתב דדעת רוב האחרונים להחמיר כמע"צ הנ"ל אם נתיאשה לספור ז"נ דאין אותם הימים עולים לה.

ואמר רמ"ו דאם יש לאשה ספק אולי מראה שראתה טמא הוא, אין מחשבה זו סותרת ז"נ שלה (ול"כ בדה"ש ס"ט, אף אם מספק התחילה שוב לספור ז"נ מחדש). וכל שלא הלכה יום שלם בדעת לא לספור נקיים, עולה לה לנקי. ויש מקילים אף בזו, וכחזו"א דלא בעינן ספורין לפנינו. ובבדה"ש (ביאורים ד"ה לא שנא) הקיל כאמרי יושר הנ"ל דאם נתיאשה באמצע ספירתה משום שחבשה שנטמאת, ואחר כמה ימים נתברר שלא נטמאת, שיכולה לספור את הימים שספרה בתחילה כשהיתה דעתה לספירה. ועוד יש לה לספור מהל"כ בסוף היום, ר"ל אם נתברר לה דרך משל ביום החמישי של ספירתה שבאמת לא נטמאת, והוא עדיין יום, יכולה לספור אותו יום, דאף דיום שפוסקת בו אינה סופרתו למנין שבעה, מ"מ כאן לא ראתה בו ביום, לכן יכולה לספור אותו היום. וכן יכולה לספור מהל"כ אף בתחילת היום ביום ז', אבל בשאר ימים צ"ע אם תחילת היום עולה לה.

שו"ע קצו:ו

כל בדיקות אלו, בין בדיקת הפסק טהרה בין בדיקת כל השבעה, צריכות להיות בבגד פשתן לבן ישן, או בצמר גפן, או בצמר לבן נקי ורך, ותכניסנו באותו מקום בעומק לחורים ולסדקים עד מקום שהשמש דש ותראה אם יש בו שום מראה אדמומית, ולא שתכניסו מעט לקנח עצמה. ואם יקשה בעיניה מאוד להכניסו כל כך בעומק, לפחות בדיקה של יום הפסק טהרה ובדיקה של יום ראשון מהשבעה תהיינה עד מקום שהשמש דש. **הגה:** ואם לא עשתה כן בבדיקת יום ראשון, תעשה פעם אחת כן בבדיקות שאר הימים (ב"י); מיהו דזיעבד אם לא עשתה כן כלל רק שבדיקה עצמה יפה בחורין וצסקין צעומק היטב כפי כחה, אע"פ שלא הגיע למקום שהשמש דש, סגי לה (ב"י סכ"ד רוב הפוסקים וכן מהרא"י צפסקיו סימן ע"ז/ע"ח/זכ"ח).

פ"ת (ח) מביא נו"ב דאם יש לה כאב בבדיקות, אין להצריכה אלא פעם אחת בא' ובז', ובשאר ימים טוב שתקנח עצמה. ולגבי חורין וסדקין, פ"ת (ט) מביא נו"ב דבאמת א"צ לזה אלא בהפס"ט, ולא בשאר בדיקות. אבל בדה"ש (ביאורים ד"ה רק) מביא כמה אחרונים דצריכה חו"ס עכ"פ לבדיקה אחת תוך ז"נ. ואם חוששת שתתקלקל ע"י בדיקת חו"ס, תעשה כן רק פעם אחת בז"נ, ושאר הימים תעשה רק קינוח, דלא אמר המחבר להחמיר להצריך א' וז' אלא לכתחלה.

ומשמע מסד"ט דאם הפסיקה בטהרה ובדקה ביום ח', לא עלתה לה כיון דהיה בדעתה לספור מיום א', וצריך בדיקה תוך ז' וליכא. אבל לחזו"א (צב:ח) נראה דצריך יום ח' להחזיק למפרע, וזה לא יכול להיות יותר מז' ימים למפרע אל ההפסק טהרה, ולא משנה כלל מה היא חושבת בדעתה.

ג' ימים הראשונים

מרדכי (תשלה, א): מביא סה"ת דג' ימים הראשונים צריכים להיות נקיים לגמרי. ובהגהה שם כתב דמ"מ תולה במאכולת אף בג' ימים הראשונים, רק שאינה תולה במכה.

שו"ע קצו:י, רמ"א

הגה: יש אומרים דבשלאשה ימים ראשונים של ימי הספירה, אם מצאה כתם, אין תולין אותו להקל כמו שתולין שאר כתמים, דג' ימים ראשונים צריכים להיות נקיים לגמרי (מרדכי הלכות נדה ובהגהות מיימוני פ"ט דל"ב ות"ה סימן רמ"ט ואגור פ' תינוקת וא"ח ור"ף). אבל אח"כ דינו כשאר כתם, וכן נוהגין. ודוקא כתם שהוא יותר מכגרים ועוד, אבל פחות מכגרים ועוד תולה בכינה אפילו בג' ימים ראשונים (ת"ה סימן רמ"ט). וה"ה אם היה לה מכה בגופה ויודעת שמוציאה דם, תולה בה אפילו ביתר מכגרים ועוד (סדרת הרב וכן משמע לשון המרדכי), אלא שאין מקילין בשלאשה ימים הראשונים לתלות במכה שאין ידוע שמוציאה דם או בשאר דברים שתולין בהם כתם, כמבואר לעיל סימן ק"כ.

פ"ת (יב) מביא כמה פוסקים דאף דאינה תולה במכה, מ"מ אם הכתם נמצא על דבר שאינו מק"ט, טהורה. ופ"ת (יג) מעיר דהטעם דתלינן במאכולת אף בג' ימים הראשונים הוא כיון דא"א ליזהר, ומביא מר' דניאל דאם יש מקום שאין שם פשפשים, ושכבה במקום שיש פשפשים, אינה יכולה לתלות. ובדה"ש (קמז) מעיר דכן הוא גבי מכה שידוע שמוציאה דם, שרמ"א פסק דתולין בה אף בג' ימים הראשונים, והטעם משום דא"א ליזהר; אולם י"א דאין זה אלא במכה שמוציאה דם תמיד, לכן פסק בדה"ש דאם זו מכה שתעבור בימים מועטים, לא תסמוך

להקל בה, אבל אם תהיה שם כמה זמן, תוכל להקל ולתלות. וכתב בדה"ש (ביאורים ד"ה אבל פחות) דאע"ג דמאכולת בזה"ז דמה הרבה פחות מכגריס, ולכן אפשר ליזהר בכמות של גריס, מ"מ עצם הדין דג' ימים ראשונים אינו אלא חומרא, ואין להוסיף עליו. ולכן אף במקום שאין כנים כלל, תולה בכגריס ועוד.

דין פולטת שכבת זרע

פליטת שכבת זרע ע"י האשה נחשבת לראייה המטמאה, ולא רק נגיעה בטומאה,⁶³ ולכן אם האשה זבה, ולכן היא ומונה ז"נ, פליטת ש"ז סותרת יום אחד של ספירתה.⁶⁴ גם בזה"ז, שכל הנשים הרואות דם נחשבות לספק זבות ומונות ז"נ, הפולטת ש"ז סותרת יום אחד של ספירה.⁶⁵ כיון שכן, אסור לאשה להתחיל למנות ז"נ בימים שהיא עלולה להפליט ש"ז, ולכן כתבו הראשונים דאין לה למנות עד יום ה' לראייתה (כולל יום הראייה), דאז אינה מיטמאה בפליטתה כיון דכבר נסרח הש"ז.⁶⁶

⁶³ בגמרא נדה ל"ג, חקר רמי בר חמא אם פולטת ש"ז היא רואה או רק נוגעת, ונשאר בצ"ע. אבל משמע דאם נחשבת לסותרת, לא תסתור כל ז' הימים, דדיה כבועלה (ובזב שראה קרי אינו סותר אלא יום אחד). ואף דדרשו מקרא דואחר תטהר דאם יש טומאה שמפסקת בין הימים הנקיים, שסותרת מניינה, מ"מ אין זה אלא בטומאת זיבה שמפסקת בין הימים, אבל לא בטומאה אחרת (כגון טומאת פליטת ש"ז). ובגמ' מא: בעי ר' שמואל בר ביסנא מאביי אי פולטת היא רואה או נוגעת, ובמסקנא אמרו אביי וכן רבא וכן ר' יוסף דהויא רואה.

וכתב הרא"ש (ד:א) דכיון דבעיית רמי בר חמא לא אפשיטא, לחומרא אמרינן דפולטת סותרת יום א'. ובגמ' מב. משמע דקיי"ל דרואה היא. וכ"כ תוס' לג. וכן בסה"ת צד-צה.

⁶⁴ והראשונים הביאו דעת ר"ת ודעת הראב"ד, שיש להם שיטות מיוחדות בענין הפולטת ש"ז, דר"ת חידש דאין טומאת פולטת אלא בנבעלת לזב, דהא אמרינן דדיה כבועלה, ובועלה אינו סותר ע"י ראיית קרי אא"כ הוא זב (עיין רא"ש ד:א שמביאו וחולק עליו, וכן חלק עליו הרשב"א בתוה"א ז:ה).

וראב"ד חידש דאין טומאת פולטת אלא לענין טהרות, אבל לא לבעלה, מדאמרו (לז). "דבר הגורם, סותר, דבר שאינו גורם, אינו סותר", וכיון דש"ז אינו גורם טומאה לבעלה, גם אינו סותר לבעלה (ועוד כמה ראיות, עיין רא"ש ד:א שמביאו ומתמיה איך תסתור לחצאין, לטהרות אבל לא לבעלה, ועוד תמיהות). ורשב"א (תוה"א ז:ה) כתב דהדין עם הראב"ד, ושכן ס"ל להגאונים והר"ף, אבל מ"מ כתב דבעל נפש יחוש לעצמו לחומרא. ותה"ד (רמ"ה) כתב בשם הג"א דאין הלכה כמותו, ושמנהג צרפת ואשכנז כר"י. וב"י (קצו) מביא דסמ"ג וסמ"ק והגה"מ וסה"ת ג"כ חלקו על הראב"ד.

וביראים (סימן כ"ו, כב:) פסק כר"ת דאין זיבה סותרת אלא לנבעלת לזב, אבל משום טעמו של הראב"ד, דדבר הגורם הוא דסותר, אבל דבר שאינו גורם אינו סותר. אבל מסיק דבראתה ג' ימים רצופים, די שפשוט שהיא זבה ומה"ת צריכה ז"נ, יש להחמיר אף במשמשת עם טהור.

⁶⁵ כ"כ תוס' לג., דכעין דאורייתא תקון. ועיין סה"ת צד-צה שמביא י"א דבזה"ז א"צ נקיים מש"ז כיון דבאמת נשי דידן הוו נדות ולא זבות ואינן צריכות ז"נ מה"ת, לכן לא החמירו רבנן להצריך אלא נקיים מדם, ומביא ר"י דחולק משום דכעין דאורייתא תקון. ודעה זו היא דעת היראים (סימן כ"ו, כב:), דלא הצריך ר' זירא אלא נקיים מדם, אבל לא נקיים מש"ז, ע"ש טעמו (אף דהסיק דכל המחמיר תע"ב). וכ"כ הראב"ה תלמידו (א:קעח) בשמו. ועיין נר"ב (תניינא קכה) שכתב דכן ס"ל להגאונים והר"ף והרמב"ם.

⁶⁶ בגמ' שבת פו. למסקנא אמרו דשש עונות שלימות בעינן, והיינו ג' ימים, וכתבו הראשונים (רא"ש ד:א, תוס' לג., סה"ת צד-צה, טור קצ"ו, ועוד) דכן קיי"ל. [ורמ"ו העיר ע"פ NEJM של 12/17/95 דבאמת 6% של fertilizations נעשים מג' עד ו' ימים אחרי הביאה, ומכאן קשה לדברי רבותינו בגמ' שאמרו שש"ז מסרחת אחרי ו' עונות, וצ"ע.]

ויש להעיר שר"ח גרס ג' עונות, וכן פסק הרמב"ם (שאר אבות הטומאה ה:יא-יב). ועפ"ז כתב חת"ס (קעט) דבאשה שאינה יכולה להתעבר מחמת שרואה תמיד קרוב אחר טבילתה, ויש לחשוש שתצא אשה מבעלה עי"ז, יש להתיר לה בלא שמשא להמתין רק ג' עונות משעת ראייה, כדעת הרמב"ם וסייעתו דש"ז מסרחת אחר ג' עונות, לכן אם ראתה מוצש"ק, תחל לספור ביום ג'.

והרבה ראשונים כתבו דאם אינה רוצה להמתין עד יום ה' לראייתה כדי לספור ז"נ, יכולה לקנח יפה בפנים במוך או להתרחץ בחמין כדי להפליט את כל הזרע ולוודא שלא תפלוט ותסתור.⁶⁷ ויש דעה שאף אם הלכה ברגליה, יכולה להניח שנפלט כל הזרע ושוב לא תפלוט,⁶⁸ אבל לא נתקבלה דעה זו ע"י רוב הראשונים.⁶⁹

בדברי הראשונים המאוחרים, נמצא שהחמירו יותר בדברים אלו, הן במספר הימים שצריכה להמתין עד שתוכל להתחיל מנינה,⁷⁰ הן ביכולתה להפליט כל הזרע ע"י רחיצה או הכנסת מוך.⁷¹ ועוד החמירו שאפילו לא שמשה כלל לפני שראתה, מ"מ צריכה להמתין הימים לפני שתוכל לספור, דגזרו (או החמירו לאסור) לא שמשה אטו שמשה.⁷² [ולסיכום עיין יב"ע א:טו.]

לענין הלכת פסק המחבר (קצו:יא) דלא גזרינן לא שמשה אטו שמשה, אלא אשה שמשה צריכה לספור את הימים לפליטה משימושה; אבל הרמ"א פסק דגזרינן לא שמשה אטו שמשה, ולכן צריכה לספור את הימים לפליטה מראייתה.^{74,73}

ויש להעיר עוד שלא הזכיר הרמב"ם (איס"ב ו:טז) כלל שאין לאשה למנות עד עבור כמה ימים. [ומשמע ממאירי לג: דהיינו משום דאין הפולטת סותרת אא"כ הרגישה.] ועיין או"ש דלולא דמסתפינא היה אומר דהא התירו לאשה לטבול אחרי שכבדה את הבית, תמוה, הא אינה יכולה במציאות לכבד את הרחם, דהוא הוא עמוק מדי בגופה, והא אמרו בתוס' וברמב"ם (שאר אבות הטומאה ה:יא) דפולטת היינו שהש"ז שנכנס לרחם יוצא אל הפרוזדור, וא"כ למה התירו לה לטבול בכבדה, הא עדיין נשאר זרע ברחם, והוה לן לחשוש שיצא אחרי הכיבוד! אלא צ"ל דאין דרך הזרע לצאת מהרחם אחרי שנכנס, ולכן לא חששו לזה כלל, ולכן כמעט שאין למעשה שום דין של פולטת שסותרת לבעלה. לכן זה שמכבדת את הבית זה רק לכבד את הפרוזדור, דאם יצא זרע משם תהיה טמאה מדין נוגעת, ויהיה אסור לה לאכול בתרומה. ונסתפק האו"ש אם צריכין הרגשה ליטמא כפולטת, דהא דרשינן מקרא דיהיה בבשרה, דמשם גם דרשינן דאין טומאת נדה וזבה מה"ת אלא בהרגשה.

⁶⁷ רא"ש ד:א (ומביא כמה ראיות מש"ס), הרה"מ איס"ב ו:טז, רשב"א תוה"א ז:ה, סה"ת צ"ה בשם ר"י, טור קצ"ו.

⁶⁸ רמב"ן הל' נדה ב:ט.

⁶⁹ חלקו עליה הרא"ש (ד:א), הרשב"א (עיין הגה"מ איס"ב ו:טז), סה"ת צ"ה בשם ר"י, מהר"ק (לה) מזכיר שהנשים נהגו להמתין ה' או ו' או ז' ימים; תה"ד (רמה) מביא בשם או"ז דמצריכים ה' ימים כיון דחוששין ששמשה ביה"ש, ומביא מהר"ח או"ז דהמנהג באוסטרייך הוא להמתין ז' ימים (ואף דרמב"ם דיבר נגד מנהג זה, הציע תה"ד דאולי יש לקיימו אם לא נהגו כן משום פליטת ש"ז, אלא לזכר לנדה דאורייתא); ב"י (קצ"ו) מביא אגור (אלף שעב) בשם מהר"ל (שו"ת מהר"ל החדשות צג:ב) דצריכה להמתין עד אחר ה' ימים, וכן המנהג בכל אשכנז, ויש נוהגין ו' או ז' ימים. והב"י (קצו) כתב דאין נוהגין להמתין אלא ד' ימים.

⁷¹ כ"כ סמ"ק (סי' רצג עמ' שכב), והביאו ב"י (קצו). אבל הב"י עצמו כתב דאין הלכה כדבריו, אלא יכולה לסמוך על רחיצה או קינוח וכדכתבו הראשונים.

⁷² מהר"ק (לה) מזכיר את זה "כחומרא שהחמירו"; ובתה"ד (רמה) מביא או"ז כמקור לגזירה זו; ריב"ש (?) מביא דכן גזר הש"ר משאנן. ותה"ד (רמ"ה) פסק דאף בלא שמשה מחמירים להצריך ו' ימים כמו בשמשה. אבל הב"י (קצו) כתב דאין נוהגין לאסור לא שמשה אטו שמשה.

⁷³ ואף דגזרו לא שמשה אטו שמשה לרמ"א, מ"מ אם היתה אסורה בתשמיש לפני הראיה, ולכן לא היתה יכולה לשמש, אין מצריכים המתנת הימים (ט"ז קצו ס"ק ח, ש"ך קצו ס"ק כב). ולכן פסקו ט"ז וש"ך דאשה שסופרת ז"נ וראתה וסתרה, א"צ להמתין כלל כדי לספור מחדש, דהא היתה אסורה בזמן הראיה, לכן אין אפשרות ששמשה ושתפלוט. עפ"ז הרחיבו הפוסקים למקרים אחרים דהיתה אסורה.

[א] פירשו זה מזה מסיבה צדדית או בטעות: ר' משה (תשובה כ"א בסו"ס הל"נ לרש"א) פסק דאם פירשו מחמת איסור תשמיש של אבילות, או שראתה מיד אחרי יו"כ או ת"ב, או שהיא נוהגת לפרוש כל מעל"ע בעונת וסתה ובה ראייתה מיד אח"ז, מצרפים ימים אלו שהיו באיסור למספר הימים שצריכה להמתין (אבל לא מצרפים ימים שאסור לה הרופא לשמש, דאנשים לא מחשיבים את זה כאיסור ממש), והביאו רמ"ו בשיעור. ורע"י (ב:תכד) מביא שה"ל שמקיל בשפירשו זה מזה אפילו בטעות, שחשבו כתם לטמא והמתינו ואח"כ ראתה כתם טמא או ראיה רגילה, ואח"כ נמצא שהיה הכתם הראשון טהור, והביאו רמ"ו בשיעור.

[ב] לא טבלה כל ימי טהרה: פ"ת (טז) כתב דבאשה שלא טבלה כל ימי טהרה (מ' לזכר ופ' לנקבה), וככלות ימי טהרה ראתה, א"צ להמתין כלל כדי לספור, דהא כל הזמן היתה אסורה כיון שלא טבלה עדיין מלידתה. וכ"ש שא"צ להמתין לספור אם לא שמשה וראיה זו היא בתוך ימי טהרה, דמה"ת אין הדם מטמא אז, רק דמחמירין מחומרת הגאונים, וקיל הוא מכתם, והא אף בכתם בלא שמשה לא הצריך הש"ך להמתין כדי לספור ז"נ. ואולי

עוד נחלקו המחבר והרמ"א (שם) במספר הימים, שהמחבר לא הצריך להמתין אלא ד' ימים ואז תספור יום ה', אבל הרמ"א הצריך שתמתין ה' ימים ואז תספור יום ו'.⁷⁵

אף אם טבלה כבר מלידתה הדין כן. אבל פ"ת (שם) מביא חת"ס (קנ"ז) שלא הקל כלל בדם טוהר, דהא כתב רמ"א דהוא כדם נדה לכל דבריו.

[ב] אינה יכולה להתעבר: בהר צבי (קנז), באשה שאינה יכולה להתעבר מחמת שמחזור קצר, וזמן ביוץ שלה נופלת בזמן איסור, יעץ לה לא לטבול במחזור האחרון שלה, אלא להישאר באיסורה, ואז לא תצטרך במחזור הבא להמתין את הימים אחר ראייתה, אלא תוכל לספור מיד ז"נ ולטבול. ויש להעיר שכתב באג"מ (ב:פד) דלעולם לא גזרו לא שמשה אטו שמשה במקום פו"ר, לכן אם מחמת המתנת הימים לא תוכל להתעבר, תפרוש מבעלה ג' ימים לפני הוסת, ואז מיד אחר שתפסוק בטהרה, תוכל לספור ז"נ. [אבל ב' עצות אלו לא יעזרו לאשה שרואה ה' או ו' ימים, כמובן]. ועיין סיכום השיטות בטה"ב ב:תיח-ט.

⁷⁴ עיין בהערה הקודמת לענין אשה שהיתה אסורה לפני ראייתה. ויש כמה מקרים שכתבו הפוסקים דלא גזרינן לא שמשה אטו שמשה אע"פ שלא היתה אסורה לפני ראייתה:

[א] כלה שטבלה אבל אח"כ ראתה לפני החופה או לפני היחוד, כתבו הפוסקים דיש להקל, עיין בפרטים שכתבתי בסיכומי לדיני כלה, והטעם הוא משום דעדיין לא באה לכלל ביאה, לכן לא שייך לגזור אצלה לא שמשה אטו שמשה.

[ב] אשה שחזרה מבית הטבילה וראתה לפני ששמשה, פ"ת (טז) מביא נו"ב (תניי' קכה) שמ"מ צריכה להמתין הימים, ונו"ב מביא פני יהושע (א:יב) שמקיל בראתה תיכף אחר טבילה כשלא שמשה, וחלק עליו הנו"ב. ופ"ת מביא מעיל צדקה (לב) וסד"ט (לט) שהקלו בזה, וטעמא משום דלא שכיח הוא, דהא היא בימי זיבתה והוא מסולקת דמים, לכן לא גזרו רבנן, וכ"ש בגזירה זו (לענ"ד ר"ל גזירת לא שמשה אטו שמשה), שאינה נזכרת בראשונים הקדומים, ואינה אלא חומרת הנשים שהחמירו על עצמן. [עיין בדה"ש קצו ביאורים ד"ה ויש דנשאר בצ"ע].

[ג] לא שמשה אטו שמשה, בראתה כתם: ש"ך (כא) כתב דא"צ להמתין כלל לספור ז"נ אם לא שמשה, שכן משמע קצת מלשון רמ"א, וכן הב"י לא קבל כלל גזירת לא שמשה אטו שמה, ואף התה"ד אולי לא כתב לגזור לא שמשה אטו שמשה אלא ברואה ממש, ולא בכתמים, דדרבנן הם ולקולא אזלינן. אבל מביא לבוש שכתב שנוהגין להחמיר. [וכתב בגופי הלכות שהמנהג להחמיר, וצל"ע].

⁷⁵ בסדרי טהרה (קצ"ו אות ל"ט) מקשה, כיון שגזרו להמתין גם בלא שמשה, כבר לא שייך לגזור משום חשש בין השמשות, דהא מונין ימי ההמתנה מהראיה, ולא מהתשמיש, ואין לה ספק כלל מתי ראתה, ואין חשש ביה"ש, לכן לא היה לנו להצריך אלא ד' ימים ובה' תספור. ומתרץ דמאחר שכבר גזרו על ביה"ש, לא רצו להתיר גזירה זו.

ויש להעיר שיש כמה מקרים שבהם כתבו הפוסקים דא"צ להמתין אלא ד' ימים:

[א] כלה אחר בעילת מצוה, כיון דאינו אלא דם בתולים, עיין סיכומי לדיני כלה.

[ב] כדי לא להרחיק טבילה מחפיפה: פ"ת (טו) מביא של"ה שהתיר לאשה בלא שמשה להמתין רק ד' ימים, ולספור ז"נ מיום ה', כיון דאל"כ היה נופל ליל טבילה ביו"ט שאחרי השבת, וטוב להקל בחומרא דביה"ש כדי לא להרחיק חפיפה כ"כ מטבילה. וגם מביא סד"ט (לט) שמקיל בזה אף בשמשה.

[ג] ע"פ השל"ה הנ"ל, שהתיר להמתין רק ד' ימים בשעה"ד, התיר ר' משה (תשובה כ"ג בסוף ספר הלכות נדה לרש"א) להמתין רק ד' ימים אם הזוג נמצא ב"קאנטרי" (ר"ל מקום חופש רחוק מהעיר) והבעל צריך לחזור לעבודתו ביום שני בבוקר, ואם תמתין ה' ימים לא תוכל לטבול עד אור ליום ג'. אבל לא התיר כן אלא באקראי, כלומר לא יותר מפעם אחת בקיץ, דאל"כ בטלה גזירת ביה"ש לגמרי. וכ"כ בטה"ב (ב:תיב-ג) בשם פוסקים (ערה"ש ס"ק מ', ששה"ל, ועוד) להקל במקרה כנ"ל או שאר שעה"ד או מקום מצוה. והביאם רמ"ו בשיעור.

[ד] כתב ר' משה (תשובה כ' בסו"ס הל"נ לרש"א) דאם ראתה ביה"ש עד ט' דקות אחר השקיעה, יכולה לספור אותו היום שעבר כיום ראשון של ספירתה, וכ"כ אחרונים אחרים, והביאו רמ"ו בשיעור. [וע"ע טה"ב ב:תז כמה שיטות בזה].

עוד נחלקו המחבר והרמ"א (קצו:יג) לענין יכולתה להפליט עת הזרע באופן מלאכותי, שהמחבר כתב דיכולה להפליטו ע"י קינוח בפנים במוך או ע"י רחיצה במים, אבל הרמ"א כתב דאין לסמוך על זה כיון דאין אנו בקיאים בזה, ועוד דאפילו לא שמשה כלל אנחנו נוהגין להצריך ה' ימים, לכן ק"ו שנצרכנה להמתין כששמשה, אע"פ שהפליטה ע"י מוך או מים.⁷⁶

ע"פ הנ"ל, אשה שספרה וטבלה ושמשה, ונמצא שטעתה⁷⁷ בספירת הימים וטבלה אחר ו' ימים, צריכה להמתין כמה ימים עד שתוכל לספור אותו יום אחד שחסרה (קצו:יב).⁷⁸ אבל אם ספרה כראוי⁷⁹ וטבלה ושמשה, ואח"כ נמצא שלא היתה טבילתה כדון, הרי זו טובלת בכל עת, דאין פליטתה סותרת כלום, כיון שאינה עומדת בתוך ז"נ (שם).⁸⁰

אשה שטעתה ולא המתינה ה' ימים לפני שהתחילה לספור ז"נ, נחלקו האחרונים בדינה, עיין בהערה.⁸¹

יולדת

במשנה לד. נחלקו ב"ש וב"ה אם דם יולדת אחרי ימי לידה מטמא רק בלח או גם ביבש. משמע דדם יולדת בזוב מטמא גם בלח וגם ביבש לכו"ע.

ובגמ' לה: -- "איתמר, רב אמר: מעין אחד הוא, התורה טמאתו והתורה טהרתו. ולוי אמר: שני מעינות הם, נסתם הטמא - נפתח הטהור, נסתם הטהור - נפתח הטמא. מאי בינייהו? איכא בינייהו: שופעת מתוך שבעה לאחר שבעה, ומתוך ארבעה עשר לאחר ארבעה עשר, ומתוך ארבעים לאחר ארבעים, ומתוך שמנים לאחר שמנים, לרב - רישא לקולא וסיפא לחומרא, ללוי - רישא לחומרא וסיפא לקולא. מיתבי, דם היולדת שלא טבלה, בית שמאי אומרים: כרוקה וכמימי רגליה, וב"ה אומרים: מטמא לח ויבש. קא ס"ד דפסקה, בשלמא לרב דאמר מעין אחד הוא - משום הכי מטמא לח ויבש, אלא ללוי, דאמר שני מעינות הן אמאי מטמא לח ויבש? אמר לך לוי: הכא במאי עסקינן - בשופעת. אי בשופעת - מ"ט דב"ש? קסברי ב"ש: מעין אחד הוא. בשלמא ללוי - היינו דאיכא בין ב"ש וב"ה, אלא לרב מאי בינייהו? איכא בינייהו יומי וטבילה, דבית שמאי סברי ביומי תלה רחמנא, וב"ה סברי ביומי וטבילה. ת"ש: ומודים ביולדת בזוב שהיא מטמאה לח ויבש. ס"ד הכא נמי דפסקה, בשלמא לרב דאמר מעין אחד הוא - משום הכי מטמא לח ויבש, אלא ללוי דאמר שני מעינות הן, אמאי מטמא לח ויבש? אמר לך: הכא נמי בשופעת. אי בשופעת - למאי איצטריך? לב"ש איצטריך, אף על גב דקאמרי בית

⁷⁶ ש"ך (כה) אומר דהיה אפשר לומר קולא בזה, דכיון דלא שכיח לטעות במנין הימים, אם טעתה וטבלה בז' ושמשה, יכולה לסמוך על הקינוח והרחיצה ואז א"צ להמתין כלל לספור נקיים, אלא מיד למחר תספור. אבל כיון דאין אנו בקיאים בזה, אין להקל לעשות כן.

⁷⁷ פ"ת (יז) מביא תשובה מאהבה (א:עט) באשה שראתה כתם, וספרה ז"נ וטבלה ושמשה, וברור לה שלא טעתה במנין, וחברתה אומרת שטעתה וטבלה אחרי רק ו' נקיים, והקל בזה, דכתמים דרבנן, ועוד פנים להתיר, וכבר שמשה ושלא להוציא לעז על הוולד, וצוה לה לומר לחברתה שאינה מאמנת לה, וכ"כ נ"ב (הובא בתשובה מאהבה סימן פא), אבל כתב דאם היא כן מאמנת לחברתה, חייבת לחוש לדבריה.

⁷⁸ ש"ך (כג) כתב שיש להקל גבי גזרת בין השמשות, דבמילתא דלא שכיחא (היינו שטעתה האשה במנין) לא גזרו רבנן.

⁷⁹ ולענין אם טבלה ליל ז' בטעות ולא שמשה עד למחר, אומר ש"ך (כד) דב"י מביא רא"ש דמותרת לטבול מיד, דכיון שהאיר היום, אמרינן מהל"כ ואין סתירה אחר ספירת היום הז', אבל אולי משמע אחרת בסמ"ק, וצ"ע. ועיין בבדה"ש (קצו, ביאורים ד"ה ושמשה) שרוצה להחמיר בזה מטעם אחר, דאין תחילת יום ז' יכול לעלות לה ליום נקי, דהא הסיחה דעתה מספירת נקיים (דאל"כ לא היתה משמשת), ואח"כ כשנזכרה שעדיין יום ז' הוא וחזרה לתת דעתה לנקיים, כבר מאוחר מדי הוא, דאז כבר יש חשש פליטה. וצ"ע לדינא.

⁸⁰ ט"ז (יא) מקשה למה אין מפרישין אותה מבעלה צ' יום להבחנה, כמו בגר ואשתו שנתגירו. ובנקה"כ משיב דמשום דבן נדה כשר הוא, משא"כ במי שנזרע שלא בקדושה, אינו ישראל גמור לכמה דינים. ופ"ת (יח) מביא חת"ס (קפח) דשייך הבחנה אף אם היה בעלה אצלה בצ' יום האחרונים, ע"ש.

⁸¹ פ"ת מביא חת"ס קפ"ח דאשה ששמשה ואח"כ ראתה כתם ולא המתינה וספרה מיד למחרת, אין מצריכין אותה לספור עוד ימים עתה. אבל לחו"ש (שמלה כ"ה) הקשה דהעובדה שספרה אינה עושה אותה לדיעבד, דאין דיעבד אלא כשטבלה ושמשה (כדי לא להוציא לעז על בניה), אבל היא שבטעות ספרה נקיים מיד ולא המתינה, למה לא נצרכנה להוריד הימים שהיתה צריכה להמתין לפני הז"נ, ואז אח"כ תשלים עד ז"נ, ובזה אינה מפסדת כלום ממה שהיתה צריכה לעשות לכתחלה.

שמאי מעין אחד הוא וביומי תלה רחמנא, הני מילי - ביולדת גרידתא, דשלימו להו יומי, אבל יולדת בזוב דבעי ספירה - לא.

ובגמ' לו. "יולדת בזוב שספרה ולא טבלה וראתה, הלכו ב"ש לשיטתן ובית הלל לשיטתן. בשלמא לרב דאמר מעין אחד הוא - משום הכי מטמא לח ויבש, אלא ללוי דאמר שני מעינות הן אמאי מטמא לח ויבש? אמר לך לוי: אנא דאמרי - כתנא דשוין. ואיבעית אימא: בשופעת. והא ספרה קתני! הכא ביולדת נקבה בזוב עסקינן, דשבוע קמא פסקה, שבוע בתרא לא פסקה, וקסבר: ימי לידתה שאין רואה בהן - עולין לה לספירת זיבתה. אמר ליה רבינא לרב אשי, אמר לן רב שמן מסכרא, אקלע מר זוטרא לאתרין ודרש: הילכתא כוותיה דרב לחומרא, והלכתא כוותיה דלוי לחומרא. רב אשי אמר: הלכתא כוותיה דרב, בין לקולא בין לחומרא. דריש מרימא: הלכתא כוותיה דרב, בין לקולא בין לחומרא. והלכתא כוותיה דרב, בין לקולא בין לחומרא."

ובתוס' לו. "שבוע בתרא לא פסקה - מכאן אומר ר"ת דיולדת בזוב, או בזמן הזה דכולהו נשים חשבינהו כיולדת בזוב, שסופרין אחר ימי טומאת הלידה שבעה נקיים. וראתה בימי טוהר קודם טבילה, אינה סותרת, דהא אמר הכא דכי ראתה שבוע שלישי דלא סתרה אע"ג דדם טמא הוא, כ"ש דראיית דם טוהר אינה סותרת, דאפי"ב דמטמאין לח ויבש מודו דעלתה לה ספירתה "

ובגמ' לז. -- "תניא, רבי מרינוס אומר: אין לידה סותרת בזיבה. איבעיא להו: מהו שתעלה? אביי אמר: אינה סותרת ואינה עולה, רבא אמר: אינה סותרת ועולה. אמר רבא: מנא אמינא לה - דתניא ואחר תטהר - אחר אחר לכולן, שלא תהא טומאה מפסקת ביניהם. אי אמרת בשלמא עולה - היינו דלא מפסקת טומאה, אלא אי אמרת אינה עולה - אפסיק ליה לידה! ואביי אמר לך: שלא תהא טומאת זיבה מפסקת ביניהם. אמר רבא: מנא אמינא לה - דתניא מזובה, מזובה - ולא מנגעה, מזובה - ולא מלידתה. ואביי אמר לך: תני חדא מזובה ולא מנגעה, ולא תתני ולא מלידתה, ורבא - האי מאי? אי אמרת בשלמא מזובה ולא מלידתה, אידי דאצטריך ליה לידה - תנא נגעה אטו לידה, אלא אי אמרת, מזובה ולא מנגעה - האי +ויקרא ט"ו+ מוכי יטהר הזב מזובו נפקא - מזובו ולא מנגעו! ואביי - חד בזב וחד בזבה, וצריכי; דאי כתב רחמנא בזב - משום דלא מטמא באונס, אבל זבה דמטמא באונס - אימא לא - צריכא. ואי כתב רחמנא בזבה - משום דלא מטמא בראיות כבימים, אבל זב דמטמא בראיות כבימים - אימא לא, צריכא. אמר אביי: מנא אמינא לה - דתניא +ויקרא י"ב+ דותה תטמא - לרבות את בועלה דותה תטמא - לרבות את הלילות. דותה תטמא - לרבות את היולדת בזוב שצריכה שתשב שבעה נקיים. מאי לאו נקיים מלידה? לא, מדם. ואמר אביי: מנא אמינא לה - דתניא כימי נדתה כך ימי לידתה, מה ימי נדתה - אין ראויין לזיבה ואין ספירת שבעה עולה מהן, אף ימי לידתה שאין ראויין לזיבה - אין ספירת שבעה עולה מהן."

ועיין רא"ש (ד:א), שמביא דבה"ג רס"ג ושאלתות ור"ח ור"י פסקו כרבא, וכן משמע מרש"י. אבל ר"י פסק כאביי, דאמר דזה אחד מע"ל קג"ם. ותוס' דחו דבריו, ודברי הגאונים עיקר. וממשיך הרא"ש (ד:ב) דבה"ז כל הנשים יולדות בזוב משום ר' זירא, לכן צריכות ז"ג, וימי טומאת לידה עולין לה אם אינו רואה בהן. ואם ילדה נקבה וספרה נקיים בשבוע הראשונה, ואז ראתה בשבוע שנייה, אינה סותרת, דהא הוי אחר ז"ג, ואע"פ שהדם הוא דם טמא. וראיה מגמ' לו. (ומשמע מכאן ג"כ לרא"ש דבזבה רגילה שספרה ז"ג ואח"כ ראתה, אף דנעשית נדה ע"ז, אין זה סותר ז"ג שלה, אלא כשטובלת לנדתה מועילה הטבילה גם לזיבתה. אבל בזה"ז אין נפקותא לזה, דעל כל ראייה יושבת ז"ג. אבל מ"מ יש נפקותא ליולדת נקבה הנ"ל, דיכולה לטבול מיד אחר י"ד ומותרת לבעלה במקום שנהגו לבעול על דם טוהר.)

וברא"ש (י:ו בסופו, עמוד פט) מביא דנהגו לאסור כל דם טוהר, וכ"כ רמב"ן וראב"ד. ולרמב"ם תלוי במנהג. ולבה"ג ושאלתות באמת מתירים דם טוהר גם בזה"ז. והטעם לאסור, כתב הרא"ש משום דיש יולדות בזוב שצריכות ז"ג. וכתבו רמב"ן וראב"ד הטעם כדי שלא יטעו בין ימי טוהר לימים שאחרי ימי טוהר. (וברא"ש ג:ה) מביא דבמקום שנהגו לבעול על דם טוהר ומשמע, דרך אגב, דס"ל לרא"ש דתלוי במנהג כמש"כ הרמב"ם מ"מ צריך בעלה לפרוש ממנה בליל מ"א או פ"א כדי שתשים לב שאם תראה מעתה תהיה טמאה, ולכן תגיד לה שפורש ממנה לטובה זו.)

ובית יוסף קצב בסופו מביא שיטת הרמב"ם דאין חופת נדה חופה, ומקורו בגמ' כתובות נו. דהסיקו דחיבת חופה קונה, אבל נשאר בספק אם צריכים חופה הראויה לביאה או לא, ולכן ספיקו להחמיר. וכתב הר"ן דכן משמע מר"ף, ותמה ר"ן מיבמות נז; דהא יש חופה לפסולות, לכן גם נדה תקנה. ור"ן מסיק דנראה דלא איבעיא לן (בכתובות) אלא לענין תוספת כתובה, אבל לשאר דברים קונה. וכ"כ רא"ש כמו ר"ן. וטור סמק אמש"כ באה"ע ס"א.

עוד כתב בב"י שם דרמב"ם ס"ל דלא תנשא נדה עד שתטהר, ואין מברכין לה ברכת חתנים עד שתטהר, ואם עבר ונשא ובירך אינו חוזר ומברך. והרה"מ כתב דכ"כ הר"י מגאש וכמה גאונים, ושנראין דבריהם, דכיון דאסור לו להתייחד עמה, אין ראוי שתכנס לחופה. והרא"ש כתב דראיית הרמב"ם מכתובות ב., "חלה הוא או היא או פירסה נדה, אינו מעלה לה מזונות", אלמא דפירסה נדה אינו יכול לכנוס, כמו בחלתה. ועוד מביאין ראייה (נדה סו.) דרבינא איעסק לבריה בי רב חביבא וכו', אלמא אפילו בספק נדה אסור לכנוס ולברך ברכת נישואין. ורא"ש דחה ראיות אלו, והעלה דאין איסור בדבר. והרה"מ מעיד דכן ראה בכל המקומות, שאינם חוששין לברך ברכת חתנים לכלה נדה, אבל אין מתייחדין, אלא הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים. ומביא הגה"מ בשם סמ"ק שעתה אנו מתירים לכנוס נדות, רק שיודיעו לחתן, מטעם שאנו עתה מתי מעט במקום אחד, ויש לחוש שמא יקדמו אחר. אבל רבינו יחיאל היה מחמיר בה, דשמא חיבת ביאה קונה, ואם כן בחופה אינה. (וע"ש בדרכ"מ שהפנה לאה"ע סימן ס"א.)

שו"ע קצב:ד

עבר וכנסה תוך זמן זה, וכן חתן שפירסה כלתו נדה קודם שבא עליה,⁸² לא יתייחד עמה, אלא הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים. הגה: י"א אומרים אם היתה טהורה כשנשאת ולא בא עליה, ופירסה נדה אחר כך, א"ל שימור עוד (ת"ה סימן רנ"ג והגהות אלפסי), והמחמיר תע"ב (ת"ה סס). ואין לחלק בזה בין בחור לאלמנה או בתולה לאלמנה, (רבינו ירוחם נתיב כ"ו). וי"א שאסורה ליחד עמו זיוס, כמו זלילה, וא"ל להיות שתי שמירות, רק הוא בין האנשים או היא בין הנשים (טור בשם הרא"ש). ואם אינם יגנים בחדר א' אינן צריכים שימור כלל, (ב"י בשם הרא"ש). וי"א דזלילה צריכה שתי שמירות, וזיוס מותר להתייחד, (הרא"ש ד). והמנהג ליקח קטן אלל החתן וקטנה אלל הכלה, ואין מתייחדין זיוס בלא קטן או קטנה.

וכתב דגמ"ר (ד"ה עבר) דאין לומר דאיסור לישא אשה שלא ספרה ז"נ אינו אלא לב"י לשיטתו דאסור לישא נדה, ושלכן לדידן דמותר לישא נדה א"צ שתמתין ז"נ משתבעה, דהא באה"ע ס"א לא כתב אלא דכשר הדבר לא לישא נדה, וא"כ לא היה לו לכתוב כאן "עבר וכנסה", דמשמע דיש איסור ממש. וכן משמע ג"כ כאן מט"ז וש"ך. ומוסיף הדגמ"ר דטעם הרמב"ם לאסור לישא נדה אינו משום שמא יבעול, אלא משום דאין חופתה חופה. רק בנ"ד דתבעוה לינשא, אסרו [לרמב"ם רק לעם הארץ] מדרבנן שמא יבעול אע"פ שיש שומרים, דהא א"א לשמור כל הזמן, דכיון דאינו איסור תורה, קל הוא בעיניו. לכן בזה"ז, שהבתולות הן נדות מה"ת, באמת למעשה מותר לכנסם אף אם לא ספרו ז"נ, דלא קילא ליה איסור נדה של תורה ולכן לא ינסה לבא עליה בזמן שאין שם השומרים. (ומ"מ אם ישבה ז"נ וטבלה ואז דחו הנשואין משום איזה סכסוך, צריכה אז ז"נ מחדש, ואסור לכנוס עד אחר ז"נ אלו, דאז אינם אלא דרבנן משום חשש חימוד.) ומביא דראב"ן כתב דכל הדין דתבעוה לינשא דצריך להמתין ז"נ לפני שיכנוס אינו אלא עצה טובה כדי שתהיה מותרת לו בליל החופה, וכדי הראב"ן לסמוך עליו.

*****עדיין לא ראיתי טה"ב ולא עיינתי ברשימות מן השיעורים*****

טבילה בזמנה מצוה

עיינ תוס' ל., דר"ח פסק דטבילה בזמנה מצוה. ותוס' מעירים דאף אחת בזה"ז אינה טובלת בזמנה. וטור (קצז) ג"כ מביא ר"ח, ולכן מצוה שתטבול מיד אחר ימי ספירתה, אבל מביא ר"ת דטבילה בזמנה לאו מצוה. ומביא ירושלמי דמשמע כר"ח. וב"י מעיר דחידוש הטור דאף נשי דידן, שיושבות ז"נ על טיפה כחרדל, והיה אפשר לומר דאין טבילתן בזמנה כיון דמה"ת סביר שהן נדות, או עכ"פ זבות קטנות, מ"מ כיון דע"פ תיקון חכמים אינן טובלות עד אחר ז"נ, מיקרי זמן טבילה, ויש מצוה לטבול אז. ומביא דכ"כ כמה ראשונים, דלמ"ד טבילה בזמנה מצוה, היינו אף בזה"ז. ומביא מרדכי שמביא ר"ת דאין מצוה, ולכן אין לטבול בשבת וי"כ, אבל לר"ח ור' אליהו יש מצוה, ומביא דכ"כ אר"ז ובה"ג והגאונים וסה"ת, וכן עמא דבר לטבול בשבת. וב"י חולק ואומר דהנמהג הוא דטבילה בזמנה לאו מצוה, דאין הנשים טובלות אם אין בעליהן בעיר, אבל אם בעלה בעיר מצוה לטבול כדי שלא למנוע פו"ר. וב"י מביא כמה פוסקים דאין לטבול בשבת אא"כ היא בזמנה, ודוחה אותם, דכל נשי דידן אין טובלות בזמן כלל.

ודרכ"מ (ג) מביא תה"ד דאף לר"ת אין איסור לטבול בשבת אא"כ היא מרצונה גרידא ואין בעלה בעיר, אבל אם

⁸² ש"ך (ח) מבואר באה"ע ס"א דהמנהג הוא לכנוס אשה אף שהיא נדה.

בעלה בעיר, מותר אף לר"ת משום פר"ר או עונה, אבל נוהגות הנשים לא לטבול בשבת אא"כ בעלה בעיר ואל היתה יכולה לטבול מקודם.

שו"ע קצ"ב:

אם בעלה בעיר, מצוה לטבול בזמנה שלא לבטל מפריה ורביה אפילו לילה אחת. **הגה:** ומותרת לטבול ליל שבת (כ"ח ור' אליה ור"ז וזה"ג וסה"ת וסמ"ג צ"ס ר' שמואל שהנהיג כך בתו) אם לא יוכלה לטבול קודם לכן, (צ"י ומרדכי צ"ס כמה רבותא ע"ש). ודוקא אם בעלה בעיר, אבל בלאו הכי אסור, (כן משמע בת"ה סימן רל"ה רנ"ה). ואם היה אפשר לה לטבול קודם לכן, כגון שהיה אחר לידה או שלא היה בעלה בעיר וז"ל בערב שבת, י"א שאסורה לטבול (שם ובמהרי"ו בפסקיו סימן מ"ח כדעת צ"י); וכן נהגו במקצת מקומות, אבל במקום שאין מנהג אין להחמיר; ובמקום שנהגו להחמיר, גם במואלאי שבת לא תטבול דמאחר שהיה אפשר לה לטבול קודם לכן אין מרחיקין הטבילה מן החפיפה (אגור ובמהרי"ל). וכן אלמנה שאסורה לטבול טבילה ראשונה כליל שבת, משום דאסור לז"ל עליה ביאה ראשונה בשבת, אסורה לטבול ג"כ במואלאי שבת (מהרי"ל). ויש מקילין ומתירין לטבול צמ"ש, הואיל שלא טבלה בשבת משום חשש איסור (בית יוסף).

פ"ת (ב) מביא חכ"צ דאסור לטבול ליל שבת בחמין משום רחיצת כל גופו בחמין; אלא תטבול במים קרים או בהפגת הצנינות בלבד, או במוצ"ש, ואם א"א, תטבול ביה"ש בע"ש ותבא לביתה אחר חשכה. ופ"ת מביא דיש מלמדים זכות על הנוהגות לטבול בחמין בליל שבת.

בדה"ש (יז) מביא ד"א דאסור לטבול בחמין בשבת, ויש מתירין כיון דהצטער מותר לרחוץ בחמין, והמנהג להקל, ואין למחות בהן, אבל לא תשהא במים יותר מן הצורך. וכן ביו"ט.

ובדה"ש (כט) מביא שיש כמה שיטות בענין אם יכולה לטבול בשבת אם היה אפשר מקודם, ומסיק להקל בכל האופנים. וכתב עוד (לח) דהמנהג הוא להקל גם במוצ"ש בכל גוונא.

גזרת חכמים שלא תטבול בשביעי וגזירת סרך בתה:

בנדה סז; רב ורב חייה הסכימו דנדה דאורייתא אינה טובלת אלא בלילה, משום סרך בתה, דאם בתה תטבול ביום ז', אין טבילתה כלום. אבל במקום אונס, התירו לטבול ביום (כמבון, מח' ואילך). אבל בזה"ז שכל הנשים ספק זבות, הגמ' אומרת שאינן טובלות ביום ז' של ז"נ (אע"פ שמה"ת בזבה אמרינן מהכ"כ) משום ר' שמעון, שמא תטבול ותשמש בעודו יום ואח"כ תראה דם, והדין הוא דסותרת ספירתה ונמצא שבעל זבה.

ונחלקו הראשונים והאחרונים על הנקודות הבאות בסוגיא:

1. האם הדין של ר' שמעון, "שמא תבא לידי ספק", אסור רק לשמש ביום ז' של ז"נ, או אסור אפילו לטבול בז', שמא תשמש ותסתור?

האוסרים טבילה: לתוס' (סז); הדין של ר' שמעון קאי על טבילה, דאסור לטבול בז' שמא תשמש ותסתור. וכן משמע מלשון הגמ', "ליטבלינהו ביממא דשבעא". וע"ש עוד ראיות. וכן הסכים בתורה"ש, ורא"ש הל' מקוואות, וכן בטור קצ"ז, וכן בראב"ה (א:קצ), ומרדכי (תשל"ו), ורמב"ם (יא:יז),⁸³ וכן ברמב"ן (ט:א), ור"ן⁸⁴ (ו). באלפס). וכן מביא בב"י קפ"ג בשם סמ"ג (לאו קי"א) וסה"ת (פ"ו).

המתירים טבילה: לרז"ה (אות מא, ומובא בהרבה ראשונים אחרים) מותר לטבול בז', דלא אסר ר' שמעון אלא תשמיש. ולשון הגמ', "ליטבלינהו", אינו אלא לשון נקייה. ורא"ה כתב (בדה"ב ל: דר' שמעון לא אסר אלא לשמש, ורבא הוא דאסר גם טבילה, אלא דאם יש אונס, מותר לטבול ביום אף ביום ז'. ובב"י קפ"ג הביא בשם רי"ף דס"ל דר' שמעון עצמו לא אסר אלא לשמש, ואח"כ אסרו גם לטבול.⁸⁵

⁸³ והב"י כתב דרמב"ם ס"ל דאין זה מדין דר' שמעון עצמו, אלא כיון שהוא אסר תשמיש, אנו נאסור טבילה (קפ"ג).

⁸⁴ באמת כתב הר"ן דר"ש לא התכוון לאסור אלא תשמיש, אבל כיון דתשמיש אסור, אסרנו גם טבילה.

⁸⁵ ובר"י קפ"ג לפנינו לא מצאתי כלום, ועיין בהערות בטור החדש בענין גרסאות שונות בר"ף.

פסק הלכה: פסק המחבר קצז:ד דאף במקום אונס, אין לטבול ביום ז', ומשמע דס"ל דמר' שמעון אסרין אף לטבול, דהא אם היה מחמת סרך בתה היה לו להתיר במקום אונס.

2. האם גזירת סרך בתה שייכת רק לנדה דאורייתא, או גם לזבה וא"כ גם בזה"ז שכל הנשים ספק זבות, אסורות לטבול ביום?

האוסרים: תוס' אומרים דסרך בתה שייך גם לזבה, לכן גם בזה"ז אסור לטבול ביום בשום יום, אם לא במקום אונס. וכן הסכימו תוהרא"ש, ורא"ש בהל' מקוואות, וכן מובא בראבי"ה (א:קצ) בשם רשב"ם, וכן פסק אר"ז (של"ח, כנגד רבו הראבי"ה, ע"ש טעמיו), וסה"ת (קא), וכן משמע להדיא בסמ"ג (ק"א), וכן הוא בהג"מ (פרק יא אות א), וכן בהגש"ד (יא), וכן ברמב"ן הל' נדה (ט:א), וכן בתוה"א (ל:), וכן בטור (קצ"ז).

המתירים: ראבי"ה (שם) חולק וס"ל שאין סרך בתה אלא בנדה דאורייתא, דשם אם תטבול ביום לא-נכון, יש לפניה איסור כרת בודאי כשתשמש. ומביא עוד ראיות. וכן ס"ל לר' שמחה (מובא בהג"מ שם), וכן ברז"ה (אות מא), וכן פסק רא"ה (בדה"ב ל:). [ורמב"ם אינו מתייחס במפורש לשאלה, ולכן משמע דס"ל דאין סרך בתה אלא בנדה מה"ת].

פסק הלכה: פסק המחבר (קצז:ג) דאסור לטבול בשום יום, משום סרך בתה. אבל במקום אונס⁸⁶ מותרת לטבול ביום מיום ח' ואילך, אבל לא תשמש ביום. ולענין אם להסתיר טבילתה מבעלה אם טבלה ביום, עיין למטה בתוך הדברים לענין הסתרת טבילת יום ז'.

ולענין מה חשוב אונס להתיר טבילה ביום, כתב הרמ"א (שו"ת רמ"א י"ט) דהצורך להסתיר את הטבילה מן הרבים נחשב אונס לענין זה, וכ"כ סד"ט וחכ"א ובדה"ש (נה). אבל אמר רמ"ו דעדיף לטבול בזמן הנכון ולשקר ולבדות סיפורים כדי להסביר לאורחים ובני משפחה וכדומה, ולכסות על הטבילה, וזה עדיף מלהקל לטבול ביום.⁸⁷ [ופ"ת (יא) מביא חמודי דניאל דלא נחשב אונס אא"כ יש אונס לכל הנשים שבעיר. אבל בשו"ת דעת כהן (פח) משמע מתחילת דבריו דמקיל להחשיב אונס אם נוגע לנשים רבות אע"פ שהן מיעוט, ומסוף דבריו משמע דמקיל אפילו באונס פרטי]. ובדה"ש (נה) פסק דגם אם היא חולה וקשה לה, חשיב אונס. ורמ"ו אמר למעשה דיש להקל לטבול ביום בח' אם אינה יכולה לטבול בלילה שאחר ז' וגם בלילה שאחר ח', ויש לה סיבה טובה.

3. האם גזירת סרך בתה מחייבת א) שלא תצא האשה מביתה אפילו ללכת לבית הטבילה עד חשכה, או ב) עכ"פ מחייבת אותה לטבול דוקא בלילה, או ג) אולי אין קפידא אלא שתחזור לביתה אחר חשכה?

תוס' סז:	ר"ת	רשב"ם
א"צ לצאת מביתה או לטבול בלילה, רק שתחזור משחשכה.	[משמע דס"ל דצריכה לצאת מביתה או לטבול בלילה].	
תטבול סמוך לחשכה ותחזור משחשכה.	לא תטבול עד שתחשך.	
א"צ לטבול בלילה, רק שתחזור משחשכה.	לא תטבול עד שתחשך.	
א"צ אלא שיהיה לילה כשתחזור.	לא תטבול עד שתחשך.	
א"צ אלא שיהיה לילה כשתחזור.	צריכה ללכת ⁸⁸ לטבול אחר חשיכה.	
תטבול סמוך לחשכה ותחזור משחשכה.	אסורה לטבול עד שתחשך.	
משמע לב"י דמותרת לטבול כל היום, רק שתחזור משחשכה.	משמע לב"י מסמ"ג ומרדכי שאין לצאת מביתה עד חשכה. וברא"ש לא משמע כן.	
מותר לטבול רק סמוך לחשכה.	משמע מתוס' שאסורה לצאת מביתה עד שתחשך. ⁸⁹	

⁸⁶ בדה"ש (נא) פסק ע"פ דיוק מראשונים דהיינו דקשה לה מאד, וא"צ להיות ממש מן הנמנע.
⁸⁷ ומ"מ רמ"ו הביא בשיעור דאף דתוה"ש החמיר, מ"מ בסד"ט הקיל, וכן הקיל רע"י (ואולי רק בירושלים).
⁸⁸ ורמ"ו הציע דבזה"ז דנשים יוצאות תמיד בלילה, אין כ"כ בעיה של צניעות.
⁸⁹ וממלה זאת משמע קצת שאסורה לצאת מביתה עד חשכה, וכך דייק ב"ח.

ויש עוד לעיין בשיטת ר"ת הנ"ל, האם התכוון ר"ת לומר דאף ביום ז' יכולה לטבול, רק שתחזור לביתה אחר חשכה, או שלא התיר לעשות כן אלא מיום ח' ואילך? ובזה חלוקים הפוסקים. מטור קצ"ז נראה דס"ל דאין דברי ר"ת אמורים אלא מח' ואילך. וכן משמע מש"ך קצ"ז ס"ק ו'. אבל בחכ"צ (יא) בשעת הדחק התיר לטבול בז' ביום, רק שתחזור לביתה אחר חשכה, והסתמך על ר"ת, ומשמע דס"ל דר"ת אמר כן אף בז'. וכן הסכימו סד"ט (קצ"ט) ועבה"ג (כ) וחת"ס (קצ"ז) ואג"מ⁹⁰ (ג:ס). ועיין למטה לענין מעשה אם יש להקל כר"ת ביום ז'.

פסק הלכה: הש"ך (ו) מדייק דמשמע מדברי השו"ע (קצ"ג:ג) דס"ל כרשב"ם, דקאמר "אסור לטבול בשום יום משום סרך בתה". וש"ך מביא אגור (אלף שפ"ב) דהמנהג באשכנז הוא לטבול סמוך לחשכה, ומשמע דס"ל כר"ת, ואומר הש"ך דנדמה לו שכן המנהג, אבל דיש להחמיר. וכ"פ חכמ"א דלא כר"ת. וכאמור למעלה בהערה, הש"ך מביא ב"ח דאף לרשב"ם, אם היא רוחצת וחופפת בבית הטבילה, א"צ לצאת מביתה אחר חשיכה. ובבדה"ש (מ) מביא עוד דמותר לה לעזוב את הבית בשעה שא"א להגיע לבית הטבילה בעודו יום. ולענין טבילה, כתב בדה"ש (מא) דאין לטבול עד ציה"כ, ולא סגי שהציבור התפללו ערבית.⁹¹ ואמר רמ"ו דמשום ביטול עונת אור לח' גרידא, לא מתירים לטבול ביום ז' כלל, אפילו רק להקל כר"ת שלא תחזור עד שתחשך, אלא תטבול ביום ח' אם יש אונס.⁹² ובבדה"ש (סד) הביא המקילים הנ"ל (חכ"צ וסד"ט ועבה"ג וחת"ס ואג"מ) כר"ת לטבול בז' ביש לה אונס באור לח', וכתב דאף דאין להקל כלל לטבול בעוד היום גדול, מ"מ בשעה"ד יש לטבול סמוך לחשכה ולחזור לביתה אחר חשכה. וקל יותר להתיר לה לטבול בביתה"ש אם אינה יכולה לטבול בלילה.

4. אם נאמר שיש איסור בזה"ז לטבול ביום ז', אם עברה וטבלה, או טעתה וטבלה, האם עלתה לה טבילה? האם יש שום מקרה שבו מתירים לאשה לטבול ביום ז' ביום?

טבילה ביום ז' עלתה לה?

המתירים: הרמב"ם (יא:יז) פוסק דעלתה לה. וכ"כ הרה"מ שם, וכן הרשב"א בתוה"א ל:, וכן בטור קצ"ז בשם הרשב"א, וכן כמה ראשונים המובאים בב"י שם.

האוסרים: הראב"ד (עמ' עה). מביא שאילתות שכתב שלא עלתה לה. (אבל הרז"ה כתב דלא היתה כוונת השאילתות אלא לנדה דאורייתא. וכתב הרשב"א בתוה"א ל: דנראה כרז"ה. וכ"כ ר"ן.) וכן הביא הב"ח בשם הגש"ד (נדה יא, פ). בשם מהר"ם ור"י.

פסק הלכה: המחבר פסק (קצ"ז:ה) דעלתה לה טבילת יום ז'. וש"ך (יא) מביא ב"ח ומהר"ל והגה"מ והגש"ד בשם מהר"ם, דבז' לא עלתה לה טבילה, ולכן טוב להחמיר היכא דאפשר [ערה"ש בלא טורח גדול], כיון שכן גם דעת הראב"ד והר"א בשם השאילתות.

האם יש שום מקרה שבו מתירים לאשה לטבול ביום ז'?

במקום אונס של הרבה ימים: כתב המחבר (קצ"ז:ד) דאף במקום אונס, אסורה לטבול ביום ז'. וב"ח מביא אגור שאשה שטבלה בז' ביום, תסתיר טבילתה מבעלה, וב"ח מפרש דלאו ברשיעי עסקינן, אלא ביש לה אונס בליל ח' וגם בהרבה ימים ולילות אח"כ, וכגון יום אידם או פריצים וכו', לכן טבלה ביום בז', וס"ל לאגור שצריכה להסתיר טבילתה מבעלה כדי שלא יבא לשמש עמה. [ולמעשה הב"ח עצמו ס"ל דלא עלתה לה טבילה ביום ז'.] ובדה"ש (סב) מביא די"א דאם יש לה אונס של כמה ימים שאינה יכולה לטבול כלל, יכולה לטבול ביום ז' (סד"ט וחכ"א), אבל תיזהר מאד להסתיר טבילתה, ועדיף לה אם אפשר לטבול סמוך לחשכה ולחזור אחר

⁸⁹ אבל מחדש הב"ח דאם הולכת לבית הטבילה גם לרחוץ ולחפוף, יכולה ללכת ביום לכו"ע, דיודעת הבת שצריכה להכין את עצמה הרבה זמן. והובאו דבריו להלכה בש"ך ס"ק ו'.

⁹⁰ והאגרות משה הקיל מאד בזה, ע"ש דבריו, אבל הרמ"ו לא קיבל את הפסק הזה.

⁹¹ אבל כתב בדה"ש (מו) דאם טובלת בליל ח' או אח"כ, אף דלכתחלה לא תטבול עד אחר חשכה, מ"מ הנוהגת כר"ת לטבול סמוך לחשכה ולחזור לביתה משחשיכה, אין למחות בידה (ע"פ חכמ"א).

⁹² ובכלל, הזהיר רמ"ו דעבידי אינשי לשקר טובא לומר שיש אונסים כדי שהרב יתיר להם לטבול ביום, ולכן בשכונה שלו התקינו הרבנים שאין מתירים לשום אשה לטבול ביום א"כ יסכימו ב' רבנים, ועי"ז קשה לאנשים ללחוץ על הרב שלהם.

חשכה; אבל הוא מסיק דיש לחשוש להחמיר כהאוסרים טבילה בז'. אבל אמר רמ"ו דמתירים לה לטבול בז' ביום.⁹³

[ולענין להתיר לה במקום אונס רגיל לטבול ביום בז' בהסתמך על ר"ת שלא תחזור לביתה עד אחר חשכה, עיין למעלה כתבתי לאסור בשם רמ"ו.]

ולענין להסתיר טבילתה מבעלה, כתב האגור דטובלת ביום צריכה להסתיר, ומביאו ב"י וב"ח ורמ"א בהגה. וכתב ב"י דיותר מסתבר לומר כן בטבילה בז' ביום, אבל משמע דלא ברור לו שכן היתה כוונת האגור. וכתב הב"ח בבירור דכוונת האגור לטבילה ביום בז', ומ"מ הוסיף הב"ח דטוב להחמיר אף בטבילה בח' ביום. וכתב גר"א דבאמת כוונת האגור לטבילה ביום ז'. אבל מ"מ פסק בדה"ש (ס) דגם בטבילה ביום ח', תסתירנה מבעלה אם אפשר. ואמר רמ"ו דבשעה"ד יש להקל שהטובלת בח' ביום א"צ להסתירה, אבל בלא שעה"ד יש להסתירה.

הרחקות

כתב הרא"ש (קיצור הלכות נדה) דכיון שהתירו יחוד באשתו נדה, אסרו כמה דברים כדי שלא יבוא לידי עבירה. לכן לא יאכל עמה על שלחן אחד, והיינו שבימיהם היה כל אחד אוכל על שלחן קטן שלו, ולכן האידינא שכולם אוכלים על שלחן אחד ביחד, מותר, אבל יעשה היכר כמו קנקן בינו לבינה. ולא יגע בה כלל, ולא יקבל שום דבר מידה. ולא תשפוך לו מים לרחוץ פניו ידיו ורגליו, ולא תמזוג לו את הכוס, ולא תציע את המטה בפניו, ולא ישכב על מטתה אפילו כשאינה במטה.

טור קצה

"חייב אדם לפרוש מאשתו בימי טומאתה עד שתספור ותטבול. ולא מתשמיש לבד, אלא בשום דבר לא יתקרב אליה, אפילו בדברים, אם מרגילים לערוה לא ידבר בהם עמה. אבל מותר להתייחד עמה. ולא יגע בה אפי' באצבע קטנה. ולא יושיט מידו לידה שום דבר, ולא יקבלנו מידה. ולא יאכל עמה על השלחן, ואצ"ל בקערה א'; ודוקא בימים הראשוני', שהיו להן שלחנות קטנות כל אחד לבד על שולחנו, אבל האידינא שרגילין רבים לאכול על שלחן אחד, מותר, ובלבד שיעשו שום היכר, כגון שפירש לו מפה לבד, או יתן שום דבר ביניהם להיכר, כגון קנקן או ככר וכיוצא בו. ומותרין לשתות זה אחר זה בכוס אחד. וכתב בס"ה, ונוהגין להפסיק אדם אחר ביניהם. ולא ישב במטה המיוחדת לה, אפי' שלא בפניה, ואצ"ל שלא ישן עמה במטה אפי' כל אחד ואחד בבגדו ואין נוגעים זה בזה. כתב א"א הרא"ש ז"ל בתשובה שאם הוא חולה ואשתו נדה ואין לו מי שישמשנו זולתה, מותרת לשמשו, רק שתזהר ביותר מהרחצת פניו ידיו ורגליו והצעת המטה בפניו, ולא יסתכל אפי' בעקיבה ולא בכל המקומות המכוסות בה. וראוי לה שתייחד בגדים לימי נידותה כדי שיהיו שניהם זוכרים תמיד שהיא נדה. ובקושי התירו לה להתקטט בימי נידותה, אלא כדי שלא תתגנה על בעלה. כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה, נדה עושה לו, חוץ ממזיגת כוס, שאסורה למזוג לו הכוס ולהניחו לפניו על השלחן אא"כ תעשה שום היכר, כגון שתניחנו על השלחן ביד שמאל או תניחנו על הכר או הכסת אפילו ביד ימינה. ואסור להציע מטתו בפניו; ודוקא פריסת סדינין והמכסה, שהוא דרך חבה, אבל הצעת הכרים והכסתות, שיש בו טורח ואינו דרך חיבה, שרי, ושלא בפניו הכל מותר, אפי' הוא יודע שהיא מצעת אותה. ואסורה ליצוק לו מים לרחוץ הוא פניו ידיו ורגליו, אפי' אינה נוגעת בו. וכשם שאסורה למזוג לו, כך הוא אסור למזוג לה, ולא עוד אלא אפילו לשלוח לה כוס של יין אסור, לא שנא כוס של ברכה לא שנא כוס אחר אם הוא מיוחד לה. וכל אלו הרחקות צריך להרחיק בין בימי נדותה ממש בין בימי ליבונה, שהן ימי ספירתה, ואין חילוק בכל אלו בין רואה ממש למוצאה כתם:"

בית יוסף קצה

א חייב אדם לפרוש מאשתו בימי טומאתה עד שתספור ותטבול. מביא רשב"א ובעה"נ וכל הגאונים ורמב"ם וסמ"ג ותוספות ורא"ש דאשה שלא טבלה, אין שום הבדל בין ימי ראייתה לימי ליבונה, ודלא כרבינו חננאל

⁹³ ואמר רמ"ו שפעם אחת התיר לאשה לטבול ביום ז' בבוקר כיון שהיתה נוסעת באותו ערב במטוס למקום שאין מקוה ותשאר שם לכמה זמן, והתיר זה אף דהיה בעלה עמה במטוס (ובשדה תעופה), כיון שבמטוס א"א כלל להתייחד. וגם אמר שהוא מתיר לטבול ביום ז' כשיש אונס שלא תוכל לטבול לכמו ג' ימים אח"כ (ואמר שגם הבדה"ש מקיל בזה), כמו באשה שגרה רחוק מדי ללכת ברגל למקוה, וחל יום ז' בערב יו"ט שחל ביום ה'ו', רק שבעלה ילך לבית הכנסת לפני שתחזור (וכן באשה שכאב לה הרגל הרבה והיתה אשה צנועה וכשרה ולא שקרנית כלל וחל טבילתה בערב יו"ט כזה, התיר לטבול בז' ביום).

ורש"י שפירושו די ש הבל. ור"ת וסה"ת העירו שהיו רגילים לטבול מיד אחר ז' יום ואז ג"כ אחר ז"נ, אבל מסכימים הם לדינא עם ר"פ הנ"ל.

ומ"ש ולא מתשמיש לבד אלא בשום דבר לא יתקרב אליה אפילו בדברים אם מרגילים לערוה לא ידבר בהן עמה. מביא רמב"ם, 'לא ישחק ולא יקל ראש עמה שמא ירגיל לעבירה'. ומביא רשב"א דמקורו באבות דרבי נתן, "ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב", יכול יחבקה וינשקנה וידבר עמה דברים בטלים, כלומר דברי הרגל, תלמוד לומר לא תקרב:

ב ומ"ש ולא יושיט מידו לידה שום דבר ולא יקבלנו מידה. מביא תוספות שרש"י היה נזהר בכך ע"פ מעשה דאותו תלמיד, ותוס' וסמ"ג וסה"ת, ורא"ש הגין על ראיית רש"י. והרה"מ דקדק מלשון הרמב"ם שכתב שנדה אינה נותנת הכוס ביד בעלה משמע ששאר דברים יכולה היא להושיט מידה לידו. ורשב"א כתב, לא יושיט מידו לידה שום דבר שמא יגע בבשרה. ורבינו ירוחם הביא מנהג רש"י וכתב דכן נכון להחמיר אפילו בדבר ארוך שמא לא יזהר בטוב ויגע בידה.

ג ומ"ש ולא יאכל עמה על השולחן. במשנה שבת, 'לא יאכל הזב עם הזבה מפני הרגל עבירה'. ומרמב"ם משמע דדוקא בקערה אחת הוא דאסור. וכתב ראב"ד אנו נוהגים אפילו על שולחן אחד, וכ"כ רב אחא ע"כ. והרה"מ כתב דכ"כ רמב"ן ורשב"א דאפילו על השולחן אסור, ובפרישת מפה על השולחן להיכר סגי. ור"ן כתב כרמב"ן ורשב"א. ורא"ש מעיר דרגילין עכשיו לאכול עם אשתו נדה בשולחן אחד לפי דהאידינא כל בני הבית אוכלים על שולחן אחד ואינו דרך חיבה, ויש שעושים היכר ביניהם. ורבינו ירוחם דיש שנהגו לעשות היכר בינו לבינה ויש מתירים שתשנה היא שלא תשב במקומה. והגה"מ בשם סמ"ג וספר התרומה כתבו כרמב"ן ורשב"א והר"ן.

ד ומ"ש ומותרים לשתות זה אחר זה בכוס אחד. כ"כ סמ"ק, וגם הרמב"ם והרשב"א והרא"ש ורבינו ירוחם וסמ"ג וספר התרומה מתירים, שהרי לא הזכירו שום איסור בדבר כלל, וגם המרדכי בשם ראב"ה התיר (ומשמע דר"ל אם לא שתתה בפניו).

ומ"ש רבינו בשם ספר המצוות. הוא בסמ"ק. ומרדכי, והגה"מ בשם רא"ם, כתבו דאפילו לשתות ממשקה שבכלי ששתתה ממנו, אסור, מ"אכל עמי ושתה עמי", דעל כל דבריה השיב לה 'ברוך המקום שעקרו'. אבל אם הורק לכלי אחר, אפילו הוחזר לכלי ראשון מותר. וכן אם שתה הוא תחלה היא מותרת לשתות אחריו, דלא יאכל הזב עם הזבה תנן. ואם שתתה והוא אינו יודע, נראה שאינה צריכה להגיד לו, אלא מניחתו לשתות שאין כאן חיבה כלל. ולב"י כן נוהגים העולם, ואפילו מחמירים להדיח הכוס. ובארחות חיים התיר לאכול שיירי מה שהאחר אכל.

ה (א) ומ"ש ולא ישב במטה המיוחדת לה. כ"כ רשב"א בשם ראב"ד בשם ר' האי. וכ"כ רשב"א מק"ו מהצעת המטה. וכ"כ רמב"ן. וטור אסר אף שלא בפניה משום הרהור. ועוד אסר אף לישיב על מטתה.

ה (ב) ומרדכי מביא צפנת פענח בשם רש"י שאסור לו לישיב על כסא ארוך שאשתו נדה יושבת עליו. ותרומת הדשן הביא בשם הלכות נדה דזו חומרא בעלמא, ושמע שאחד מהגדולים היה נוהג להתיר לישיב יחד על הספסל כשהוא מחובר בכותלי הבית. וכ"כ ארחות חיים, דאסור לישיב בספסל אם אינו קבוע, שלא תוכל לנענע אנה ואנה, ויש מתירין אם ישב אדם ביניהם. ותרומת הדשן התיר לילך בעגלה עם אשתו נדה, אפילו אין בעגלה אלא האיש ואשתו, וגם העגלה שלהם, דלאו דרך חיבה הוא, דהא עושים כן אנשים שאינם מכירים זא"ז, משא"כ בישיבת ספסל. אבל ללכת עם אשתו נדה בעגלה דרך טיול לגנות ולכרמים וכהאי גוונא לא ברור להתיר. ובאגודה התיר לישיב בקרון או בספינה ואפילו הספינה קטנה המתנדנדת או על גבי ספסל רק שיפסיק שום אדם ביניהם או תיבה או שום דבר אחר. ולב"י חומרא דישיבת ספסל שמע שנוהגים בה האשכנזים אבל הספרדים לא נהגו בה:

ו (ב) ומרדכי בשם מהר"ם אסר לשכב במטה אם רגלי מטתו נוגעות במטת אשתו, אם לא ישימו הפסק בנתיים. ונראה דהאוסרים בספסל הנ"ל, ומהר"ם כאן, חולקים על רבינו ירוחם בשם הר"ש ברשב"ץ דס"ל דאם המטה רחבה ואינם מתקרבים זה לזה, מותר לשניהם לשכב בה, ובלבד שישנו בשמיכה מיוחדת לכל אחד.

טו - טז כתב אדוני אבי הרא"ש ז"ל בתשובה שאם הוא חולה ואשתו נדה ואין לו מי שישמשנה זולתה וכו'. ומשמע מרא"ש דכל היכא דאיכא מי שישמשנו אפילו ע"י הדחק לא שרינן לה לשמשו כלל. וקשה, מאחר שלא אסר אלא הרחצת פניו והצעת המטה, ממה עוד יש לזוהר, הא כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה נדה עושה לבעלה חוץ משלשה הנך? ואולי התיר כאן מזיגת הכוס מפני שאין לו מי שישמשנו, אלא דלישנא ד'מותרת לשמשו' לא משמע כן. ואולי ר"ל דמותר אף בהרחצת פניו והצעת המטה אם א"א בע"א. ושם י"ל דר"ל דאם

אין מי שישמשנו, מותר להושיט מידה לידו כל דבר, וכן נראה שהיה מפרש תה"ד. [ואולי תה"ד מתיר אף נדיעה שאין בה חבה, כמו להקימו וכו', אבל רק כשהוא חולה, דתשש כחו ולא ירגיל לה, אבל לא כשהיא חולה].

יז וכתב תה"ד בשם גדול אחד דבעלה רופא אסור למשש לה הדפק. ומשמע אפילו באין רופא זולתו. וכ"כ רמב"ן. אבל במקום פק"נ ואין רופאים, משמע קצת דשרי. אבל אולי לטעמיה אזיל דנגיעת נדה אינה אלא מדרבנן. אבל להרמב"ם דאסור מה"ת, אולי אסור כאן אף לפק"נ, וצ"ע.

ז ולא יסתכל בעקבה ולא במקומות המכוסות ממנה. בגמ' לא אסרו אלא מקום התורף, ונראה דס"ל לטור דכל מקומות המכוסים בכלל מקום התורף. וכ"כ רשב"א דמן העקב נלמוד לכל מקום מכוסה שבה. ומשמע דבמקומות שאין דרך לכסותן מותר להסתכל. וכן משמע מדהתירו לה להתקשט בימי נדותה, וממש"כ הרמב"ם דמותר לאדם להביט באשתו נדה ואף על פי שהיא ערוה ואע"פ שיש לו הנאת לב ממנה בראייה; הואיל והיא מותרת לו לאחר זמן אינו בא לידי מכשול, אבל לא ישחק ולא יקל ראש עמה, שמא ירגיל לעבירה.

ח וראוי לה שתייחד בגדים לימי נדותה וכו'. כן משמע מרש"י.

י כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה נדה עושה לבעלה חוץ ממזיגת הכוס וכו'. ע"פ הגמ'. וכתב סמ"ג דאפילו ליתן לה מפתח או חפץ אחר היה רש"י נזהר, אע"פ שבגמ' לא אסרו אלא הושטת כוס של יין שהוא דבר של חיבה שאסור מיד ליד, וכן שמן לסיכה הוא דבר חבה. וכ"כ בסה"ת, אבל המחמיר תע"ב. אבל רא"ש כתב בשם רבינו שמעיה דרש"י היה נזהר שלא לקבל מפתח מיד אשתו נדה, ואין ראייה מגמ', ולי נראה דהכא אסרו לא רק הושטת הכוס אלא אף מזיגת הכוס, דזו דרך חיבה. אבל להושיט חפץ לידו מיזהר זהיר כולי עלמא. וכ"כ רשב"א. והרמב"ם סתם אסר מזיגת הכוס ולא חילק בין ע"י שינוי לשלא ע"י שינוי, ואולי ס"ל דלא התירו ע"י שינוי אלא לאדם גדול. והגה"מ כתבו בשם רא"ם דלא בעי שינוי אלא כששניהם יחד, מזיגה והושטה. וכתבו עוד הגה"מ דמזיגה היינו מזיגה במים, אבל מזיגה מן הכלי כמו שאנו עושים אין נראה בזה קירוב דעת, ומיהו על השולחן נראה דאסור אם לא ע"י שינוי, אבל ר"ח היה מתיר גם זה.

משמע מרשב"א דלא אסרו ב"ן, שהוא המרגיל לערוה, ומשמע דשאר משקים מותרין.

ונראה לב"י דמזיגת הכוס שלא בפניו שרי, כמו בהצעת המטה, דלא גרע שלא בפניו מעל ידי שינוי. וכן משמע ממרדכי.

ומ"ש ודוקא פריסת הסדינים והמכסה. כ"כ בתוספות ורא"ש ומרדכי ורבינו ירוחם והגה"מ בשם ר"ת ורש"י.

ומ"ש אפילו הוא יודע. כ"כ רשב"א.

יב ואסורה ליצוק לו מים לרחוץ. כ"כ סמ"ג וסמ"ק והגה"מ ורשב"א בתורת. ואסר עוד אף בצונן.

יג וכשם שאסורה למזוג לו כך הוא אסור למזוג לה ולא עוד אלא אפילו לשלוח לה כוס של יין אסור. רשב"א.

ומ"ש דגם הוא אסור למזוג לה. סברא היא, דיש חשש הרגל דבר.

ומ"ש דלשלוח לה כוס של יין אסור. כ"כ רשב"א בשם ראב"ד בשם שאילתות. ומסתברא דלא שנא כוס של ברכה ולא שנא כוס אחר, היכא דקא מייחד לה ומשדר ניהלה אסור, דהא מעייל דעתיה עילוה.

וכתב ב"ח דאף בזה"ז אסור להם לאכול על שלחן אחד (אף בקערות נפרדות) אם אין אחרים אוכלים עמם, וכ"כ רא"ש ור"ן בשם ראב"ד, ואף אם היו רגילים לאכול מקערה אחת כשהיא טהורה, דבעינן היכר ניכר בשעת אכילה. ואף דהקלו בזה בהג"א בשם ר"י, ובשלט"ג, וברמ"א. וכן כתב הב"י לאסור. ולב"ח נראה דאף המקילים לא הקלו אלא כשאחרים אוכלים עמם על השלחן.

וכתב פרישה (קצה:ג) דלא רק להושיט דברים הוא אסור, אלא אף לזרוק. ובהגה שם חלק על זה.

שו"ע קצ"ה
סעיף א

חייב אדם לפרוש מאשתו בימי טומאתה עד שתספור ותטבול. (ואפילו שהתה זמן ארוך ולא טבלה, תמיד היא כנדתה עד שתטבול) (כ"י זקס הפוסקים). ולא ישחוק ולא יקל ראש עמה⁹⁴ (אפילו בדברים) (טור וכ"י זקס רש"א מאבות דר"ן) שמא ירגיל לעבירה; אבל מותר להתייחד עמה, דכיון שבא עליה פעם אחת תו לא תקיף יצריה (ל' עכמו).

סעיף ב

לא יגע בה אפילו באצבע קטנה,⁹⁵ ולא יושיט מידו לידה שום דבר ולא יקבלנו מידה,⁹⁶ שמא יגע בבשרה. (וכן על ידי זריקה מידו לידה או להיפך, אסור⁹⁷). (כ"י ס"ס קנ"ד והגהות ש"ד זקס המהר"ס).

סעיף ג

לא יאכל עמה על השלחן אא"כ יש שום שינוי, שיהיה שום דבר מפסיק בין קערה שלו לקערה שלה, לחם או קנקן, או שיאכל כל אחד במפה שלו. הגה: וי"א הא לזריכין הפסק בין קערה שלו לקערה שלה היינו דוקא כשאין אוכלין בקערה אחת⁹⁸ כשהיא טהורה, אבל אם אוכלין בקערה אחת כשהיא טהורה סגי אם אוכלת בקערה בפני עצמה,⁹⁹ וא"כ היכר אחר,¹⁰⁰ (הגהות אשירי זקס ר"י והגהות אלפסי), וכן נוהגין. י"א שאסור לו

⁹⁴ פ"ת (א) מביא ד"א דאסור להריח בשמים שעליה או על בגדיה אפילו אינם עליה. וכן בבדה"ש (קיט).
⁹⁵ פ"ת (ב) מביא נו"ב דאם ממש אין אחר שיכול להשגיח עליה בשעת טבילתה ולדחפה תחת המים היטב, מותר, דלא שביק היתרא דהאי רגע תיכף ואכל איסורא. [ויש לעיין בנו"ב היטב, דבהערות אמרו דלא הצריך דא"א בע"א אלא לענין נגיעה].

ובדה"ש (יח) כתב דבחופת נדה המנהג שהחתן נותן את הטבעת על אצבעה, אף דיש חשש נגיעה וגם הושטה (ובאמת עדיין אינה אשתו, לכן לא חלו כל חומרות של אשתו נדה). ובבדה"ש (יט) העיר בכלל שמלבד חשש נגיעה שיש באיסור הושטה, יש גם משום קירוב דעת. ופסק (כא) דאסור להושיט אף ע"י שינוי (ובביאורים ד"ה ולא יושיט מביא דריטב"א מתיר להושיט ע"י שינוי). ואסור בדה"ש (כב) להושיט אפילו אם הוא בפני רבים וירגישו שהיא נדה. ואף בבתי ידים אסור (כג). ואסור (כו) לא רק הושטה, אלא גם הגבהה ביחד, או דחיפה ביחד, או משיכה ביחד. וכן אסור (כז) לשים או לקחת דבר ל- או משקית שהאחר אווז בה (ולרמ"ו מותר). ורע"י (טה"ב ב:פט) התיר להם לשאת עגלת תינוק ביחד אם יש צורך לכך (כגון שהם גרים בקומה גבוהה וצריכים להעלות או להוריד את העגלה, או מ- או אל אוטובוס), רק יזהרו מנגיעה, דיש לסמוך על המקילים בזה (תוס', רמב"ם, יראים, וסה"ת ורא"ה ומאירי רק כתבו דהמחמיר תע"ב. (ורמב"ן ורשב"א ואשכול ור' יונה ופסקי תוס' וא"ז ומהר"ם ורא"ש וארחות חיים ותשב"ץ ור' ירוחם וטור ומרן החמירו לאסור להושיט כל דבר, אבל מרן כתב בלשון סייג וגדר, "לא יושיט", דמשמע דבמקום צורך יש להקל). וכן הקיל בציצ"א, ואף דבאג"מ החמיר.

ורמ"ו העיר דבשאר עריות אין איסור נגיעה אם אינו בדרך חבה. (ור' משה הקיל בsubway אבל כתב דקשה להתיר תקיעת כף. אבל שמע יעקב וורבלוסקי דר' משה הקיל גם בזה למעשה אבל לא בכתב).

⁹⁶ ש"ך (ג) אפילו בדבר ארוך. ופ"ת (ג) מביא דיש פוסקים דאסור לה להדליק לו סיגריה וכו', דנר הוי חיבור, ותשב"ץ התיר להעביר תינוק מיד ליד כיון דחי נושא א"ע, אבל לא אם הוא קטן או חולה או כפות. וליגע בבגדיה כשהם עליה יש להתרחק, אבל אם אינם עליה מותר. ורע"י (טה"ב ב:ק) לענין העברת תינוק רק כתב דהמחמיר תע"ב (ואף דאין דמיון חזק להתיר מדיני שבת דחי נושא את עצמו, כיון דאינו אלא חומרא ויש מקילים, מספיק בסברא כזו). ורמ"ו אמר דמותר משום שטקן נחשב לחולה.

⁹⁷ וכתב בדה"ש (ביאורים ד"ה וכן) דטעמא דאיסור זריקה י"ל משום קירוב דעת, דהא אין חשש נגיעה. ורע"י (טה"ב ב:צג) מתיר מעיקר הדין לזרוק אבל מסיים דהמחמיר תע"ב. ואף לאשכנזים, דאסור הרמ"א, אם יש צורך מותר לזרוק כלפי מעלה כמו שכתבו כמה פוסקים. ופ"ת (ד) מביא פוסקים לענין אם מותר לנפח מעל בגדיו או בגדיה נוצה, ומשמע דמתיר, אבל לזרוק דבר כלפי מעלה אף דיש מתירים, כתב סד"ט דלא יקל בזה ותע"ב. ולברית מילה, לרע"י (טה"ב ב:צו) הספרדים נוהגים בב' כריות, אבל האשכנזים מחמירים שאיש אחר יקח את התינוק מן היולדת.

⁹⁸ ט"ז (ב) מעיר דאם יש קערה שכולם לוקחים ממנה ושמים על קערה שלהם ואוכלים משם, מותר להם לקחת מקעה כזו, דאין זה אכילה בקערה אחת, כיון דיש לכל אחד קערה אחרת לכאכול ממנה. [ולי צ"ע, אם אמרו דהיכר מועיל להתיר אכילה בשלחן אחת, למה לא אמרו דהיכר יועיל לאכול מקערה אחת].

⁹⁹ פ"ת (ה) מביא משאת בנימין דאם כולם אוכלים מקערה אחת, מותר. אבל לפ"ת לא נראה להתיר אא"כ אוכלים כולם על שלחן אחד בקערות נפרדות, אבל אל"כ הא אוכל משיירי אשתו. ורע"י (טה"ב ב:קטז) ד"ה

לאכול משירי מאכל שלה, (מאכל בקונטרס להלכות נדה), כמו שאסור לשותות משירי כוס שלה, וכמו שיתבאר.¹⁰¹

סעיף ד

לא ישתה משירי כוס ששתתה היא. הגה: אם לא שמפסיק אדם אחר ציניהם (טור צ"ס סמ"ג), או שהורק מכוס זה אל כוס אחר אפילו הוחזר לכוס ראשון¹⁰² (הגהמ"י צ"ס רא"ס ורוקח סימן קי"ח ומרדכי ואגודה פ"ק דשבת); ואם שתתה והוא אינו יודע ורואה לשותות מכוס שלה, אינה צריכה להגיד לו שלא ישתה (ס"ס); והיא מותרת לשותות מכוס שתתה הוא¹⁰³ (ג"ז ס"ס). ואם שתתה מכוס והלכה לה, י"א שמוותר לו לשותות המותרת, דמאחר שכבר הלכה אין כאן חבה. (בקונטרס הנ"ל).

סעיף ה

לא ישב במטה המיוחדת לה, אפילו שלא בפניה.¹⁰⁴ הגה: ואסור לישב על ספסל ארוך שמתגדלת ואינה מחוברת לכותל,¹⁰⁵ כששתתה נדה יושבת עליו, (מרדכי פ"ק דשבת צ"ס פננת פענח צ"ס ר"י). ויש מתירים כשאלים אחר מפסיק ויושב ציניהן (אגודה פרק התינוקות ות"ה סימן רנ"א). וכן לא ילך עם אשתו בעגלה אחת או בספינה אחת, אם הולך רק דרך טיול כגון לגנות ופרדסים וכיוצא בזה;¹⁰⁶ אבל אם הולך מעיר לעיר לרכיבו, מותר אף על פי שהוא ואשתו הם לבדן, ובלבד שיצאו בדרך שלא יגעו זה בזה (כל זה בת"ה סימן רנ"א).

ותבט) מגן על המ"ב, דלא שייך שיירי אשתו אלא בדבר שהוא מאכל שלה בלבד, אבל כאן הוא דבר המשותף לכולם, לכן אין חבה.

¹⁰⁰ ש"ך (ז) מביא ב"ח דאין היתר זה אלא כשיש שם בני אדם אחרים, וגם שהם אוכלים עם האיש והאשה על אותה השלחן, אבל אם הם אוכלים על שלחן אחרת, אסור אם אין להם היכר. וש"ך כתב דאינו מוכרח, וערה"ש פירש דכוונת הש"ך דהא אם אין שם אחרים כלל, אין חבה יתירה בזה שהוא אוכל עמה על השלחן, כיון דעכ"פ שינו מדרכם לאכול על קערה אחת. אבל אם יש שם אחרים אלא שאוכלים על שלחן אחרת, יש בזה חבה יתירה. ובבדה"ש (לד) פוסק דטוב להחמיר לאכול ע"י היכר אף אם אחרים אוכלים עמם, אבל יש על מי לסמוך לא להצריך היכר כשאחרים אוכלים עמם. ורע"י (טה"ב ב:קי) התיר בשופי אם אחרים אוכלים עמם, או אם יש שלחן גדול והם יושבים רחוקים זה מזה.

¹⁰¹ בבדה"ש (נא) העיר דאין נחשב שייריה אלא החתיכה שאכלה ממנה, אבל בחתיכות קטנות הכל נחשבת לחתיכה אחת. ואם יש חתיכה גדולה (כמו של לחם) והיא חתכה ממנה חתיכה, אין השאר נחשב שייריה, דאין דרך לאדם אחד לאכול חתיכה כ"כ גדולה. וכן במלח וסוכר וחמאה. (ובביאורים ד"ה שאסור, כתב דבלאו הכי מותר במלח וסוכר וחמאה, ואף בכמות קטנה שלהם, דהא אינו נחשב למאכל עד שיגיע למאכל שהיא רוצה לתתו עליו, דהא הוא טפל למאכלה. ובד"ה וכמו, הוסיף דאולי אין חבה אלא בעיקר המאכל.)

¹⁰² ט"ז (ג) מביא ב"ח דכיון דלמדו זה מדמיון למשקה, גם אסור לה להביא לפניו מאכל. אבל ט"ז חולק, דהא לא חשבוהו במלאכות האסורות לנדה, והטעם משום דאין זה חבה אלא טורח. וט"ז (ד) מוסיף דאם הפסיק אחר בינם, מותר לאכול משיריה, כמו בכוס, וכן כל הקולות דכוס. וש"ך (ח) מעיר דמשמע מכמה ראשונים דבאמת שתייה נלמד מאכילה, ועוד שיש יותר חבה באכילת שיירי מאכל שלה מלשותות שיירי כוס שלה.

¹⁰³ ש"ך (ט) אבל אם שתתה חצי ומלאוהו, עדיין אסור. רק אם שתתה הכל ומלאוהו, מותר. ומש"כ ב"י דנוהגין לשטוף את הכוס, אין כן מנהגינו.

¹⁰⁴ ט"ז (ה) דהיא לא מרגלא ליה לעבירה.

¹⁰⁵ ט"ז (ו) מביא ב"ח שכתב דיש ט"ס בטור ובאמת אין איסור אלא לשכב במטתה, אף דב"י כתב דלא ישוב שם משום דגם בזה יש לו הרהור. וט"ז משיג על ב"ח ואומר דהא אסור ישיבה אפילו על ספסל ארוך, וכ"ש במטתה. וט"ז מוסיף דכ"ש שאסורה לישן במטתו לפניו, דיש לו הרהור בזה (ומשמע דאם אינו בפניו, מותר), ומ"מ מותר לה לשבת על מטתו, דאיהי לא מרגלא ליה. ומעיר דא"צ ליזהר מליגע בסדין שיש דמה עליה.

וש"ך (נקה"כ) משיג עליו, דכב"ח משמע מראב"ד מובא ברא"ש ובב"י סוף קצ"ג. ואומר ש"ך דאין ראייה לט"ז מספסל, דהא שם אין הטעם משום הרהור אלא משום דהוא מתנדד והוי כנגיעה, או משום דכיון דשניהם יושבים עליו הוי כמו שינה עמה במטה אע"פ שאינו נוגע בה. ובש"ך (י) מביא דעת הב"ח בשתיקה. ופ"ת (ט) מעיר דאין איסור אם היא אינה בעיר כלל.

¹⁰⁶ בבדה"ש (פג) מביא ד"ה הטעם משום דמרגיש תנועת אשתו ויבא להרגל, וי"א משום דהוי כמו נגיעה.

¹⁰⁶ בבדה"ש (צג) מביא ב' הבנות בזה, (א) דהוא מדין ספסל המתנדנד, רק שהתירו אם צריך לנסוע לאיזה צורך, (ב) איסור נפרד של טיול משום חבה. (ובביאורים ד"ה וכן נ"ג בזה, ומסיק דמותר לנסוע במכונית לטיול אם

סעיף ו

לא יישן עמה במטה, אפילו כל אחד בבגדו ואין נוגעין זה בזה.¹⁰⁷ הגה: ואפילו יש לכל אחד מלע זפני עכמו, ואפילו אם שוכבים בשתי מטות והמטות נוגעות זו בזו, אסור¹⁰⁸ (מרדכי פ"ק דשבת בשם הר"מ).

סעיף ז

לא יסתכל אפילו בעקבה, ולא במקומות המכוסים שבה,¹⁰⁹ (אבל מותר להסתכל בה במקומות הגלויים אע"פ שנהנה בראייתה¹¹⁰), (צ"י בשם הרמב"ם).

סעיף ח

ראויה לה שתייחד לה בגדים לימי נדותה, כדי שיהיו שניהם זוכרים תמיד שהיא נדה.¹¹¹

סעיף ט

בקושי התירו לה להתקשט בימי נדתה, אלא כדי שלא תתגנה על בעלה.¹¹²

סעיף י

כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה נדה, עושה לו, חוץ ממזיגת הכוס, שאסורה למזוג הכוס (צפניו)¹¹³, (צ"י וכן משמע ממרדכי פ"ק דשבעות וכ"מ מדברי הפוסקים), ולהניחו לפניו¹¹⁴ על השלחן אא"כ תעשה שום היכר, כגון שתניחנו על השלחן ביד שמאל או תניחנו על הכר או על הכסת, אפילו ביד ימינה.¹¹⁵

אינם יושבים על מושב אחד, או אם אחר יושב ביניהם. ובביאורים ד"ה לא מביא ערה"ש דאף לטייל ברגל לא נכון, אבל לבדה"ש נראה דאין איסור אבל יש למעט בזה). ולרע"י (טה"ב ב:קמה) אשכנזים נזהרים לא ליסע בעגלה או ספינה קטנה או מכונית אם הוא דרך טיול לגנות וכו' אא"כ יפסיק ביניהם אדם אחר, אבל לעסקיו מותר כל שלא יגעו זב"ז. אבל הספרדים מקילים בדרך טיול, והמחמיר תע"ב. ובאוטובוס, יעץ רע"י (טה"ב ב:קמה) שהיא תשב ליד החלון והוא לידה, וטוב לשים איזה חפץ ביניהם. וכ"כ החז"א.

¹⁰⁷ פ"ת (י) מעיר דהא אסרו זה ע"פ דמיון לאשת רעהו, וא"כ היה משמע דגם לשמוע קול זמר של אשתו נדה אסור, ונשאר בצ"ע. ובדה"ש (ק"ט) אסרו. ורמ"ו אמר דהוא מותר. ורע"י (טה"ב ב:קסז) ג"כ מתיר קול זמר אשתו נדה, דכיון דסופה להיות מותרת לו לא יבא לידי מכשול (כמו שהתירו להסתכל בה אף שהסתכלות חמורה משמיעת קולה), וכ"ש כשיש צורך, כמו להשקיט את התינוק; וכן מותר לשיר זמירות שבת עם אשתו נדה, והמחמיר תע"ב.

¹⁰⁸ בדה"ש (ק"ז) אסר אף אם הם מחוברות ע"י headboard. וכן חייב (ק"ט) להרחיק את המטות כ"כ עד שאין חשש שיגעו זב"ז בשינה ע"י הושטת יד או רגל, וגם שסמיכות שלהם לא תגעו. ובביאורים ד"ה אפילו חוקר לדין bunk bed, דיש להתיר משום דלא שייך הטעם דנראה כמטה אחת, אבל יש לאסור מטעם ספסל המתנדנד, וצ"ע למעשה. ורע"י (טה"ב ב:קנו) מתיר לישן על high-riser אף אם המטות נוגעות, משום דניכר שהם ב' מיטות. אבל מדובר בשהמטה השנייה אינה עולה מן הרצפה, אלא נשאר שם ברמה נמוכה מן המטה הראשונה.
¹⁰⁹ בתוה"ש (ט) פירש בגמ' דרלר' יוסף אסור באשתו נדה בעקבה, ר"ל כל מקומות המכוסים שבה, ובאינה נדה אסור במקום התורף, ודלא כדחוקי הב"י וב"ח ודרישה בזה.

¹¹⁰ בדה"ש (ק"ד) מביא ר' משה דמתיר להסתכל במקומות שהיא רגילה לגלות כשהיא עם בעלה בבית, דאין לו הרהור עי"ז כיון דרגיל בה (וכן נראה לרמ"ו). ורע"י (טה"ב ב:קנו) מביא דמותר להסתכל באשתו אף במקומות המכוסים, מפני שמותרת לו לאח"ז, אבל מ"מ אם לא יסתכל במקומות המכוסים, תע"ב.
¹¹¹ תוה"ש (י) מתמיה דהא מפורש בש"ס הטעם לבגדים מיוחדים לנדה, היינו כדי שלא תלבש אותם בימי טהרתה ותתגנה בעיני בעלה. ומעיר דלכל הטעמים מותר לה ללבוש בגדים נאים בנדתה, דזה בכלל היתר להתקשט (ואף דמהרש"ל ושע"ד פסקו דאסור להתקשט).

¹¹² בדה"ש (ביאורים) חקר אם יכולה לא להתקשט אם רוצה להחמיר על עצמה, ונוטה להתיר לה להחמיר, אבל נשאר בצ"ע, דאולי צריכה רשות בעלה.

¹¹³ ש"ך (יד) מביא ב"ח דאסור אף אם מזגה שלא בפניו, אם הניחה על השלחן בפניו. אבל ש"ך אומר דאינו מוכרח. ובדה"ש (ק"ג) אומר דראוי להחמיר בזה לעשות איזה שינוי.

ובדה"ש (ק"ל) מביא הגה"מ דאין איסור אלא בגם מזגה וגם שמה על השלחן, אבל אם אדם אחר עשה אחד מאלו, מותר, וכן משמע ממחמבר, ולכן היה מותר גם לתת לו מקערה אם אדם אחר הביא את הקערה, אבל יש

סעיף יא

אסורה להציע מטתו בפניו; ודוקא פריסת סדינים והמכסה שהוא דרך חבה, אבל הצעת הכרים והכסתות שהוא טורח ואינה דרך חבה, שרי. ושלא בפניו, הכל מותר אפילו הוא יודע שהיא מצעת אותם.

סעיף יב

אסורה ליצוק לו מים לרחוץ פניו ידיו ורגליו,¹¹⁶ אפילו אינה נוגעת בו ואפילו הם מים צוננים.

סעיף יג

כשם שאסורה למזוג לו כך הוא אסור למזוג לה¹¹⁷; ולא עוד, אלא אפילו לשלוח לה כוס של יין אסור, לא שנא כוס של ברכה לא שנא כוס אחר, אם הוא מיוחד לה; אבל אם שותים הם מאותו הכוס ושיתית אינה אבתרייהו, לית לן בה.¹¹⁸

סעיף יד

כל אלו ההרחקות צריך להרחיק בין בימי נדותה בין בימי ליבונה, שהם כל ימי ספירתה, ואין חילוק בכל אלו בין רואה ממש למוצאת כתם. **הגה:** וי"א דלין להחמיר בימי ליבונה בענין איסור אכילה עמו בקערה (הגה במרדכי בקס ראבי"ה), וכן נוהגין להקל בזה, ויש להחמיר.¹¹⁹

סעיף טו

אם הוא חולה ואין לו מי שישמשנו זולתה, מותרת לשמשו,¹²⁰ רק שתזהר ביותר שתוכל להזהר מהרחצת פניו ידיו ורגליו והצעת המטה בפניו.

סעיף טז

להחמיר בזה כיון די"א דאסור אף אם לא יעשה ב' הפעולות, ולעת צורך יש להקל. ויש אוסרים המזיגה אף אם לא תתן לפניו.

¹¹⁴ בדה"ש (קלד) פוסק דיכול להחזיר פניו כדי שלא יראה, ועי"ז חשיב שלא בפניו.
¹¹⁵ ש"ך (יג) מביא ב"ח דמביא מהר"ש דג"כ אסור לאשה להביא קערות של מאכל אל השלחן. וב"ח חולק, דרא"ם כתב דאין איסור אלא בהושטה וגם מזיגה, אבל בקערה אין אלא הושטה. ועוד, דמשמע מראשונים דאין איסור אלא ביין, ועוד דאין איסור אלא בכוס המיוחד לו אבל כאן מביאה קערה שממנה יקחו כולם אוכל, וכן קי"ל. אבל להביא לו קערה המיוחדת לו אסור. וש"ך מעיר דא"כ משמע דאף בשאר משקים אסור. ובבדה"ש (קכח) מביא חכמ"א דמחמיר שלא תביא לו שאר משקים או קערה של מאכל המיוחדת לו, וכן לא תגיש לו מאכל מקערה ציבורית או לתקן את מאכלו במלח וכדומה, אסור. אבל רע"י (טה"ב ב:קפח) מתיר לה להגיש לו קערה, דאין קירוב דעת אלא במזיגת כוס יין בלבד.

¹¹⁶ ט"ז (ח) מעיר דאין איסור לאשה ליצוק מים לכלי לצורך בעלה, דלא אסרו אלא ליצוק מים עליו ממש. אבל ש"ך (טז) מביא ר' יונה שאסר אף לתת לפני בעלה כלים עם מים לרחוץ בהם. ובדה"ש (קנה) אוסר לה אף לפתוח את הברז אם הוא יבא אח"כ תחת המים.

¹¹⁷ ובדה"ש (ביאורים ד"ה כשם) חוקר אם יש לגביו היתר של מזיגה שלא בפניה, דהא אסרו לו לשלוח לה כוס כדי שלא יתן דעתו עליה. ונוטה לומר דמותר כיון דעושה שינוי ולכן יש לו היכר, אבל לדינא מסיק בצ"ע.
¹¹⁸ לבדה"ש (קסח) יש מתירים אם הוא שתה תחלה, או אם אחרים שתו תחלה, לשלוח לה אח"כ, אבל יש אוסרים גם את זה כיון שמייחד אותו לה. ומעיר עוד (קסט) דמשמע דאין היתר אלא כשהיא שותה אחרי האחרים, אבל לא לפניהם, וצ"ע בזה.

¹¹⁹ ט"ז (ט) מעיר דיש להחמיר בימי ליבון אף יותר מבימי טומאה, דאל"כ יקילו יותר. וש"ך (יז) מביא דיש נוהגין לאכול על שלחן אחד בימי ליבונה, וצווחו הפוסקים, אבל יש פוסקים דמותר לעשות כן ביום ז' או אחר ז"נ לפני שטבלה, כדי לזרזה לטבול. ובדה"ש (קעה) פוסק דיש להחמיר בזה.

¹²⁰ בדה"ש (קעו) מפרש דמותר להושיט לו או ממנו, וגם מותר להקימו ולהשכיבו וכו' וטוב לא לנגוע בו אבל אם א"א בלא"ה, מותר, וטוב להפסיק במפה אבל אם א"א מ"מ מותר. אבל כשהיא חולה, אסור, דהוא ירגיל אותה לידי ערוה עי"ז. וכתב עוד (קעז) דהיתר הנ"ל הוא אף באין בו סכנה, אבל לא ביש לו מיחוש בעלמא. ועוד העיר (קעח) דאין ההיתר אא"כ א"א למצוא אחר לעשות כן, אבל א"צ לשכור אדם אחר. (ובביאורים ד"ה אם כתב דלא תטבול אחר ז' ימי נדה כדי שתוכל לשמשו בטהרה ולא יסמכו על זה לביאה, דיבא לידי תקלה, אלא תשמשו בטומאה כמו שהתירו הפוסקים.) (ובביאורים נוסה לומר דאין היתר לשמשו אלא לצורך רפואתו, דהא טעם ההיתר משמע דהוא גם משום דתשש כחו וגם משום רפואה, אבל למעשה צ"ע.)

אשה חולה והיא נדה, אסור לבעלה ליגע בה כדי לשמשה,¹²¹ כגון להקימה ולהשכיבה ולסמכה. (וי"א לאס אין לה מי שימסנה,¹²² מותר בכל (הגהות ש"ך והגהות מרדכי פ"ק דקצת צסס הר"מ), וכן נוהגין אס לריכה הרצה לכך).¹²³

סעיף יז

אם בעלה רופא, אסור למשש לה הדפק. **הגה:** ולפי מה שכתבתי לנוהגין היתר אס לריכה אליו דמשמש לה, כ"ס דמותר למשש לה הדפק אס אין רופא אחר ולריכה אליו ויט סכנה בחליה,¹²⁴ (כך דקדק הב"י מלשון הרמב"ן סימן קכ"ז), ועיין בא"ח סימן פ"ח אס מותר לנדה ליכנס לבית הכנסת ולהתפלל.

פרישה

בגמ' סג: משמע דלר' יוסי אינו צריך לפרוש אלא בשעת הוסת עצמו, ולר' יהודה צריך לפרוש כל עונת הוסת, ואמר רבא דהלכה כמותו. וכן הביא רבא בשם ר' ירמיה דרשה מן הפסוק 'והזרתם את בניי מטומאתם', אזהרה שיפרשו מנשותיהם סמוך לוסתן, ופירשו בגמ' דר"ל בעונת הוסת. ובגמ' סד. אמר ר' פפא דאע"פ דאין קביעות וסת פחות מג"פ, מ"מ חוששת אפילו בפ"א (ואע"פ שיום זה חל בימים הראויים לזיבה).

וברא"ש (ט:ב, אחרי הלכות כלאים) הביא ראב"ד דאם וסתה היא בהנץ החמה ולא ברור אם מתחיל לפניו או אחריו, ו"א דאסורה כל הלילה וכל היום, ו"א דאינה אסורה אלא ביום, כיון דהיא ודאי בימי נדתה. ואם רגילה לראות ראייה מרובה מלפני הנץ החמה עד אחריו, ו"א דאזלינן בתר תחילת הוסת לענין לאסור את כל העונה, ולכן אסורה כל אותו הלילה, וכן אסורה ביום כל שעת הוסת אבל לא כל היום, ו"א דאסורה כל הלילה וכל היום, דהא שעת וסתה היא בשניהם. וראב"ד הכריע כדעה ראשונה הנ"ל, דאסורה כל הלילה, וביום אסורה רק זמן משיכת הוסת ביום.

וברא"ש (ט:ג, אחרי הלכות כלאים, מ"ואשה שנמשך") חוקר במקרה דרגילה למשוך שעת וסתה ב' או ג' ימים, דשופעת או מזלפת כל הזמן, אם חייבת לפרוש כל אותן הימים, או אזלינן בתר תחילת הוסת. ונראה לרא"ש להקל דאינה צריכה לפרוש אלא בתחילת הוסת, ומביא ראיה. ומביא דכ"כ רז"ה, אבל ראב"ד החמיר לאוסרה כל משך וסתה, ואין נראה לרא"ש.

ובגמ' טז. שקלו וטרו אם וסתות דאורייתא או דרבנן.

וברא"ש (א:א) כתב דקיי"ל כרב דוסתות דרבנן, ולכן אם לא בדקה את עצמה בשעת וסתה ואח"כ בדקה ומצאה טהורה, טהורה. ובבדה"ש (קפ"ד ביאורים ד"ה בשעת) מביא דרשב"א וראב"ד מסכימים דוסתות דרבנן, אבל

¹²¹ בדה"ש (קפו) אבל מותר לשמשה בלי נגיעה. עוד כתב (קפז) דמשמע מרמ"א דמתיר אף נגיעה אם יש צורך בכך משום דס"ל דאין איסור תורה אלא דרך חבה, אבל שלא דרך חבה אינו אלא דרבנן, ומותר משום רפואה, ועוד דטרוד בעסק השימוש שלה ואינו נותן דעתו על הרהורים. (ובביאורים ד"ה ו"א חוקר למה בסעיף הבא לא התירו מישוש הדופק אלא במסוכנת, הא אינו דרך חבה וטרוד במלאכתו, ואולי משום דאין התועלת מזה כ"כ ברור לכן לא רצו להתיר.) (ובביאורים ד"ה אסור, מעיר דיש פוסקים דנגיעה דרך בגד אינו אלא דרבנן, וא"כ אף למחבר אולי יש לעשות עי"ז).

¹²² בדה"ש (קפח) פוסק דחייב לשכור לה משרתת, דחמור ממקרה שהוא חולה.
¹²³ פ"ת (טו) מביא רדב"ז דאם אינה מסוכנת, מותר לעשות לה הכל אבל לא ירחוץ פניה ידיה ורגליה, ואם מסוכנת היא, עדיף שיטפוך עליה מים, ואם א"א אלא ברחיצה, מותר. ובדה"ש (קפט) מעיר דמותר אף באינה מסוכנת משום מצוה, כמו נט"י, אם א"א ע"י אחר. אבל להביא לה מים מותר בכל ענין, דהא בלא"ה יש מתירים את זה.

¹²⁴ ש"ך (כ) מעיר דב"י משמע דלרמב"ם אין היתר אפילו ביש פק"ג, דהא יש כאן אביזרא דג"ע. אבל לש"ך אינו כן, דאף רמב"ם יתיר, דהא אין זה נגיעה דרך תאוה וחייבת ביאה. אבל מ"מ אם אין לה סכנה, אסור. ותוה"ש (טו) משיג עליו דבאמת אסור כיון דלרמב"ם נגיעה הוי איסור תורה ויבא לידי חבה ולכן אסור. וגם ש"ך הביא ראיה מאשת איש, אבל אינו דומה, דלבו גס באשתו לכן חמור יותר. ורמ"א באמת סמך על הגש"ד והג"מ. ובדה"ש (קצח) מביא רדב"ז שהתיר אף באין לה סכנה, אבל חכמ"א כתב להחמיר, וצ"ע לדינא.

לרא"ה אף למ"ד וסתות דרבנן, מ"מ משעת הוסת עד סוף העונה לכו"ע האיסור הוא מה"ת. וריטב"א מביא רמב"ן דחיוב פרישה בחצי שעה סמוך לוסת עצמה הוא דאורייתא.

ונו"ב (מובא בפ"ת קפד:ג) ס"ל דהא דאמרינן דוסתות דרבנן, היינו לומר דאם לא בדקה בשעת וסתה ואח"כ בדקה ומצאה טהורה, טהורה, ולא אמרינן אורח בזמנו בא, אבל מ"מ הפרישה בשעת וסתה היא דאורייתא. (וכן נראה מחת"ס המובא שם). וכתב חת"ס (מביא בביאורים שם) דבאשה שאין לה וסת קבוע, לכו"ע אינו אלא דרבנן (אבל לבדה"ש נראה דרז"ה ורא"ה חולקים באשה שיש לה וסת קבוע ששינתה ממנה, דמשמע מהם דחוששת ליום השינוי מה"ת).

ולבדה"ש (שם) נראה דדעת המחבר כדעת רא"ש ורשב"א וראב"ד, כדמשמע בסעיף ד' שמקיל במקרה של ספק.

(1) ובמשנה יא. אמרו דכל אשה העסוקה בטהרות צריכה לבדוק שחרית וערבית.
 (2) ובגמ' יא: א"ר יהודה אמר שמואל דאין זה אלא לטהרות, אבל לבעלה לא בעיה בדיקה.
 (3) ופירשו בגמ' דזה פשיטא, דהא קאמר במשנה דצריכה לבדוק שחרית, וברור דאין משמשין ביום לכן ודאי מדובר בטהרות, לכן צ"ל דכוונת ר' יהודה אמר שמואל אסיפא, דאמרו דצריכה לבדוק כשעוברת לשמש את ביתה, וקמ"ל דרק בעסוקה בטהרות הוא דהצריכה בדיקה ממנו דטהרות, אבל לבעלה גרידא א"צ בדיקה.
 (4) והביאו דגם זה מבואר במשנה אחרת, דכל אשה בחזקת טהרה היא, ומדובר שם בין יש לה וסת בין אין לה. והסיקו דקמ"ל דאע"ג דיש לה וסת, מיגו דבעיא וכו', וברור דאם אין לה וסת צריכה בדיקה אגב טהרות.
 (5) והקשו דגם זה אמר שמואל פעם אחרת, דאמר דאם אין לה וסת והיא עסוקה בטהרות, צריכה בדיקה לבעלה. ותרצו דחדא מכלל חברתה אתמר.

ור' יהודה נשאל מר' זירא אם לבדוק לבעלה, ואמר לו לבדוק, ואין להחמיר בזה, דא"כ לבו נוקפו. וכן אמר ר' הונא.

ורבא דייק אח"כ דס"ל לר' אבא בר ירמיה דשמואל ס"ל דכל לבעלה לא בעיא בדיקה, אף אם אין לה וסת.

והביאו ברייתא דלר' מאיר אשה שאין לה וסת אסורה לשמש בכלל. אבל לר' חנינא בן אנטיגנוס משמשת בב' עדים, הן עוותיה והן תקניה. וא"ר יהודה אמר שמואל דהלכה כרחב"א. אבל לא היה ברור אם מדובר בעסוקה בטהרות או לא; ואם בעסוקה בטהרות, קשה, הא כבר אמר שמואל דצריכה בדיקה אגב טהרות, ואם באינה עסוקה בטהרות, הא כל לבעלה לא בעיא בדיקה! והשיבו "מאן דתני הא לא מתני הא".

ורא"ש (א:ה) מביא רש"י שפירש מסקנת הגמ' הנ"ל דבאמת מדובר בעסוקה בטהרות, ולכו"ע לשמואל באינה עסוקה בטהרות א"צ בדיקה, ומאן דמתני מימרא א' אליבא דשמואל לא מתני מימרא ב' אליבא דשמואל, לכן אין ייתור לשון בדברי אמורא אחד. אבל ר"ח פירש דלעולם באינה עסוקה בטהרות, והאמוראים חלקו אליבא דשמואל, וקי"ל דאשה שאינה עסוקה בטהרות צריכה בדיקה לבעלה. ונראה לרא"ש כרש"י, אבל לא מלאו לבו לחלוק על ר"ח כיון דדבריו דברי קבלה הם.

אבל במרדכי (תשלא) מביא תשובת מהר"ם דבזה"ז אין טהרות, לכן לבעלה א"צ בדיקה (חולק על ר"ח). ואח"כ (תשל"ה) מביא דלרש"י ור"ת אשה שאין לה וסת צריכה בדיקה שחרית וערבית לבעלה, אבל לרשב"ם ור"י א"צ בדיקה לבעלה. (ובאמת בחידושי אנשי שם (שם אות ב) העיר דרש"י לא ס"ל כן, אלא הביא די"א כן, ורש"י עצמו חלק עליהם, והוא באמת פירוש ר"ח).

ובמרדכי (תשלג) מביא סה"ת דאינה אסורה אלא בעונת הוסת, ומותרת לפנייה ואחריה מיד. ומביא ר"ת דהא דחייב לפקוד את אשתו ביוצא לדרך אף סמוך לוסתה, פירש ר"ת דהיינו בדברי ריצוי וכו', אבל תשמיש אסור, אבל לרבינו שמשון איש ירושלים מותר בתשמיש, וכ"כ בשאילתות, דקי"ל וסתות דרבנן. וכ"כ ר"י. ואשה שיש לה וסת של סימני הגוף, מותרת לשמש עד שיהיו אותם סימנים.

ובר"ן (שובעת ב:) העיר דמשמע מר"ף דס"ל כרש"י דאשה שיש לה וסת א"צ בדיקה לבעלה, אבל בדברי רחב"א יש לו דרך אחרת, דכתב הר"ף בכתובות דדינו דרחב"א הוא באמת דין בראייה מחמת תשמיש. ומשמע דס"ל דבאמת אשה שאין לה וסת א"צ בדיקה לבעלה, אבל מ"מ יש לחשוש משום רמ"ת, דכיון דאין לה וסת, נראה דאינה קבועה כ"כ, ויש לחשוש שהביאה תגרום לראייה.

ובתרומת הדשן (רמז) שאל באשה שרגילה לראות לא בפחות מ"ד ימים אחר טבילתה, אבל לאחר י"ד אין לה קבע, אי חשיבא אשה שאין לה ווסת להצריכה בדיקה לבעלה בכל תשמיש או לאו. והשיב דיראה דא"צ בדיקה כלל לכל אשר תשמש קודם ארבע עשרה יום לטבילתה. ואפי' לפי ר"ח ור"ת דפסקו דאין לה וסת בעי בדיקה לבעלה, וכתבו אר"ז ורא"ש דיש להחמיר כדבריהם, מ"מ נראה דהך אשה לאו 'אין לה וסת' מיקרי קודם י"ד. ואף דמשמע בדף ט: דאין זה וסת (בראתה 93, 92, 91 לא החשיבו לוסת שלילי של 90), באמת שם מדובר בטהרות, לכן החמירו. אבל היכא דאיכא אפילו סברא בעלמא לומר שלא תראה, סגי לבעלה, ובמיוחד משום דרשב"ם והרבה גאונים פסקו דכל לבעלה לא בעי בדיקה. ולענין לפרוש מאשה שדרכה לראות בענין זה עונה אחת סמוך לראייה מבואר שילהי פ' האשה.

ובהגה"מ (אס"ב פ"ח אות א') מביא תשובת ר' יצחק בר אברהם, "וששאלתם באשה שאין לה וסת קבוע, אם היא אשה שמשנה וסתה או להקדים ב' ימים או ג', כפי מה שרגילה לשנות יפרוש בזמן הגעת הוסת ב' ימים או ג'".

ובית יוסף (קפד טב) מביא רשב"א דאם אין לה וסת קבוע, אף דאסורה בשעת וסתה, מ"מ מותרת אח"כ בלי בדיקה (ואף דכתב רשב"א כן רק אם יום וסתה הוא פחות מל' יום לב"י באמת לאו דוקא). אבל אינה ניתרת אחר ל' יום אלא בבדיקה, דהא ל' יום הוי כוסת קבוע לאשה שאין לה וסת קבוע. ואם יש לה וסת קבוע, ג"כ אינה ניתרת אח"כ בלי בדיקה.

ובמשנה טו. אמרו דכל הנשים בחזקת טהרה לבעליהן. והבאין מן הדרך, נשיהן להן בחזקת טהרה. ובגמ' שם אמרו דאין דין המשנה אלא במצאה תוך עונתה. ור' הונא אמר דאין דין המשנה אלא לפני שהגיע וסתה, אבל אח"ז אסורה. ומשמע לגמ' דס"ל וסתות דאורייתא. ורבב"ח התיר אף אם הגיע שעת וסתה, ודייקו דמשמע דס"ל וסתות דרבנן.

ור' אשי גרס אחרת לגמרי בר' הונא, דאמר ר' הונא לא שנו אלא ביש לה וסת לימים וקפיצות, דאימא לא קפיץ ולא חזאי, אבל אם יש לה וסת ימים גרידא, אם הגיע וסתה אסורה. ואף בזה ס"ל לרבב"ח דמותרת.

ואמרו בשם ר' יוחנן דאשה שיש לה וסת, בעלה מחשב ימי וסתה ובא עליה אבל רק בספק ראתה, דאז יש ספק ראייה וספק טבילה, אבל אם ודאי ראתה, אין ספק טבילה מוציא מידי ודאי.

וברא"ש (א:א) העיר דר' יוחנן ס"ל וסתות דרבנן. ושואל הרא"ש, אף למ"ד וסתות דרבנן, למה מותר לבא עליה אחר וסתה, הא אסורה בשעת וסתה, וכ"ש אחר וסתה דיש לספק. והשיב ד'אחר וסתה' דמותר, היינו בעבר מספיק זמן שתוכל לספור ולטבול (וכ"כ הר"ן ה. באלפס ד"ה וגרסי'). אבל ר'ין (שם) מביא רמב"ם ור"ף דלא אמרו דצריך להיות שהיה לה מספיק זמן לטבול, רק כתבו דהיא בחזקת טהרה בכל זמן חוץ מבעונת וסתה.

ולרא"ש, הלכה כר' יוחנן דוסתות דרבנן, וכן פסקו בשאלתות ור"ח.

וכתב בדברי חמודות (רא"ש א:א, ס"ק ב) דכתבו טור, ורשב"א, ורש"י, וראב"ד, ורמב"ן, דאין אסור בשעת וסתה אלא בתשמיש, אבל לא בשאר קריבות, ודלא כתה"ד שאסור אף שאר קריבות, וכתב ב"י דודאי דהתה"ד לא ראה דברי כל הני רבוותא. וכתב מעי"ט (שם ס"ק כ') דאין דרשת והזרתם אלא אסמכתא.

שו"ע קפד:א

רוב הנשים יש להם וסתות (פי' זמן קבוע אורח כנשים) לראות בזמן ידוע, כגון מעשרים לעשרים יום או משלשים לשלשים יום. וכל אשה שיש לה וסת קבוע, בא עליה שלא בשעת וסתה ואינה צריכה בדיקה לפני תשמיש. (רמב"ם) הגה: גם אין לה להחמיר לצדוק ערמה, לא לפני תשמיש ולא לאחר תשמיש, שלא יהא לבו נוקפו ופורק (טור ומרדכי ריש הלכות נדה ורוב הפוסקים). אבל שלא בשעת תשמיש, כל המרבה לבדוק הרי זו משובחת.

ובבדה"ש (ביאורים ד"ה רוב) העיר דבזמננו ודאי אין וסת קבוע לרוב הנשים.

סעיף ב

בשעת וסתה, צריך לפרוש¹²⁵ ממנה עונה אחת, ולא משאר קריבות, אלא מתשמיש (המטה) בלבד.¹²⁶ אם הוא ביום, פורש ממנה אותו היום כולו,¹²⁷ אפילו אם הוסת בסופו, ומותר מיד בלילה שלאחריו; וכן אם הוא בתחלתו, פורש כל היום, ומותר כל הלילה שלפניו. וכן הדין אם הוא בלילה, פורש כל הלילה ומותר ביום שלפניו ולאחריו, בין שקבעה וסת בג"פ או בפ"א. הגה: וכל זה לא מיידי אלא בוסת התלוי בימים, אבל לא בוסת התלוי בשינוי הגוף (צ"י צקס הראב"ד), וע"ל סימן קפ"ט. ואשה שמשנית וסתה להקדים צ' או ג' ימים או לאחר, כשמוגיע זמן וסתה לריך לפרוש ממנה צ' או ג' ימים קודם או אחריו.¹²⁸ (הגהות מיימוני פ"א דהלכות איסורי ביאה). וע"ל סי' קפ"ט.

סעיף ד

אם רגילה לראות בהנץ החמה, ולא קים לן שפיר אי קודם הנץ החמה או אחריו, אינה אסורה אלא ביום.¹²⁹

סעיף ה

אם רגילה לראות ראייה מקודם הנץ החמה עד אחר הנץ החמה, אסורה בלילה וביום כשיעור הנמשך בו.

סעיף ו

אם וסת נמשך ב' או ג' ימים, ששופעת או מזלפת, אינה צריכה לפרוש אלא עונה הראשונה של הוסת, וכיון שעברה עונה ולא ראתה, מותרת.¹³⁰

סעיף ט

שאר נשים, צריכות בדיקה¹³¹ כשיגיע הוסת. עבר הוסת ולא בדקה ולא הרגישה, טהורה בלא בדיקה. וי"א שאסורה עד שתבדוק, אם יש לה וסת קבוע, או שהוא יום ל' אע"פ שאינו קבוע. (והכי נהוג, וכן הוא לקמן סימן קפ"ט).

¹²⁵ ש"ך ה' מעיר דהסכמת ר"פ דוסתות דרבנן, לכן גם הפרישה היא דרבנן.

¹²⁶ ש"ך ו' מביא דכן דעת רמ"א בסעיף ו', ודלא כתה"ד, אבל ב"ח כתב המחמיר תע"ב.

¹²⁷ ש"ך ז' מביא אביאסף לחשוב שעות זמניות ע"פ אורך היום, ופסק כמותו. ומביא או"ז דבאמת צריך לפרוש מאשתו כ"ד שעות קודם וסתה, ר"ל עונת וסתה והעונה הקודמת (אא"כ יש לה וסת תמיד לראות באיזה שעה ביום, דאז אינה אסורה אלא באותה עונה כולה). וכ"כ ב"ח דהירא דבר ה' ינהוג כך, וכ"כ הגש"ד ומהר"ל, דלא כב". ורמ"ו הביא דהפוסקים מקילים, וכן החזו"א הקיל, והציע פשרה להחמיר כאו"ז בוסת קבוע אבל לא בוסת שאינו קבוע.

¹²⁸ וש"ך מצייין לדבריו בסימן קפט (ס"ק לט), דר"ל דאם יש לה וסת קבוע לאיזה ימים, והיא רגילה לשנות ליום אחר, שהוא קודם אחר אחר יום וסתה הקבוע, א"צ לפרוש כל הימים שבינתיים, אלא תפרוש ביום וסתה וביום שרגילה לשנות ולראות בו. ופ"ת (קפד:ח) מביא נו"ב שפירש דרמ"א ר"ל דמתיד היא רואה בתוך ג' ימים אלו, אבל אין לה קבע תוך ימים אלו, לכן למעשה וסתה היא כל הג' ימים, ואסורה במשך כל ג'. וחוו"ד פירש דרמ"א ר"ל דאם קבעה וסת לכל הג' ימים (עיי"ש בפ"ת שמסביר בפרט איך זה אפשר), חוששת לכולם. ובבדה"ש (קפד:כ) מביא פירוש הש"ך והנו"ב ומסיק דהמקילים יש להם על מי לסמוך, אבל מ"מ ראוי שיבדקו קודם ואחר תשמיש בימים שהם מקילים. ובביאורים (ד"ה ואשה) מקשה על פירוש הנו"ב (והכו"פ).

¹²⁹ ובדה"ש (קפד:לא) כתב בשם האחרונים דנוהגין להחמיר לאוסרה גם בלילה (וכן אם ראתה בשקיעה ולא ברור אם הוא יום או לילה, צריכה להחמיר לחשוש ביום ובלילה), ובפרט שכתבו ליזהר משום חומרת האו"ז. אבל אם קמה בבוקר והיא מלוכלכת בדם, מוקמינן אחזקה דראתה השתא, וא"צ לחוש אלא ביום.¹³⁰ ובדה"ש העיר (קפד:לו) דהחילוק בין מקרה זה לבין המקרה של סעיף ה', ששם חייב לפרוש כל משך הראייה אבל כאן אינו חייב לפרוש אלא בעונה של תחילת הראייה, היינו לש"ך דכאן מדובר בראתה כמה פעמים והפסיקה בינתיים, שאינה מזלפת כל הזמן. אבל לט"ז ופרישה ולבוש החילוק הוא דאין סברא לקרוע לזה "תחילת הראייה" אם זה נמשך כמה ימים. ולדעת בדה"ש יש להקל כמותם.

¹³¹ בדה"ש (נב) כתב דאף לכתחלה א"צ לבדוק עד מקום שהשמש דש, אלא די בבדיקת חו"ס היטב עד מקום שתוכל להגיע. והביא דעה (נד) דצריכה להחזיק מוך דחוק כל עונת הוסת, אבל דחה דעה זו ופסק דאם יש לה וסת קבוע, תבדוק בתחילת הוסת ובסופו, וטוב לבדוק גם מיד לאחר עונת הוסת. ואם אין לה וסת קבוע והוא עו"ב, תבדוק בתחילת הלילה ובבוקר ובסוף היום (וטוב לבדוק גם לאחר היום), בין אם ראתה ביום או בלילה.

סעיף י

הרוצה לצאת לדרך צריך לפקוד אשתו אפילו סמוך לוסתה. הגה: ואפילו בתשמיש קרי.¹³² (טור זקס י"א וז"י זקס רס"י ורל"ז ורש"ז ור"א ור"י ירוחם). ומ"מ המחמיר שלא לפקדה רק בדברי רלוי, תע"ז (ז"י זקס סמ"ג). וכבר נתבאר לכל מיני קורבה ואהבה קרי, מלבד תשמיש. ואם הולך לדבר מלוא א"ל לפקוד אשתו. (המ"מ פ"ד ל"ז ובהגהות ט"ז). וי"א אם אדם רוצה לילך לדרך, ואשתו נדה ותטבול תוך עונה אחת, צריך להמתין. (נ"י פרק הבא על יבמתו).

סעיף יא

אשה שיש לה וסת לימים לבד, והגיע שעת וסתה, אסור לבא עליה עד שישאלנה. ואם אין לה וסת, יום ל' לראייתה הוי כהגיע שעת וסתה. ואם שהתה אחר הוסת שיעור שתספור ותטבול, בא עליה ואין צריך לשאול.

סעיף יב

היה לה וסת לימים (טור זקס רש"ז) ולוּסַת מוסתות הגוף (ז"י זקס הגהות מיי' פ"ד זקס רמ"ז), כגון קפיצה וכיוצא בה, כיון שהוסת תלוי במעשה, אימור לא קפצה ולא ראתה, אבל חוששת לעונה בינונית, שהיא ל' יום¹³³ (ז"י זקס רש"ז וטור לקמן סי' קפ"ט).

שו"ע קפה:א

האשה שהיא בחזקת טמאה, אסור לו לבא עליה עד שתאמר לו: טבלתי.¹³⁴ הגה: ומאחר שעברו ימים שאפשר לה למנות ולטבול, נאמנת. אפילו רואה בגדים מלוכלכים בדם, נאמנת לומר, בשוק טבחים עברתי, או נתעסקתי בצפור וכדומה לזה. (ב"י בשם הרא"ש ורבינו ירוחם).

רמ"א קפה:ד

היה משמש עם הטהורה ואמרה לו: נטמאתי, ופירש מיד, חייב כרת, שיציאתו הנאה לו כביאתו. כיצד יעשה, נועץ צפרני רגליו בארץ, ושוהה בלא דישה, עד שימות האבר, ופורש באבר מת. הגה: וימלא פחד ורתת על העבירה שבאה לידו. (ב"י בשם סמ"ג). ולא יסמוך עליה, רק יסמוך על רגליו וידיו, שלא יהנה ממנה. ואם פירש ממנה בקשוי ובשווג, שלא ידע שאסור לפרוש ממנה, יתענה מ' יום, ואינן צריכין להיות רצופים, רק כל שבוע שני ימים, כגון שני וחמישי, ובליל התענית אסור ביין ובשר. ואם לא יוכל להתענות, יפדה כל יום בממון שיתן לצדקה, כפי ערך ממון שיש לו, כי עשיר יתן יותר קצת מעני, ויש להחמיר בתשובתו. וכל המרבה לשוב, זכות הוא לו. (פסקי מהרא"י סימן ס') והאשה אינה צריכה כפרה. ואם שמשה שלא בשעת וסתה,¹³⁵ ומצאה אחר

ואם יש לה וסת קבוע לאיזה שעה, רק צריכה לבדוק באותה שעה. אבל רמ"ו הביא חזו"א דא"צ לבדוק אלא פעם אחת בתוך העונה. ובאשה שאין לה וסת קבוע, משמע לבדה"ש (נח) מלשון המחבר דמ"מ צריכה בדיקה בעונת הוסת, וי"א דא"צ בדיקה, וטוב להחמיר אם אינו שעה"ד. אבל לרמ"ו נראה דא"צ בדיקה.¹³² בדה"ש (סח) מעיר דמשמע דס"ל דאף בשעת הוסת ממש ס"ל דמותר בתשמיש, והטעם הוא דלרשב"א וראב"ד כל חיוב הפרישה אינו אלא דרבנן. אבל באמת לרמב"ן שעת הוסת עצמו היא דאורייתא, וכן לרא"ה משעת הוסת עד סוף העונה. לכן (עא) כיון דהאחרונים כתבו דלנשי דידן כל עונת הוסת הוי כשעת וסתה ממש (דהא אין להן שעה קבועה בעונה), יש להחמיר לאסור תשמיש לאשה שיש לה וסת קבוע, כיון דיש רבוותא דס"ל דהוי דאורייתא בשעת הוסת עצמה. אבל באין לה וסת קבוע, אולי יש להתיר באותה עונה עצמה. (ומביא דאם האשה יוצאת לדרך אין שום קולות כלל).

¹³³ בדה"ש (צו) מעיר דאסור לבא עליה אחר עו"ב עד שישאלנה או עד שיעבור מספיק זמן שתוכל לטבול. ועוד, צריך לפרוש ממנה בעו"ב. ועוד מעיר (צז) דאף אם וסתה של קפיצות ארוכה מעו"ב (כגון מ' יום למ' יום), מ"מ חוששת לעו"ב. (וכתב עוד בדה"ש בביאורים ד"ה עד, דאם יש לה וסת קבוע, חו"ד מצריך דאחר הוסת תגיד לבעלה בפיה שהיא טהורה, ולא סגי שתשכב אצלו. ואף דלחו"ש חלק עליו כשהצריך כן אחרי שטבלה, נראה דגם הוא יודה כאן, דהא יכול להיות ששכחה כלל שהיא אסורה עד שתבדוק וכו').

¹³⁴ בדה"ש (קפה:ז) מביא מחלוקת אם צריכה לומר לו בפירוש שטבלה, או סגי ששוכבת אצלו, ומסיק דיש להחמיר, אבל אף לדעה זו סגי שיעשו איזה סימן ורמז, ואינה צריכה להוציא בפה ממש.

¹³⁵ פ"ת (קפה:יד) מביא דבנו"ב השואל הקשה על רמ"א דמשמע דעד הנה מדובר בשעת וסתה, וא"כ למה אין האשה צריכה כפרה. ואף אם נדחוק לומר דמדובר עד הנה בשלא בשעת וסתה, מ"מ כיון שפירש באבר חי, מבואר בגמ' דגם היא חייבת. ונו"ב תירץ דעד כאן מדובר באין לה וסת, ולכן עשתה כמו שהצריכו הרמב"ם

התשמיש דם, אפילו נמצא על עד שלו, מקרי אונס, אפילו לא בדקה תחלה. וא"צ כפרה לא הוא ולא היא (מרדכי והרא"ש כלל כ"ט בשם מהר"ם).

שו"ע קפו:א

אשה שיש לה וסת קבוע, אינה צריכה בדיקה כלל, לא לפני תשמיש ולא לאחר תשמיש. ואדרבה, אין לה לבדוק בפני בעלה בשעת תשמיש, כדי שלא יהא לבו נוקפו. והרמב"ם ז"ל מצריך לבדוק אחר תשמיש, היא בעד אחד והוא בעד אחד, ולראות בהם שמא ראתה דם בשעת תשמיש. ולדעתו, הצנועות בודקות עצמן אף קודם תשמיש. (וסברא הראשונה היא עיקר, וכן נהגו). (רוקח והגהות מיימוני ורוב המורים).

סעיף ב

אם אין לה וסת קבוע, שלשה פעמים הראשונים צריכין לבדוק קודם תשמיש ואחר תשמיש, הוא בעד שלו והיא בעד שלה, ואם הוחזקה באותם שלשה פעמים שאינה רואה דם מחמת תשמיש, שוב אינה צריכה בדיקה כלל, לא לפני תשמיש ולא לאחר תשמיש. ולהרמב"ם והרא"ש, כל זמן שאין לה וסת צריכה היא בדיקה לעולם, קודם תשמיש ואחר תשמיש, והרמב"ם מצריך שגם הבעל יבדוק עצמו אחר תשמיש.¹³⁶ הגה: ואין צריכין לבדוק עצמם אחר כל תשמיש ושעושיין בלילה אחת, אלא מקנחין עצמן כל הלילה בעד, ולמחר צריכין בדיקה, ואם נמצא דם טמאה. (ב"י בשם הרמב"ם פ"ד). קנחה עצמה בעד, ואבדה, לא תשמש עד שתבדוק עצמה, הואיל ואין לה וסת (שם).

סעיף ג

אשה שאינה רואה בפחות מ"ד ימים אחר טבילתה, אבל לאחר י"ד ימים אין לה קבע עד י"ד יום, דינה כדין אשה שיש לה וסת.¹³⁷

וסתות: ראשונים

גמ' סד:-

ראתה טו-טז-ז, לרב קבעה וסת לדילוג, לשמואל צריכה עוד דילוג, דרב ס"ל ט"ו ממנינא, ושמואל ס"ל דכיון דלא היה בדילוג, לאו ממנינא הוא. ומקשים מברייתא דאם היה לה וסת של ט"ו ושינתה ליום ששה עשר, זה וזה אסורין; שינתה ליום שבעה עשר, הותר ששה עשר ונאסר חמשה עשר ושבעה עשר; שינתה ליום שמונה עשר, הותרו כולן, ואין אסור אלא משמונה עשר ואילך, דקשיא לרב משום דמשמע דראשון לאו ממנינא, ורב מתרץ דשאני הכא כיון שיש לה וסת קבוע. ומקשים מברייתא, דראתה ביום כ"א, כ"ב, וכ"ג, קבעה וסת, אבל

והרא"ש ובדקה עצמה לפני תשמיש, לכן על הכניסה שניהם אנוסים, אבל על הפרישה מדובר שהיא אמרה לו נטמאתי, אבל לא אמרה לו לפרוש, ולא נשמטה ממנו, רק הוא בעצמו יצא ממנה בקישוי, לכן הוא חייב והיא אנוסה (ואם היא אמרה לו לפרוש, גילתה רצונה שיפרוש ממנה באבר חי, לכן חייבת, וכן אם נשמטה ממנו). אבל בסוף דבריו ("ואם שמשה שלא בשעת וסתה") הרמ"א מדבר על מקרה של אשה שיש לה וסת קבוע, ששמשה שלא בשעת וסתה להסוברים דצריכה בדיקה קודם תשמיש, דהא מבואר בסימן קפ"ז דאין מחזקין דם למפרע אלא כדי שתושיט ידה תחת הכר ותטול עד ותבדוק בקינוח, וא"כ אפילו אם היתה בודקת עצמה קודם תשמיש לא היתה מוצאת דם זה, לכן אף בלא בדקה צריכה להיחשב אנוסה, ונשאר בצ"ע.

¹³⁶בדה"ש (קפו:ג) מעיר דלא הביאו המחבר והרמ"א את שיטת רש"י דאשה שאין לה וסת א"צ בדיקה, ומשמע דס"ל דאין להקל כן, אבל בש"ך האריך לפרש דבאמת כן יש לפסוק, ושכן ס"ל לר"ף. אבל בכר"פ ותוה"ש וגר"ז חלקו על הש"ך. ולבדה"ש נראה דבמקום שנהגו כש"ך יש להם על מי לסמוך, אבל אם אין מנהג, יש לנהוג כר"ף. ומביא חת"ס דאם יש לה וסת שלילי, הג' בדיקות צריכות להיות בזמן שהיא יכולה לראות, ולא בימים שאינה רואה בהם, אבל לא כ"כ ברור לבדה"ש.

¹³⁷בדה"ש (כד) פוסק דוסת שלילי כזה נקבע ע"פ הפחות שבכל ג' ראיות אחרונות, ולא אמרינן דאם נקבע לה וסת שלא תראה עד י"ד יום ואז ראתה ב"ב שצריכה לעקור י"ד ג"פ, אלא הרי וסתה השלילי ל"ב יום עד שיעברו ג"פ שהיא רואה בהפלגה גדולה מזו. ובס"ק כ"ה מבאר דהא דיש לה וסת שלילי אינו אלא לענין דא"צ בדיקה קודם תשמיש, אבל אינו פוטר מלפרוש בער"ב (למשל אם וסתה השלילי היא לל"ב יום לפחות, מ"מ צריכה לפרוש בער"ב). ובביאורים (ד"ה עד) מביא שערי טוהר דאם אירע לה יום וסת שאינו קבוע תוך י"ד יום שבהם יש לה וסת שלילי, א"צ לחוש לו, אבל לבדה"ש לא משמע כן מסתימת הפוסקים. אבל רמ"ו הביא ר' משה וסד"ט שהקלו בזה, וס"ל לרמ"ו דכן יש להקל.

אם ראתה כ"א, כ"ב ואז סירגה אל כ"ד, לא קבעה, וקשיא לשמואל ממקרה הראשון, שקבעה וסת בג"פ, והראשון מן המניין. ושמואל מתרץ דמדובר בשיש לה וסת ליום כ', ושינתה לכ"א, וכן מרומז בזה שנקטה הברייתא יום כ"א, שהוא מספר מוזר.

ולגבי הדין דג"פ לקבוע וסת, א"ר פפא דמ"מ צריך לחשוש אפילו לראייה אחת, אפילו אם הוא נופל בימי זיבה.

ולגבי הדין דג"פ לעקור וסת, א"ר פפא דאין זה אלא בוסת קבוע, אבל אם ראתה פעמיים באיזה יום, נעקר בפעם אחת. ומביאים ברייתא לסייע לר' פפא, דאם יש לה וסת לכ' וראתה ל', שניהם אסורים; לא ראתה בכ' וראתה בל', ואז לא ראתה לא בכ' ולא בל', ואז ראתה בכ', הותר ל' ונאסר כ'.

ור"ן גורס בברייתא הנ"ל דהיה לה וסת לכ', ושינתה לל', ולא ראתה כ', וראתה ל', וראתה כ', הותר ל' ונאסר כ'. ועוד אמר דכ' דכאן היינו כ' יום מיום ל' שעבר.

ורא"ש (ט:ג) העיר על הברייתא הנ"ל דאע"ג דלא ראתה ג"פ בכ', מ"מ לא עקרה וסתה כיון שלא ראתה ביום ל'. ואם אשה דילגה וסתה אפילו ג"פ ולא קבעה וסת לזמן אחר, ואז חזרה וראתה בזמן הוסת הישן שלה, חוזרת לוסתה (וקצת משמע דאם לא ראתה בוסתה ג"פ אינה חוששת לה, אבל אם רואה אח"כ בוסתה, חוזרת לחשוש לה).

ורמב"ן ס"ל דמדובר כאן בוסת ההפלה (דעיין למטה, דס"ל לרמב"ן בעיקרון שאין דבר כוסת החודש), וא"כ קשה, אם לא ראתה בכ' ולא ראתה בל', איך חוששת עוד לכ', הא אין לה הפלגה לחשוש ממנה! וי"ל דחוששת ליום מ' מראייה אחרונה, דיום זה ראוי לראות בו אם היא רואה ע"פ סדר וסתה. אבל מביא ראב"ד דס"ל דמדובר כאן בוסת החודש.

ראב"ד (ד"ה עוד יש הפרש) מעיר דבוסת שאינו קבוע, נעקר אם לא ראתה בו, אף שלא שינתה ליום אחר, אבל בוסת קבוע, אם לא ראתה ג"פ, אף דאינה חוששת לו, מ"מ אם ראתה בו, חוזרת וסתה למקומה. אבל אם קבעה לה וסת אחר, ואז ראתה ביום הוסת הראשון, אינה חוזרת לו, אלא צריכה לעקור את הוסת החדש ג"פ ולקבוע את הישן שוב ג"פ. והראב"ד מסתמך על הברייתא הנ"ל. ועל זה השיג רז"ה (אות ח) דאין הגירסא כן, אלא הגירסא לפני רז"ה משמע דאם באמת לא ראתה בוסתה ג"פ, נעקר לגמרי, ואם חזרה וראתה בוסתה אח"כ, צריכה ג"פ לקבוע אותה. אבל רז"ה מודה דמשמע מרש"י כגירסת ראב"ד, ומשמע דלכן מודה רז"ה לראב"ד.

רמב"ם איס"ב ח:ח

היה דרכה לראות יום כ' ושינתה ליום כ"ב, שניהם אסורים. הגיע כ' ולא ראתה, כ"ב וראתה, עדיין שניהם אסורים. הגיע יום כ' וראתה, טהר יום כ"ב, שהרי חזרה לוסתה הקבוע ונעקר כ"ב מפני שלא נקבע ג' פעמים.

ומשמע מרמב"ם דראייה מוקדמת עוקרת וסת-אינו-קבוע מאוחרת. אבל אולי זה רק בראייה בוסתה הקבוע.

רא"ש (ט:ג) העיר דאע"ג דאין ההפלגות שוות בוסת החודש, מ"מ יש וסת כיון דתלוי בשיפורא (=שופר שב"ד תוקעין בקידוש החודש). וכ"כ רמב"ן בשם הראב"ד, אבל לרמב"ן עצמו אין דבר כזה שיום החודש יגרום לוסת, ואין וסת אלא וסת ההפלה. ולפ"ז, גם לרב וגם לשמואל, בוסת הפלגות שוות, קבעה בג' ראיות, אע"ג דאין ג' הפלגות, ולא חלקו אלא בוסת הפלגות בדילוג (כ, כא, כב). ומביא רמב"ן דכן משמע דרמב"ם ס"ל דאין וסת החודש, והכל הוי וסת ההפלה, שלא הזכיר וסת חודש כלל. וגם פסק רמב"ם כשמואל, וכן מסתבר לרמב"ן, דכן רמזו בגמ'. ורמב"ן מסיק דבעל נפש יחמיר לעצמו גם לשיטת הפוסקים דס"ל דיש וסת החודש, עד שתהיה ראייה יותר ברורה עם מי האמת. ואם ימצא דברים בדברי הגאונים בזה, ראוי ללכת בעקבותיהם. (ובהערה 87 העיר דהרשב"א כתב במשמה"ב דבאמת הדבר תלוי ביום החודש.)

ורמב"ן מעיר על הגמ' הנ"ל דרק בוסת דילוג בימי החודש הוא דאמר רב דהראשון מן המניין, אבל לא בוסת ההפלגות, ומביא דכ"כ ראב"ד ותוס'.

שופעת כמה ימים:

משמע מראב"ד (ד"ה מיהו, עמ' לט בדפוס חדש) דאשה שרגילה לראות דם לכמה ימים רצופים, אם קבעה כן, צריכה לחוש להם עד שיעקרו כולם ג"פ, דכל אותם הימים חשובים כשעת וסתה כיון דיש נשים ששופעות או

מדלפות כל הימים, והכל כראייה אחת. או י"ל משום דהוא דבר מצוי שהנשים משנות וסתן מיום זה ליום זה בתוך ימים אלו, צריך לחשוש שכל הימים כבר נקבעו כוסתות קבועות כל אחד בעצמו, לכן חוששת לכולם. ורז"ה (אות יא) משיגו, דאין אשה כזו חוששת אלא ליום ראשון של וסתה.

עוד כתב רב"ד (ד"ה ומיהו דוקא, עמ' מז בדפוס חדש) דאף אם התחילה לראות בימי זיבה ושפעה לתוך ימי נדה, אם אירע כן ג"פ קבעה לה וסת לימים שנפלו בימי נדה, דאולי הפסיקה בשינתה והתחילה לראות בימי נדתה.

הפלגה ארוכה בטלה ע"י הפלגה קצרה:

רב"ד כתב (ד"ה עוד תבין, עמ' נח בדפוס חדש) דאם יש לה וסת להפלגות של כ', וראתה כ"ה, חוששת לשניהם, דהיינו מונה מראיית כ"ה עד יום כ' ויום כ"ה, דלעולם מונה כל ימי החששות מראייתה האחרונה. ואם ראתה ביום כ', מ"מ חוששת לכ"ה ימים אח"כ (ובהערה דייק דס"ל לרב"ד דהפלגה קצרה אינה עוקרת ארוכה. וגם ס"ל לרב"ד דאף אחר שחזרה לוסת קבוע, מ"מ חוששת לוסת שאינו קבוע דלא כרמב"ם. אבל במהדורא בתרא, הרב"ד מחק הדין האחרון הזה, ואולי משום דכתב במקום אחר דוסת שאינו קבוע נופלת אחר אי-ראייה אחת, לכן כיון שלא ראתה ביום כ"ה כאן, אלא ביום כ', בטלה הוסת.)

הלכות נדה להרמב"ן - פרק חמישי

יא. כיצד האשה קובעת וסת, ראתה היום תחלה, וחזרה וראתה לסוף כ' יום, אם הפליגה כן ג' פעמים שהן ארבע ראיות הרי זה וסת קבוע, שהרי הוחזקה זו ג' פעמים לראות מכ' לכ'. ולמה לא הוחזקה בראיה שלישית? מפני שראיה ראשונה בתחלה ראתה אותה, ולא היתה בהפלגה, וכשתראה ד' ראיות הוא שתהא מוחזקת להפליג ראיותיה מכ' לכ' שהרי הפליגה ג' פעמים:

יב. כשם שהאשה קובעת וסת בהפלגות שוות כמו שביארנו, כך היא קובעת בימי החדש השוין

טו. ראתה שני ראשי חדשים ובשלישי ראתה בכ"ה בחדש ובראש החודש קבעה לה וסת לראש החודש שרגלים לדבר, שהרי הראשונים ממעין סתום ראתה אותם ועכשיו ג"כ ראתה בזמנה בר"ח ודמים יתירים שניתוספו בה גרמו לה להקדים, וחוששת ליום הקדימה שמא וסת אחר היא קובעת:

טז. בזמן הזה שהחמירו בנות ישראל על עצמן שלא יהיו צריכות למנות ימי הנדות ואחד עשר יום שלאחריהן והחזיקו עצמן טועות יראה לי שכך דינן בוסתות שהן קובעות אותן אפילו בתוך ימי נדה וזיבה, הגע עצמך שראתה א' בחודש וז' בו וחזרה וראתה בז' בחודש ב' פעמים, אתה אומר לא קבעה וסת, ושמא ראה הראשונה שבר"ח מימי י"א היתה ושל ז' בחדש בתחלת נדה וראויה לוסת, היתה רואה ב' וג' ימים והיו הראשונים תוך י"ח לראיה שקדמה והשאר ראויין לנדה, הרי האחרונים קובעין וסת מן הדין ולא הראשונים, ואם אתה מנהיג כדן הזה עכשיו הרי החזרת בנות ישראל למנות ז' וי"א דבר שכבר נשתכח מהן לגמרי, לפיכך אפילו ראתה מט"ו לט"ו ד' פעמים קבעה לה וסת וכן כל כיוצא בזה:

יז. פעמים שהאשה קובעת וסת בתוך וסת. כיצד? ראתה ג' פעמים בר"ח וברביעית ראתה בעשרים בחדש ובר"ח וכן בחמישי וכן בשישי, הרי אשה זו קבעה לה שתי וסתות, וכן כל כיוצא בזה:

כא. לעולם חוששת לב' חששות הללו: לוסת החדש ולהפלגה, עד שיקבע לה אחד מהן ג' פעמים כדינו. כיצד? ראתה בא' בניסן ובכ' בו חוששת לא' באייר מפני ר"ח ניסן, ואם לא ראתה חוששת לתשעה בו לשיעור הפלגה של כ', ראתה בט' בו או שלא ראתה בו חוששת לכ' באייר שמא בימי החדש תקבע וסת שהרי ראתה בכ' בניסן, וכך היא חוששת לשניהם עד שתקבע וסת הפלגה בד' ראיות או וסת החדש בג' או שתטהר האחד בעקירת פעם אחת: ראתה בא' בניסן ושמרה באייר ולא ראתה מותרת לשמש בר"ח סיון, שהרי אינה חוששת לוסת הסירוג עד שתראה בו:

כב. וסת הדילוג, אינה חוששת לו עד שתקבענו. כיצד? ראתה בר"ח ניסן ולסוף כ', חוששת להפלגה זו; עבר יום כ' ולא ראתה שוב אינה חוששת כלום להפלגה. דילגה ליום כ"א, חוששת לו; הגיע כ"א ולא ראתה, מותרת לשמש. אירע לה ראה לכ"ב, קבעה לה וסת לדילוג. מכאן ואילך אינה חוששת אלא לדילוגה. וכן בדילוג וסת החודש כיוצא בזה. היתה רואה חמשה וששה ימים רצופים, כל יום ויום כוסת בפני עצמו, וחוששת לכולן; אפילו נעקר יום א' הראשון, חוששת לשאר הימים עד שיעקרו כולן. אחד וסת קבוע ואחד וסת שאינו קבוע שוין בדבר: ראתה ביום ט"ו בחדש זה ומשכה ראיתה ד' ימים, וחזרה והתחילה בט"ז בחדש הבא

וראתה ב' וג' ימים, ובי"ז שלאחריו ראתה, כבר שילשה לראות בי"ז לחדש. ואין תולין אותו בוסת הדילוג בלבד עד שתדלג ודאי [נ"א עד שתשלש כולו בדילוג] ולא תהא בהן צד שוה, לפיכך חוששת לימים שהשלישה בהן כוסת הקבוע ולשאר הימים כוסת הדילוג:

הלכות נדה להרמב"ן - פרק ששי

א. עקירת הוסת כיצד? היתה למודה לראות מכ' לכ', ושינתה ולא ראתה ביום כ' וראתה ביום ל', זה זה אסורין. שינתה פעמיים ליום ל', זה זה אסורין. שינתה ג' פעמים ליום ל', הותר יום כ' לגמרי וקבעה לה וסת ליום ל'. כשהיא חוששת לוסת הראשון שהוא יום כ', אינה מונה מיום הוסת הראשון כ' כדי שתהא אסורה לאחר עשרה ימים [נ"א, לאחד עשר ימים] מיום השינוי, אלא מאותו יום השינוי, שהוא יום ל', מונה כ'; אם ראתה בו, חזר הוסת הראשון למקומו. לעולם מאחר ראייה זו האחרונה מונין:

ב. כשחוזרת לראות ביום וסתה לכ', אע"פ שחזר הוסת למקומו, יש שהורה שצריכה לחוש ליום ל' ממנו, ויש שהורה שאינה חוששת כלום -- משעה שחזר הוסת הקבוע למקומו, נעקר שאינו קבוע, ולזה דעתי נוטה, שאם אין אתה אומר כן, תהא אשה זו כל ימיה רואה מכ' לכ' ועדיין צריכה לחוש לשלשים. (נ"א, וחוששת ליום שלשים):

ג. שינתה ראיותיה ולא השותה אותן, כגון ששינתה פעם אחת ליום ל' והשנית לל"ב והשלישית לל"ד, נעקר הוסת הראשון ואין לה וסת לזו:

[וצל"ע למה אין כאן וסת הדילוג, ע"פ מש"כ רמב"ן למעלה בהלכה כ"ב.]

ד. הפסיקה ולא ראתה, משעבר עליה יום כ' ובדקה ולא ראתה, שוב אינה חוששת לעולם. חזרה לראות, חוששת ליום כ' מראיה זו, שעדיין לא נעקר הוסת:

ה. הפסיקה הרבה, כדי ג' עונות של וסת, וראתה שוב, אינה חוששת לוסת הראשון. חזרה לראות לסוף כ' לראיה זו, חזר הוסת למקומו, והרי הוא כאילו ראתה בו כל ימיה, אפילו הפסיקה שנה משעה שתראה ותחזור ותראה ליום הכ', חזר הוסת למקומו, שאין הוסת נעקר עד שתשנה אותו ג' פעמים לימים אחרים:

ו. כעקירת וסת הפלגה כך עקירת וסת החדש, אלא שזה חוששת ליומו, (כ"ה בכת"י, אבל בדפוס כתוב שזו חוששת ליומה וזו חוששת לר"ח). כיצד? היתה למודה לראות בר"ח ועבר עליה ר"ח ולא ראתה, הרי זו חוששת ליום החדש הבא, עד שיעברו עליה ג' ר"ח. עברו עליה ולא ראתה, אינה חוששת להם. חזרה וראתה בר"ח, חזר הוסת למקומו:

וסתות: בית יוסף ושו"ע

ב"י קפט יג (ה)

מביא ראב"ד (שעה"ו ס' /ז: /נג) דאם וסתה ביום, חוששת ביום, ואם בלילה, בלילה. ואם ראתה שלש פעמים ביום והרביעית בלילה, או שלש פעמים בלילה והרביעית ביום, חוששת ביום ובלילה מפני חשש הוסת הראשון ומפני חשש השינוי. ואם ראתה פעמים ביום ופעמים בלילה שלא על הסדר, או שתראה הראשונה ביום ושלש האחרונות בלילה, או הראשונה בלילה ושלש האחרונות ביום, או שלש בזה ושלש בזה, חוששת לאחרונה בלבד.

ב"י קפט טו (ב)

מפרש דס"ל לטור אם יש לה וסת וראתה ג"פ בזמנים לא-שווים, או הפסיקה לראות כלל לג' עונות של וסתה, אינה חוששת לוסתה הקבוע, אבל גם אינו נעקר, דאם תראה שוב פ"א בוסתה, חוזרת לחשוש לה. וזה מבוסס על רש"י ורא"ש.

שו"ע קפט:ב

כיצד קובעתו, כגון שתראה ד' פעמים, וביניהם ג' זמנים שווין, כגון שראתה היום, ולסוף כ' יום פעם אחרת, ועוד לסוף עשרים יום, ועוד לסוף כ' יום, וזה נקרא וסת ההפלגות. ולכך צריכה ד' ראיות, שראיה ראשונה אינה מן המנין, לפי שאינה בהפלגה. ואפילו קודם שקבעתו שלש פעמים, חוששת, שמיד אחר שראתה פעם אחת לסוף כ' חוששת מכאן ואילך כשיגיע כ'. וכן בראיית הימים שהיא לימים ידועים לחדש, מיד אחר שראתה פעם

אחת ליום ידוע לחדש, כגון כ"א או כ"ה בו, חוששת לפעם אחרת לזה היום, ואסורה לשמש כל אותה העונה. והוא הדין לשאר מיני וסת שצריכה לחוש להם כן, חוץ מוסת הדילוג, וכמו שיתבאר בסימן זה. ולא אמרו שצריך לקובעם ג"פ אלא לענין עקירה, שכיון שקובעתו בשלושה פעמים אינו נעקר בפחות מג' פעמים, שכל זמן שלא עקרתו ג"פ צריכה לחוש לו. אבל ליאסר, אפילו בפעם אחת חוששת לו פעם שנייה. ומיהו אע"פ שחוששת לו, נעקר בפעם אחת, אפילו קבעתו ב' פעמים. שאם ראתה ב' ימים ליום ידוע, ובשלישית לא ראתה, אינה חוששת לה עוד.

בדה"ש (יט) מעיר דאם ראתה לאחר כ', ואז אחר י' מזה, ואז אחר כ' מזה, ואז אחר כ' מזה (20 ימים ואז ראייה, 10 ימים ואז ראייה, 20 ימים ואז ראייה, 20 ימים ואז ראייה), קבעה וסת להפלגות של כ' יום, דאין ראיית י' ימים עוקרת הפלגה יותר ארוכה של כ' ימים. אבל אם ראתה כ', כ"ה, כ', כ', אין זה וסת, דהפלת כ"ה היא הפלגה ארוכה, וזו עוקרת הפלגה של כ'.

שו"ע קפט:ו

כשם שקובעת וסת בהפלגה מימים שוים ושאינם שוים, כך קובעת בימי החדש ובימי השבוע שוים ושאינם שוים. כיצד, ראתה ג"פ באחד בשבת או בה' בשבת, או באחד בניסן ובאחד באייר בסיון, או בה' בניסן ובה' באייר ובה' בסיון, קבעה לה וסת באחד בשבת או בה' בו, ובאחד בחודש או בה' בו, אף על פי שאחד מלא ואחד חסר, אין מדקדקין בכך.

שו"ע קפט:יג

אין האשה קובעת לה וסת, אפילו ראתה שלשה ר"ח זה אחר זה, אלא אם כן יהיו כולם בעונה אחת, ביום או בלילה.¹³⁸ ואם ראתה שלש פעמים ביום, והרביעית בלילה, או שלש פעמים בלילה והרביעית ביום, חוששת ביום ובלילה מפני חשש הוסת הראשון ומפני חשש השני, שהוא האחרון, ואם ראתה פעמים ביום ופעמים בלילה, שלא על הסדר, (ולא קבעה אחד מהן ג"פ), או שתראה הראשונה ביום, וג' האחרונות בלילה, או הראשונה בלילה והג' אחרונות ביום, או שלש בזה ושלש בזה, חוששת לאחרונה בלבד.¹³⁹ **הגה:** האשה שראתה, חוששת לוסת החדש¹⁴⁰ ולהפלגה, עד שתקבע וסת החדש בג"פ, או וסת הפלגה בד"פ, או שתעקר א' מהן. כיצד, ראתה בל' בניסן וכ' בו, חוששת לאחד באייר, מפני ר"ח ניסן.¹⁴¹ ראתה בל' באייר או ל' ראתה בו,¹⁴² חוששת

¹³⁸ פ"ת (ט) מביא נו"ב שנו"נ בענין אם בוסת ההפלגה אזלין בתר הפלגת עונות או בתר הפלגת ימים בלבד, ומשמע מנו"ב דס"ל דלענין איזה יום לחשוש, הולכין בתר ימים בלי להסתכל בעונה, אבל לענין באיזה עונה לחשוש באותו היום, אזלין בתר עונת הראייה. ובדה"ש (צב) מביא נו"ב זה, ופוסק כמותו, ועוד פסק דהראייה הראשונה (שאינה בהפלגה) א"צ להיות באותה עונה של הראיות הבאות, אף דחזו"א חולק בזה. (ולענ"ד מסתבר כחזו"א, ולפ"ז אם ראתה ביום ואחר כ' יום ראתה בלילה, א"צ לחוש לזה כלל, דלעולם לא יבא לידי וסת). ובביאורים (ד"ה אין) כתב בדה"ש דכיון דהחשבון של ימים נעשה ע"י חישוב ימים, ולא ע"י חישוב עונות, חייבים לפרוש בב' העונות של עו"ב, ר"ל כל כ"ד שעות.

¹³⁹ אבל בדה"ש (צט) פוסק דאם בראייה ראשונה ראתה ביום, ובראייה שנייה ראתה בלילה שלפניו, ונמשכה ראייתה עד הלילה, לא נעקרה וסתה בכך, דהא דאזלין בתר תחילת הראייה היינו רק דאין חוששין לפעם הבא לימי המשך הראייה. וכן אם בניסן ראתה בכ' בו, ובאייר ראתה בל"ט בו ונמשכה הראייה עד כ', לא נעקרה יום

כ'.
¹⁴⁰ ש"ך (ל) פסק דעו"ב היינו יום החודש. [ולענ"ד משמע דא"צ לחוש אלא ליום החודש, בין בחודש חסר או מלא, אבל ממערכת השלחן משמע דבחודש חסר צריכה לחוש לעו"ב וגם ליום החודש].
¹⁴¹ בדה"ש (קד) מעיר דמשמע מרמ"א דאסורה רק בא' אייר, אבל בל' ניסן מותרת, ואינה אסורה משום עו"ב אף להאומרים דעו"ב הוא יום ל' (כולל יום הראייה), דתמיד מחשבים עו"ב ע"פ ראייתה האחרונה. וכן נראה לבדה"ש ע"פ הפוסקים.

¹⁴² ט"ז (יח) מעיר דרמב"ן כתב כאן "לא ראתה בו", ר"ל דאם באמת ראתה בר"ח, א"צ לחוש לא לט' ולא לכ' בחודש, דאגלאי מילתא דראיית ר"ח הוא העיקר, וראיית כ' היה רק תוספת דמים, אבל אם לא ראתה בר"ח, איגלאי מילתא דראייה עיקרית היתה של כ' של חודש העבר, לכן חוששת לט' בחודש זה (משום הפלגה) וכ' בו (משום יום החודש). אבל ש"ך (לא) פסק דבאמת הפלגה קצרה עוקרת ארוכה, לכן אם ראתה בר"ח, אינה חוששת לט', דהא הפסיקה בינתיים בהפלגה של י"ב ימים, ואז רק חוששת להפלגה של י"ב. ומ"מ חוששת לכ' משום יום החודש, וגם משום ר"ח הבא משום יום החודש. וכן בנקה"כ משיג על ט"ז שרצה לומר דהפלגה ארוכה אינה עוקרת קצרה. ובדה"ש (קו) פסק כש"ך דא"צ לחשוש לט' באייר (אבל אולי ס"ל דצריך לחשוש לכ' באייר, דלא בטלה חשש כ' יום, רק שמונים חשש זה מראיית ר"ח, ולא מראיית כ' של חודש שעבר).

לט' באייר, שהוא יום כ' מראיית יום כ' שראתה. ראתה בט' באייר או לא ראתה, חוששת לעשרים באייר, שמא קבעה לה וסת כ' לחדש, שהרי ראתה עשרים לחדש ניסן. וכן היא חוששת לעולם עד שתקבע וסת א' כדינו, ולא אינה חוששת לשני שלא נקבע, או עד שאחד מהן נעקר, אז אינה חוששת לו, אעפ"י שלא נקבע השני (הכל בטור בשם רמב"ן). ואינה חוששת לוסת הדילוגין, עד שתקבענו. כיצד, ראתה ט"ו בניסן, חוששת לט"ו באייר. לא ראתה בט"ו באייר, אינה חוששת לט"ו בו. ראתה ט"ו בו, חוששת לט"ו בסיון ואינה חוששת לשבעה עשר בו. ראתה י"ז בו, חוששת לי"ז בתמוז ואינה חוששת לי"ח בו. ראתה י"ח בתמוז, קבעה לה וסת דילוגין לימי החודש וחוששת לי"ט בלב. (ג"מ ממשמעות הטור). וכן בדרך זה בהפלגה ודילוגין, כי אין חלוק ביניהן. רק י"א כי בדילוג חדש, הראייה הראשונה מן המנין, כמו שנתבאר. ראתה ט"ו בניסן והמשיכה ראייתה ד' ימים, וביום ט"ו באייר ראתה והמשיכה ראייתה ג' ימים, ובסיון התחילה לראות בי"ז בו, י"א שחוששת לדילוג ולווסת שיהי, שהרי שילשה לראות ג"פ בי"ז לחדש, (הטור והרמב"ן) וי"א שאין כאן וסת שיהי כלל, דהולכין תמיד אחר תחלת הראייה, וכן עיקר.¹⁴³ (בית יוסף בשם הר"ם והרשב"א והרא"ש והראב"ד בס' בה"נ מביאו ב"ח סוף סעיף כ').

שו"ע קפט:יד

היתה רגילה לראות יום עשרים, (ויש לה בזה וסת קבוע), ושינתה ליום שלשים,¹⁴⁴ זה וזה אסורים, וכשיגיע יום כ' לראיית שלשים, אסורה משום וסת הראשון, ואם לא תראה בו חוששת ליום ל'. שינתה פעמים ליום ל' זה וזה אסורים. שינתה ג"פ ליום ל', הותר יום כ' ונאסר יום ל'. ואם לאחר שינתה פעם או פעמים ליום ל' ראתה לסוף כ', חזר וסת של כ' למקומו והותר שלשים.¹⁴⁵

שו"ע קפט:טו

שינתה ראיותיה ולא השוה אותם, כגון ששינתה פעם אחת ליום ל' והשני לל"ב, והג' לל"ד, נעקר וסת הראשון ואין לה וסת כלל. ואם חזרה לראות ביום הוסת הראשון, חוזר לקביעותו הראשון וחוששת לו תמיד עד שיעקר ממנה שלש פעמים. וה"ה להפסיקה מלראות שלש עונות, ואחר כך חזרה לראות ביום הוסת הראשון.¹⁴⁶

שו"ע קצ:נד

אין בכתמים משום וסת.¹⁴⁷ כיצד, מצאה כתם בר"ח, אפילו שלש פעמים, לא קבעתו ולא עוקרתו, חוץ מכתמי עד הבדוק לה, שהם מטמאים בכל שהן, והרי הן כראיות לכל דבר.¹⁴⁸

¹⁴³ בדה"ש (קכו) פסק דמ"מ אם ראתה י"ז בניסן, ואז י"ז באייר, ואז ט"ז-י"ז בסיון, יש להחמיר לומר שקבעה וסת, עיין בפנים.

¹⁴⁴ בדה"ש (קל) מעיר דצריכה לבדוק ביום וסתה הקבוע, ואם לא בדקה אז, אלא בדקה אח"כ ומצאה דם, צריכה לחוש להחמיר דאולי ראתה רק עכשיו ולכן צריכה לחוש ליום זה כוסת שאינה קבועה וגם אולי ראתה ביום הוסת, לכן לא נחשב לעקירה של וסתה.

¹⁴⁵ פ"ת (יג) מעיר דמשמע מש"ך דאף אם ראתה בכ' ושוב ראתה אחר י' ימים בל', הותר ל', כיון שהיתה הפלגה קצרה לפני ל'. ומביא דסד"ט וחור"ד השיגו את על הש"ך בזה. ובחור"ד (יח) משמע באמת דס"ל לא רק דלא בטלה ל', אלא דקבעה וסת לל'. ובסד"ט (יט) משמע דאינה קובעת בזה וסת לל', אלא שצריכה לחוש לל' מראייתה האחרונה (דהיינו כ'). ובדה"ש (קלט) מעיר ד"א דבוסת החודש, למשל אם יש לה וסת לא' בחודש וראתה בט"ו בו, ושוב ראתה בא', אין זה עקירה לט"ו, דיתכן ב' וסתות באשה אחת לימי החודש, אבל יש חולקים, ויש להקל כמותם. ובדה"ש (קמ) מביא עוד מחלוקת אם יש לה וסת קבוע לכ"ה ימים, ושינתה ג"פ לכ' ימים, ד"א דוסת של כ' היא עקירה לוסת של כ"ה אע"פ שהיא וסת יותר קצרה, דלא מסתבר שתצטרך לחשוש לעולם לוסת ארוכה כיון שהיא תמיד רואה בוסת יותר קצרה, אבל מ"מ אם תראה בכ"ה ימים, תחזור לוסתה הראשונה. ויש חולקים ואומרים דאין וסת של כ' עקירה כלל לוסת של כ"ה.

¹⁴⁶ ועיין בדה"ש (ביאורים ד"ה ואם) דמעיר דדין זה ע"פ ראב"ד ורא"ש היא, אבל באמת נראה דהרבה ראשונים חולקים בזה, היינו רש"י, רמב"ם, רמב"ן, ר"ן, ר"ה, דס"ל דאם לא ראתה בוסתה ג"פ, חלף הלך לו, ואף אם תראה בו אח"כ, אינו אלא וסת שאינו קבוע. ולחור"ש מסיים דדין זה צ"ע, ואם יש סניפים אחרים יש לצרפם להקל בעת הצורך.

¹⁴⁷ בדה"ש (תקג) מביא ד"א דכן הדין בכל ראייה שלא בהרגשה, דאינה חוששת לוסת. אבל יש חולקים ואומרים דכיון דודאי בא מגופה, יש בו משום וסת, וכן עמא דבר.

עונה בינונית

שו"ע קפט:א

כל אשה שאין לה וסת קבוע, חוששת ליום ל' לראייתה,¹⁴⁹ שהוא עונה בינונית לסתם נשים,¹⁵⁰ ואם יש לה וסת קבוע לזמן ידוע מכ' לכ' או מכ"ה לכ"ה, חוששת לזמן הידוע.¹⁵¹

שו"ע קפט:ב

כיצד קובעת, כגון שתראה ד' פעמים, וביניהם ג' זמנים שווין, כגון שראתה היום, ולסוף כ' יום פעם אחרת, ועוד לסוף עשרים יום, ועוד לסוף כ' יום, וזה נקרא וסת ההפלגות. ולכך צריכה ד' ראיות, שראיה ראשונה אינה מן המנין, לפי שאינה בהפלגה. ואפילו קודם שקבעתו שלש פעמים חוששת, שמיד אחר שראתה פעם אחת לסוף כ' חוששת מכאן ואילך כשיגיע כ', וכן בראיית הימים שהיא לימים ידועים לחדש, מיד אחר שראתה פעם אחת ליום ידוע לחדש, כגון כ"א או כ"ה בו, חוששת לפעם אחרת לזה היום, ואסורה לשמש כל אותה העונה. והוא הדין לשאר מיני וסת שצריכה לחוש להם כן, חוץ מוסת הדילוג, וכמו שיתבאר בסימן זה. ולא אמרו שצריך לקובעם ג"פ אלא לענין עקירה, שכיון שקובעתו בשלושה פעמים אינו נעקר בפחות מג' פעמים, שכל זמן שלא עקרתו ג"פ צריכה לחוש לו. אבל ליאסר, אפילו בפעם אחת חוששת לו פעם שנייה. ומיהו אע"פ שחוששת לו, נעקר בפעם אחת, אפילו קבעתו ב' פעמים, שאם ראתה ב' ימים ליום ידוע, ובשלישית לא ראתה, אינה חוששת לה עוד.

רמ"ו אמר דמנהג קדמון לבדוק אור ליום ל', אבל מסברא יש לבדוק אור ליום ל"א.

וסת הגוף

במשנה סג, כל אשה שיש לה וסת דיה שעתה. ואלו הן הוסתות: מפקת, ומעטשת, וחוששת בפי כריסה ובשפולי מעיה, ושופעת, וכמין צמרמורות או חזין אותה, וכן כיוצא בהן. וכל שקבעה לה שלשה פעמים, הרי זה וסת.

גמ'. תנינא חדא זימנא: כל אשה שיש לה וסת דיה שעתה! התם בוסתות דיומי, הכא בוסתות דגופא, כדקתני: אלו הן וסתות, היתה מפקת, מעטשת, וחוששת בפי כריסה, ובשפולי מעיה, ושופעת. שופעת? הא שפעה ואזלא! אמר עולא בריה דרב עלאי: בשופעת דם טמא מתוך דם טהור.

וכמין צמרמורות וכו'. 'וכן כיוצא בהן' לאתויי מאי? אמר רבה בר עולא: לאתויי אשה שראשה כבד עליה, ואבריה כבדים עליה, ורותתת, וגוסה. אמר רב הונא בר חייא אמר שמואל: הרי אמרו לימים, שנים, לוסתות,

¹⁴⁸ ובדה"ש (תקיג) מעיר דבאמת היה מסתבר לומר דכל שמצאה ע"י בדיקה, הרי היא כראייה רגילה, וחוששת ליום החודש והפלגה ועו"ב מראייה זו, וא"כ אם בתוך ז"נ נתקלקלה וראתה על העד, היתה צריכה לחוש לו כראייה רגילה, אבל אין נוהגין כן כלל לחשוש לה כוסת שאינו קבוע, אלא רק אחר ג"פ קבעה וסת. ובביאורים (ד"ה הרי) כתב טעם ע"פ חת"ס, דדרך הנשים לראות בשפע בוסתן, לכן אם רואה רק מעט על עד הבדיקה, אמרינן דאין זה וסתה (אף דטמאה), וכן בפעם הב', אבל כבר בפעם הג' חזינן דנשתנתה אשה זו מרוב נשים, והיא רואה כמויות קטנות בוסתה, לכן יש לה וסת.

¹⁴⁹ ועיין גר"ז (קו"א א') שמאריך לסתור דברי הש"ך, דס"ל לש"ך דעו"ב היינו יום ל"א מראייתה האחרונה, וגר"ז וכמה אחרונים ס"ל דהוא יום ל' מראייתה האחרונה. וגר"ז מעיר דבאמת כל זה מחולקת ראשונים היא. ובדה"ש (ח) מביא שיש מחלוקת, ומסיק דיש להחמיר גם ליום ל' וגם לל"א, אבל בשעה"ד יש להקל לפרוש רק יום ל"א כיון דכן דעת ר"פ.

¹⁵⁰ ובדה"ש (ז) מביא דגר"ז וכו"פ ס"ל דעו"ב צריכה לפרוש כל כ"ד שעות, אבל סד"ט ואחרים פסקו דא"צ לפרוש אלא בעונה שראתה בה בפעם האחרונה, ולבדה"ש יש להחמיר בזה (ובציונים העיר דצ"ע אם גם צריך לפרוש עונה אחת קודם עו"ב משום חומרת האו"ז).

¹⁵¹ בדה"ש (י) מעיר דאף אם יש לה וסת קבוע, אם יש לה וסת הפלגה ווסתה קצרה מעו"ב, ופעם אחת לא ראתה בוסתה, צריכה לפרוש בעו"ב, דכיון שלא ראתה, שוב אין לה הפלגה, לכן אין לה יום לחשוש לו, אבל לא מסתבר שלא תראה לעולם. ובביאורים (ד"ה ואם) מביא דכ"כ רמב"ן ואשכול. אבל משמע ממחבר ורשב"א דלא ס"ל כן. ואף דבדה"ש ס"ל דצריך להחמיר, א"צ לפרוש אלא ביום ל', ולא בל"א.

אחת, למה שלא מנו חכמים, שלשה. 'למה שלא מנו חכמים' לאתוויי מאי? אמר רב יוסף: לאתוויי ראשה כבד עליה, ואבריה כבדין עליה, ורותתת, וגוסה. א"ל אביי: מאי קא משמע לן? מתני' היא, דהא פרשה רבה בר עולא! אלא אמר אביי: לאתוויי אכלה שום וראתה, ואכלה בצלים וראתה, כססה פלפלים וראתה. אמר רב יוסף: לא שמיע לי הא שמעתא. אמר ליה אביי: את אמריתיה ניהלן, ואהא אמריתיה ניהלן: היתה למודה להיות רואה יום חמשה עשר ושינתה ליום עשרים, זה וזה אסורין. שלש פעמים ליום עשרים, הותר יום חמשה עשר, וקבעה לה יום עשרים, שאין אשה קובעת לה וסת עד שתקבענה שלש פעמים. ואמרת לן עלה, אמר רב יהודה אמר שמואל: זו דברי ר"ג בר רבי שאמר משום רשב"ג, אבל חכמים אומרים: ראתה, אינה צריכה לא לשנות ולא לשלש. ואמרינן לך: לשנות אמרת לן, לשלש מיבעיא? ואמרת לן: לשנות בוסתות, לשלש בימים. ונימא זו דברי רשב"ג! הא קמ"ל שמואל: דר"ג ברבי כרשב"ג סבירא ליה.

ורא"ש (א:) מעיר דכל וסתות הגוף אין להם יום קבוע. אבל אם קבעה וסת הגוף ביום ידוע, אינה חוששת אלא לוסת וליום ביחד. וגם לעקירה, צריכה להרגיש את הוסת הגוף בזמן הוסת ג"פ ולא תראה כדי לעקרו. וחוששת לכן העונה שראויה להרגיש וסת הגוף. אבל אם יש לה וסת הגוף בלבד, אינה אסורה עד שתרגיש את הוסת.

הלכות נדה להרמב"ן - פרק ששי

ח. כבר ביארנו שהאשה קובעת לה וסת במאורעות שבגופה אע"פ שאין בהם יום קבוע. וכיצד היא קובעת? הרי שהיתה מפהקת או מעטשת מלמטה, או חוששת בפי כריסה ובשיפולי מעיה, או שאחזו אותה כמין צירי הקדחת או כמין רתת, או שראשה כבד עליה ואבריה כבדין עליה, או שהיו בני מעיה מגיסיין והומין לה, בכל אלו אם עשתה כן ג' פעמים וראתה, קבעה לה וסת, וכל זמן שהיא חוששת בהן אסורה לשמש:

ט. אין וסת הגוף אוסר אלא שעתו. כיצד, היתה למודה במקרים הללו בחצי היום, חוששת בהן שעה אחת, [ומותרת לשמש עד אותה השעה. אירעו לה ולא ראתה, בודקת עצמה לאחר זמן הוסת ומותרת כל שאר היום. לא אירעו לה המקרים, אין לך בדיקה גדולה מזו. אין מאורעות הללו שמנו חכמים קובעות וסת מאחת לחברתה, אלא כל שפיהקה ג' פעמים וראתה, או נתעטשה ג' פעמים וראתה, קבעה לה וסת, אבל פיהקה פעם אחת או שתיים ונתעטשה בפעם אחרת, לא קבעה לה וסת:

יא. היתה רגילה במקרים הללו ביום קבוע, וסת הימים במקומו הוא עומד, ואסורה לשמש כל היום, שמא יארעו לה. לא אירע לה כלום ולא ראתה, מותרת לשמש בלא בדיקה אחרת. אירעו לה ביום אחר, אינה חוששת, שהרי ביום ידוע קבעה אותן:

וראב"ד (ד"ה והא דאמרינן, עמ' כט בדפוס חדש) פוסק דבוסת הגוף, בין הקבוע ליום מסויים בין שאינו קבוע ליום, אינה חוששת עד שתרגיש את הוסת ההוא. ואם בדקה בשעת וסתה ולא ראתה, מותרת לאחר הוסת. ומסיף דכל זה רק אם רואה כל הראייה בתוך זמן הרגשת הוסת, אבל אם רגילה לראות החל מהוסת ונמשך אח"כ, היא אסורה מזמן הוסת ועד סוף העונה. **ורז"ה** (אות ה) משיגו, דאם יש לה יום קבוע לוסת הגוף, אסורה כל העונה, דהא יכול לבא הוסת עליה באמצע התשמיש (וברור שזה לא שייך לוסת הגוף שהיא עושה איזה דבר בפועל, כמו קפיצה, ורק שייך בדבר שמתעורר בה מאליה, כמו פיהוק וכו'). (ובהערה י"ז שם תירץ דמשמע מרמב"ן דוסת הגוף היינו שמרגשת את הוסת לפני ביאת הדם, לכן הראב"ד יאמר דאם באמצע התשמיש מרגשת את הוסת, יפרשו אז לפני ביאת הדם.)

ובית יוסף (קפד:יב) מביא רשב"א דאשה שיש לה וסת הגוף של מעשה (כגון קפיצות), חוששת לעו"ב, דכיון דוסתה תלוי במעשה ואימור לא קפצה ולא ראתה מחמת קפיצה, אם כן אני חושש שמא בא האורח בעונה בינונית מעצמו, ומחשב ימי עונתה בינונית ובא עליה, כלומר שיעור כדי שתוכל לטבול. וזה חומרא בוסת מעשה יותר מוסת ימים, דבוסת ימים אינה חוששת לעו"ב אף אם וסתה ארוכה מל' יום. ואם יש לה וסת לימים ולקפיצות, אם עונות הוסת מרוחקות מעו"ב, אסורה ביום שלשים כמי שאין לה וסת כלל, שחוששת לעונה בינונית. וכן אם וסת הקפיצות מובלע בתוך ימי העונה ולא קפצה ולא ראתה, חוששת ליום העונה. וב"י מעיר דכ"כ טור במקום אחר, וכן נראה מרמב"ן ע"פ הגה"מ, דאם היה לה וסת הגוף כגון קפיצה וכיוצא בה אע"פ שהוא ביום ידוע, הואיל ואין לה וסת יום קבוע שלא יהא עמו וסת הגוף כלל, הרי היא טהורה עד עו"ב. ואע"פ שהרשב"א לא כתב כן אלא גבי קפיצה, והרמב"ן כתב כן גבי וסת הגוף, וכל אחד מוסתות הגוף בכלל, נראה דהרשב"א קפיצה דנקט לאו דוקא, אלא חד מוסתות הגוף נקט, והוא הדין לאיזה משאר וסתות הגוף:

ובבית יוסף (קפד:ב ג) מביא ראב"ד הנ"ל דאם יש לה וסת הגוף, אינה אסורה אלא בזמן הוסת, בין שיש לה יום קבוע או אין לה.

שו"ע קפד:יב

היה לה וסת לימים (טור זקס רזכ"א) לוסת מוסתות הגוף (ז"י זקס הגהות מ"י פ"ז זקס רמז"ן), כגון קפיצה וכיוצא בה, כיון שהוסת תלוי במעשה, אימור לא קפצה ולא ראתה, אבל חוששת לעונה בינונית, שהיא ל' יום (ז"י זקס רזכ"א וטור לקמן סי' קפ"ט).

וש"ך (לב) חולק על הב"י ופוסק דאם יש לה וסת הגוף לימים ידועים, ה"ז ממש כיש לה וסת לימים לחוד, ואינה חוששת לעו"ב, ורק בוסת הקפיצות הוא דחוששת, דאימור לא קפצא ולא ראתה, ויבא האורח בזמנו.

שו"ע קפט:יט

יש קובעת וסת על ידי מקרים שיארעו בגופה, כגון שמפקת, דהיינו כאדם שפושט זרועותיו מחמת כובד, או כאדם שפותח פיו מחמת כובד, או כאדם שמוציא קול דרך הגרון, וכן אם מתעטשת דוך מטה, או חוששת בפי כריסה ובשיפולי מעיה, או שאחזה צירי הקדחת, או שראשה ואיבריה כבדים עליה, בכל אחד מאלו אם יארע לה שלשה פעמים, וראתה, קבעה לה וסת, שבכל פעם שהיא חוששת מהם, אסורה לשמש. ומיהו בפיהוק או עיטוש של פעם אחד אין הוסת נקבע, אלא כשעושה כן הרבה פעמים זה אחר זה. ואם אירע לה שלשה פעמים, שבכל פעם עשתה כן הרבה פעמים, הרי זה וסת.¹⁵² וכל אלו הוסתות שבגופה אין להם זמן ידוע, אלא בכל פעם שיקרה לה זה המקרה, הוא וסת. ואם בא וסת הגוף לזמן ידוע, כגון מר"ח לר"ח או מכ' יום לכ' יום, קבעה לה וסת לזמן ולמיחוש הוסת, ואינה חוששת אלא לשניהם ביחד, ואם הגיע העת ולא בא המיחוש, או שבא המיחוש בלא עתו אינה חוששת. **הגה:** ודוקא שקבעה לה וסת לשניהם ביחד, אבל מתחלה חוששת לכל אחד בפני עצמו, כי אינה יודעת איזו מהן תקבע, וכמו שנתבאר לעיל גבי וסת הדילוג וימים, או מהפלגה וימים, וכן יתבאר בסמוך.

שו"ע קפט:כד

וכולם, אין חוששין להם אלא לשעתה. כיצד, היתה רגילה לראות עם התחלת הוסת מיד, אסורה כל זמן המשכת הוסת. היתה רגילה לראות בסופו,¹⁵³ אינה אסורה אלא בסופו.¹⁵⁴ במה דברים אמורים, בזמן שכל הראיה מובלעת בתוך הוסת, אבל אם אין כל הראייה מובלעת בתוך הוסת, אלא נמשכת גם אחר הוסת, אסורה מתחלת הוסת עד סוף עונה אחת.

שו"ע קפט:כה

אם אחד מאלו בא לזמן ידוע, אז ודאי אסורה כל עונת הוסת, כמו וסת ימים גרידא.¹⁵⁵

וגר"ז (קפד:מה) פסק דאם יש לה וסת מעשה עם ימים, ולא ראתה בו, צריכה לחוש לעו"ב. אבל אם יש לה וסת הגוף עם ימים, א"צ לחוש לעו"ב. אבל אם יש לה וסת הגוף גרידא, צריכה לחוש לעו"ב.

¹⁵² ומשנ"ב (קכז) פסק דאף דאינה חוששת להפלגה או ליום החודש, מ"מ אם לא ראתה בתוך ל' יום, חוששת לעו"ב.

¹⁵³ בדה"ש (רסב) כתב דר"ל דהיא רגילה לפהק לחצי שעה למשל (דאל"כ מנין לה שהיא בסוף הפיהוקים), ואז תראה, לכן מותר עד חצי שעה של פיהוקים.

¹⁵⁴ וחור"ד (חידושים מ') כתב דאם רגילה לראות בתחלה, אסורה לעו"ב, שמא תפקה, אבל אם רגילה לראות בסוף העונה, אינה חוששת לעו"ב. וכתב משנת סופרים (טז) דאם רגילה שוסתה מתחילה וממשיכה לכמה ימים, ורק אח"כ רואה, אינה אסורה עד הזמן שהיא רגילה להתחיל ראייתה אחר המשכת הוסת לכמה ימים. וכן אם יש לה וסת, ואח"כ מפסיק הוסת, ואז אחר כמה זמן היא רגילה לראות, גם בזה אינה אסורה עד הזמן שהיא רגילה לראות. (וע"ש שדן אם זמן הביוץ יכול להיות וסת הגוף, דרגילה לראות דם במספר קבוע של ימים אחרי הביוץ, ומסתפק בזה כיון דבאמת אין הביוץ קשור ישיר לראיית דם, ואולי וסת הגוף צריך להיות דבר שנגרם ע"י יציאת הדם.)

¹⁵⁵ וט"ז (לט) מעיר דבאמת מדובר כאן רק אחר הרגשת הוסת, דאז אם יש לה וסת מורכב מימים ווסת הגוף, אסורה אחר הרגשת הוסת באותו היום עד סוף העונה (ואילו אם יש לה רק וסת הגוף בלי יום ידוע, מותרת אחר הוסת מיד אף בתוך העונה), אבל לפני הרגשת הוסת, היא מותרת בין שיש לה יום ידוע או אין לה. וגר"ז (צז) כתב דאסורה כל הוסת, אף לפני הרגשת הוסת, שמא תראה באמצע התשמיש, ואף אם רגילה לראות בסוף הוסת, דשמע תמהר לראות ע"י תשמיש.

וסתות: מעוברת ומניקה

במשנה ז, רבי אליעזר אומר, ארבע נשים דיין שעתן: בתולה, מעוברת, מניקה, וזקינה. אמר רבי יהושע: אני לא שמעתי אלא בתולה, אבל הלכה כרבי אליעזר. איזו היא בתולה? כל שלא ראתה דם מימיה, אע"פ שנשואה. מעוברת? משיודע עוברה. מניקה? עד שתגמול את בנה. נתנה בנה למניקה, גמלתו, או מת, ר"מ אומר: מטמאה מעת לעת, וחכ"א: דיה שעתה. איזוהי זקנה? כל שעברו עליה שלש עונות סמוך לזקנתה. רבי אליעזר אומר: כל אשה שעברו עליה שלש עונות, דיה שעתה. רבי יוסי אומר: מעוברת ומניקה שעברו עליהן שלש עונות, דיין שעתן. ובמה אמר דיה שעתה? בראייה ראשונה, אבל בשניה, מטמאה מעת לעת. ואם ראתה הראשונה מאונס, אף השניה דיה שעתה.

ובגמ' ט, בעא מיניה רבי ירמיה מרבי זירא: ראתה ואח"כ הוכר עוברה, מהו? כיון דבעידנא דחזאי לא הוכר עוברה, מטמיא, או דלמא כיון דסמוך לה חזאי, לא מטמיא? א"ל: מידי הוא טעמא אלא משום דראשה כבד עליה ואבריה כבדין עליה, בעידנא דחזאי אין ראשה כבד עליה ואין אבריה כבדין עליה.

בעא מיניה ההוא סבא מר' יוחנן: הגיע עת וסתה בימי עבודה ולא בדקה, מהו? קא מיבעיא לי אליבא דמ"ד וסתות דאורייתא. מאי כיון דוסתות דאורייתא, בעיא בדיקה, או דלמא כיון דדמיה מסולקין, לא בעיא בדיקה? א"ל, תניתיה: רבי מאיר אומר, אם היתה במחבא והגיע שעת וסתה ולא בדקה, טהורה, שחרדה מסלקת את הדמים. טעמא דאיכא חרדה, הא ליכא חרדה והגיע וסתה ולא בדקה, טמאה, אלמא וסתות דאורייתא. וכיון דאיכא חרדה, דמיה מסולקין, ולא בעיא בדיקה; הכא נמי, דמיה מסולקין, ולא בעיא בדיקה.

מניקה עד שתגמול וכו'. ת"ר: מניקה שמת בנה בתוך עשרים וארבע חדש, הרי היא ככל הנשים, ומטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה. לפיכך, אם היתה מניקתו והולכת ארבע או חמש שנים, דיה שעתה, דברי ר"מ. רבי יהודה ורבי יוסי שמעון אומרים: דיין שעתן כל עשרים וארבע חדש; לפיכך, אם היתה מניקתו ארבע וחמש שנים, מטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה.

ובתורה רא"ש (ד"ה הכא) מעיר דמשמע מגמ' דמעוברת א"צ לפרוש ממנה סמוך לוסתה. וגם א"צ בדיקה. וכ"כ **רשב"א** (ט. ד"ה הכא), ומביא דל"כ תוס' ורז"ה, אבל משמע מראב"ד דלכתחלה צריכה בדיקה, ולרשב"א נראה דלא כראב"ד.

ורשב"א מביא רמב"ן דבימי הנקה יכולה לקבוע וסת, אבל ראב"ד כתב דאינה קובעת לא בימי עבודה ולא בימי הנקה. וי"ל דכן מסתבר, דכיון שהיא מסולקת כ"כ שא"צ בדיקה, גם מסולקת לענין שכל ראיותיה הן מקרה בעלמא. (ובהערה 429 מעיר דמשמע מרשב"א כאן, ע"ש, דאם לא התחילה להניק כלל, אינה בחזקת מסולקת).

שו"ע קפד:ז

אם הגיע וסתה בימי עבודה, משהוכר עוברה,¹⁵⁶ או בימי מניקתה שהם כ"ד חדשים משנולד הולד, אפילו מת הולד, אין צריך לפרוש סמוך לוסתה, ואפילו בתוך וסתה מותרת בלא בדיקה. (וע"ל סוף סימן קפ"ט).

שו"ע קפט:ג

מעוברת לאחר שלשה חדשים לעיבורה, ומניקה כל כ"ד חודש אחר לידת הולד, אינה קובעת וסת. אפילו מת הולד או גמלתו, דמים מסולקים מהן כל זמן עיבורה וכל כ"ד חודש. ומ"מ חוששת לראיה שתראה כדרך שחוששת לוסת שאינו קבוע.¹⁵⁷

שו"ע קפט:לד

מעוברת, משהוכר עוברה, ומניקה, כל כ"ד חדש, אינה חוששת לוסת הראשון. אפילו היה לה וסת קבוע והגיע תוך הזמן הזה, אינה צריכה בדיקה, ומותרת לבעלה. ואפילו שופעות ורואות דם באותן עונות שהן למודות

¹⁵⁶ בדה"ש (לט) מעיר דהיינו ג' חדשים. ואף אם נודע ע"י רופא קודם ג' חדשים שהיא מעוברת, מ"מ אינה בחזקת מסולקת. ומשעת הכרת העיבור היא מסולקת, דתלינן דכבר עברו ג' חדשים, ואם לא הוכר אחר ג' חדשים אבל נודע ע"י רופא שהיא מעוברת, היא מסולקת.

¹⁵⁷ בדה"ש (שלז) מביא שי"א דאינה חוששת אפילו כוסת שאינו קבוע עד שתראה באותו יום ג"פ, וי"א דחוששת אחר אף ראייה אחת, ונוהגין להחמיר כן. ומביא ג"כ (שלח) מחלוקת אם ראתה אם צריכה לחוש לער"ב או לא.

לראות בהן, אינו אלא במקרה.¹⁵⁸ עברו ימי העיבור וההנקה, חוזרות לחוש לוסתן הראשון.¹⁵⁹ כיצד, היה לה וסת לימים, אם למודה לראשי חדשים, חוששת לר"ח ראשון שהיא פוגעת בו. וכן כל כיוצא בזה. וכן הדין אם היה לה וסת הגוף או לזמן ידוע. אבל אם היה וסתה וסת ההפלגות, אי אפשר לחוש עד שתחזור לראות. חזרה לראות אפילו פעם א', חוששת יום ההפלגה שהיתה למודה להפליג.¹⁶⁰

רמ"ו מביא דר' משה הקיל דמועברת היא מוסלקת אף לפני ג' חדשים (נגד רעק"א), דהא חזינן דאין רואות. ור' משה גם ס"ל בזה לחומרא, דמניקה אינה נחשבת למסולקת אם היא פוסקת להניק. ומסתבר דיש לנהוג כר' משה.

¹⁵⁸ בדה"ש (שמו) מעיר דהא כתב השו"ע בסיף הקודם דאם רואה בימי עיבורה או מניקה, צריכה לחוש לה, ולמה כתב כאן דא"צ לחוש לה? ומתרץ ע"פ מקור חיים דהשו"ע כאן ר"ל דא"צ לחוש לה אלא כוסת שאינו קבוע, ולא כוסת קבוע, לכן נעקר בפעם אחת, וגם אם לא בדקה בעונת וסתה מותרת בלי בדיקה. אבל מאידך יש קולא בזה שראתה בעונת וסתה הישן, דהיינו דאם וסתה היתה ליום החודש, אינה חוששת עכשיו אלא ליום החודש, ולא להפלגה, ואם היתה וסתה להפלגות, אינה חוששת אלא לזה, ולא ליום החודש.

¹⁵⁹ בדה"ש (שמח) מביא די"א דא"צ לחוש אח"כ אלא לוסת קבוע, אבל לא לוסת שאינו קבוע או לוסת קפיצות (שהיא כוסת שאינו קבוע), אבל יש מחמירים גם באלו, ויש להחמיר כמותם.

¹⁶⁰ בדה"ש (שנו) מביא דזה ע"פ הדעה דאחר עיבורה או מניקתה, חוזרת לחשוש לוסתה אע"פ שלא ראתה עדיין כלל (אבל אם היה לה וסת הפלגה, צריכה עכ"פ ראייה אחת כדי לדעת ממתי לחשוש), אבל יש דעה דאינה חוששת לשום וסת עד שתראה פעם אחת, דעד אז היא עדיין מוסלקת, אבל קשה להקל כן נגד השו"ע.